
ГОДИНА II ПРИЗРЕН 1994 БРОЈ 3 (7)

S blagoslovom Wegovog Preosvećenstva
Episkopa raškoprizrenskog dr Artemija

Izdaje: EPARHIJA RAŠKOPRIZRENSKA

Glavni i odgovorni urednik:
Protosin el Atanasije Rakita

Ureivački odbor:
arhimandrit Jovan (Radosavčević)
protojerej Zoran Gruji
jeromonah Sava (Jawi)
jeromonah Simeon (Vilovski)
G. fiivko Podgorac

Tehnički urednik:
Vojislav Jovići

Tira : 3000

časopis izlazi četiri puta godišnje

adresa izdavača: EPARHIJA RAŠKOPRIZRENSKA
38400 PRIZREN

tampa: GP „NOVI DANI”, Beograd, Vojvode Brane 13

UMESTO UVODA

IZ DO SADA NEPOZNATE RIZNICE
SVETOG VLADIKE NIKOLAJA

P E T A K

K eri moja, budi sa Hristom svaki dan ali naročito petkom. Budi sa wim i pokraj wega u wegovom stradawu. I Hristos je s tobom uvek, a naročito u tvome stradawu, u bolesti, u alosti, u osamgenosti.

Jednom se behu skupili monasi kod slavnog oca Pimena, da bi se poučili od wega. Pa su dugo me u sobom razgovarali pred wim, da bi wega naveli na razgovor. Ali avva Pimen je utao.

Na posletku osmeli se jedan brat pa upita starca: Gde si ti bio umom za sve ovo vreme dok mi razgovarasm?

Bio sam na golgoti pod Krstom Gospoda moga.

Tada ustado,,e bratija i odo,,e vo svoja si, govore i uz put da su toga dana čuli veliku pouku od prepodobnog oca Pimena.

* * *

Budi i ti, k eri, bar petkom pod Krstom Gospoda tvojega Isusa. Ne e,, biti sama. Bi e,, tamo sa wegovom Materom, Bogoro-dicom. Zar mo e tvoje srce po eleti boge dru,,tvo?

Gledaj tvojim umnim očima u Wega, Spasitega tvoga. Gledaj ga kako se previja od bola na Krstu da bi spasao tebe i sav rod Lovečji.

Gledaj mu rane na nogama i na rukama i po svemu licu. Gledaj kako mu prečista krv teče iz rana na zenqu. Primi koju kap na lice tvoje da bi sagorela sva nečistota u tebi, i za dar vrati mu uzdarje tople suze na krvave noge Wegove.

K eri moja, obuzdaj telo i ne daj mu vlasti nad du,,om. Učini ga slugom i robom pre nego „to ono učini tu du,,u slugom i robom svojim. Ulo i mali trud i sačuvaj du,,u da ne postane rob telu, jer posle ne e,, je mo i osloboditi ropstva ni s najve im trudom.

Jer je telo kao divqi magarac, nenasit i neukrotiv kada odbaci uzde.

Jesi li videla u poqu razjarena kowa, koji je smakao uzdu s glave? Koliko qudi jure za wim da bi ga ponovo zauzdali, koliko trke, koliko znoja, koliko muke i koliko stra ena vremena!

Malo dete mo e voditi zauzdana kowa, a razuzdana jedva mogu uhvatiti jaki qudi.

Nemoj se qutiti „to ja telo sravwujem sa kowem.

Car David nazvao je sebe crvom i psom. A sveti Ilarion nazivao je telo svoje magarcem. Ovako je pretio sveti Ilarion svome telu: „Magarže moj, ukroti u ja tebe da ne bude„ svirep. Ne u te hraniti ječmom nego plevom; mori u te gla u i e u, i optereti u te te„kim teretom, kako bi prestao da misli„ o ma kakvoj pohoti i nečistoti i kako bi iskao samo najpotrebniju hranu.“

Jedna je zmiya prevarila Evu u Raju, a oko tebe se viju mnoge zmiye. Moli se Materi Bojoj i svim prepodobnim materama i mučenicama, da te Bog sačuva od dve najotrovnije: od svetskoga straha i od svetskih ega. Jednoj otrovnici ime je strah a drugoj ega. Neka te sačuva Gospod od onoga čega se svetski qudi stra„e, i od onoga „to svetski qudi ele.

Sav je svet ispuwen strahom i eqom. Kad se oslobodi„ svet-skoga straha i svetskih ega, bi e„ onda savr„ena. Ne stra„i se dakle onoga od čega se drugi stra„e i ne eli ono „to drugi ele.

Ne u da ti re am; misli sama od čega se nevernici stra„e. I opet ne u da ti re am; misli sama „ta nevernici ele. Imaj samo jedan strah od Boga, i jednu equ za Hristom. Amin.

MONA 'KE BROJANICE
OD DEVET ZRNA

Prvo zrno: Udri sebe po čelu i reci:
Da ne mislim o grehu.
Drugo zrno: Udri sebe po očima i reci:
Da ne gledam sablazni.
Treće zrno: Udri sebe po ušima i reci:
Da ne slušam sablazni.
četvrto zrno: Udri sebe po ustima i reci:
Da ne govorim „to je gre„no.
Peto zrno: Udri sebe po prsima i reci:
Da ne elim „to je gre„no.
šesto zrno: Udri sebe po rukama i reci:
Da ne činim „to je gre„no.
Sedmo zrno: Udri sebe po nogama i reci:
Da ne hodim u zlo.
Osmo zrno: Udri sebe po kukovima i reci:
Da se ne lenim činiti dobro.
Deveto zrno: Udri sebe po trbuhu i reci:
Da ne budem pro drqiva i pohotqiva.
Ovo čini svako jutro, i počiwi dan sa ovih devet udara.

MONA 'KE BROJANICE
OD "ETIRI ZRNA

Prvo zrno:
Ne boj se onoga čega se svet boji.

Drugo zmo: Ne eli ono „to svet eli.
 Tre e zmo: Boj se samo Gospoda Boga.
 "etvrto zmo: fieli samo Hrista, ni„ta vi„e.

TOLKOVANIJE

K eri moja, svaki dan vi„e puta odbrajaj ova četiri zma, bilo rukom bilo mislima. A kad ima„ vremena uzmi velike brojnice, podeli zma na četvoro, pa broji ovako:

Prva četvrt:

Svet se boji gladi, ja se ne bojim gladi,	s Bo jom pomo i.
Svet se boji bolesti, ja se ne bojim bolesti,	s Bo jom pomo i.
Svet se boji studeni, ja se ne bojim,	s Bo jom pomo i.
Svet se boji muka, ja se ne bojim,	s Bo jom pomo i.
Svet se boji poruge, ja se ne bojim,	s Bo jom pomo i.
Svet se boji qudske osude, ja se ne bojim,	s Bo jom pomo i.
Svet se boji qudi, ja se ne bojim,	s Bo jom pomo i.
Svet se boji demona, ja se ne bojim,	s Bo jom pomo i.
Svet se boji smrti, ja se ne bojim,	s Bo jom pomo i.
Svet se boji veĳnog zaborava, ja se ne bojim,	s Bo jom pomo i.
Svet se boji samo e, ja se ne bojim,	s Bo jom pomo i.
Svet se boji za telo, ja se ne bojim,	s Bo jom pomo i.
Bo e moj, pomoz mi da se ne bojim ĳega se svet boji.	

Druga četvrt:

Svet eli sujetu, ja to ne elim.
 Svet eli slavu od qudi, ja to ne elim.
 Svet eli telesnu debelost, ja to ne elim.
 Svet eli mnogo hrane, ja to ne elim.

Svet eli mnogo pi a, ja to ne elim.
 Svet eli mnogo odela, ja to ne elim.
 Svet eli sve „to je skupo i retko, ja to ne elim.
 Svet eli bogatstvo, ja to ne elim.
 Svet eli sjaj i blesak, ja to ne elim.
 Svet eli lasku i pohvalu, ja to ne elim.
 Svet eli vlast i silu, ja to ne elim.
 Svet eli igru, ja to ne elim.
 Svet eli pozori„te, ja to ne elim.
 Svet eli sluge i robove, ja to ne elim.
 Svet eli „arenilo, ja to ne elim.
 Svet eli zemqu, ja to ne elim.
 Svet eli zemaqsko carovawe, ja to ne elim.
 Svet eli miris i smeh, ja to ne elim.
 Svet eli „to du i ivot na zemqi, ja to ne elim.
 Svet eli sve „to telo eli, „to oĽi vide i u„i Źuju, ja to
 ne elim.
 Pomozi, jaki Bo e, meni malenoj, da ne elim ono „to svet
 eli.
 Jer su sve svetske ege protiv Tebe, o Isuse moj, a Ti si sve
 dobro moje, Isuse moj, i na zemqi i na nebu sve dobro moje, Isuse
 moj.

Tre a Źetvrt:

Tebe se bojim, Gospode Bo e moj, Tebe Jedinoga.
 Tebe se bojim, Stvoritequ moj, jer sam sva Tvoja.
 Tebe se bojim, Sazdatequ moj, od Tebe ivim.
 Tebe se bojim, jer od Tebe do oh i k Tebi idem.
 Tebe se bojim, jer tvoj vazduh di„em.
 Tebe se bojim, jer tvoj hleb jedem.
 Tebe se bojim, jer tvoju vodu pijem.
 Tebe se bojim, jer po tvojoj zemqi idem.
 Tebe se bojim, jer se na tvome suncu grijem.
 Tebe se bojim, jer si me okru io zvezdama tvojim.
 Tebe se bojim, jer si me nauĽio putovima tvojim.
 Tebe se bojim kao zalutala ovca.
 Tebe se bojim, jer si me prosvetio zapovedima tvojim.
 Tebe se bojim kao zabludela gre„nica.
 Tebe se bojim, jer si me nazvao erkom.
 Tebe se bojim, jer sam bila otpadnica.
 Tebe se bojim, Svevide eg, jer me svu vidi„.
 Tebe se bojim, Sveznaju eg, jer me svu zna„.
 Tebe se bojim, Sveno noga, jer sam kao kal u rukama tvojim.
 Tebe se bojim, Sudi je Pravednoga, jer sam se ogre„ila.
 Tebe se bojim, OĽe, jer sam se pokazala nezahvalna.
 Tebe se bojim, Care moj, jer sam sve dobila od Tebe.
 Tebe se bojim, Gospodaru moj, jer sam Ti samo uvredu Ľala kao
 uzdarje.

Tebe se bojim, Vladiko moj, zbog dobrote tvoje i nepravde moje.

Gospode blagi, obrati strah moj od Tebe u qubav prema Tebi.

Da te qubim, Qubitequ moj, kao „to te an eli qube na vek veka. Amin.

”etvrta Ėetvrt:

Jednu equ imam, Gospode moj, equ za Tobom.

fiequ za tvojom svetiwm.

fiequ za tvojom pravdom.

fiequ za tvojom mudro,, u.

fiequ za tvojom qubavi.

fiequ za tvojom krasotom.

fiequ za tvojom Ėistotom.

fiequ za tvojom dobrotom.

fiequ za tvojim sjajem.

fiequ za tvojim bajem.

fiequ za tvojom silinom.

fiequ za tvojom milinom.

fiequ za tvojom kroto,, u.

fiequ za tvojom blago,, u.

fiequ za tvojim carstvom.

fiequ za tvojim gospodstvom.

fiequ za tvojim mirom.
 fiequ za tvojom slavom.
 fiequ za tvojim rajem.
 fiequ za tvojim an elima.
 fiequ za tvojim veliĉanstvom.
 fiequ za tvojim bo anstvom.
 fiequ za tvojom blizinom.
 fiequ da Tebe veĉno gledam.
 fiequ da Tebe veĉno slu„am.
 fiequ da veĉno sedim u podno ju nogu Tvojih.
 fiequ da veĉno budem u Tebi i Ti u meni.

Gospode Bo e moj, ispuni mi ovu jedinu equ moju. Jer ne elim ni„ta od tvoga nego Tebe, samo Tebe, koji si vlast i slast i carstvo i gospodstvo va vek veka. Amin.

PETAK JE SVETI DAN

K eri moja, svi su dani sveti, jer svi su dani Bo ji, a „to je Bo ije ono je sveto. Ali ima svetije od svetoga kako vreme tako i mesto. Nije oltar isto „to i koliba, iako je sve od Boga i sve na korist qudima.

Znaj, k eri moja, od prvih dana hri„anstva petak je naroĉito po„tovan od hri„ana. Po„tovan je postom i molitvom. O tome imamo svedoĉanstvo svete velikomuĉenice Paraskeve ili Petke koja se praznuje 28. oktobra zajedno sa bogonosnim ocem na„im Arsenijem srbskim. Kad je sveta Petka stala pred sudiju muĉiteqa, i bi upitana za ime, ona reĉe:

„Hristijanina jesm, raba Hristova, to je moje ime veĉnoga ivota, a ime od ovoga vremena ivota nareĉeno mi od roditeqa jeste Paraskeva jer sam se rodila na dan Petka, a taj dan grĉki se ka e Paraskeva. Ovaj dan po„tovahu moji roditeqi postom i molitvom i milostiwom za spomen Gospoda svojega Isusa Hrista koji u ovaj dan rasprostire preĉiste ruke svoje na Krstu i postrada na„ega radi spasenija, i izlija krov svoju i polo i du„u svoju za nas gre„ne. Eto u taj dan ja se rodih i na kr„tewu dobih ĉesno ime dana Hristova stradawa Petka.“

Vidi„ li, k eri moja, kako su hri„ani od starine izdvajali Petak od drugih dana i po„tovali ga. Zato okreni lice svoje od neznalica koji govore: Petak je turski svetac, i po„tovawe petka nama je Srbima nametnuto od Turaka. Ovo „to ti ispisah o svetoj Petki muĉenici dogodilo se na tri stotine godina pre nego „to se rodio turski svetac Muhamed.

Za to ĉuj me i poslu„aj me, k eri moja:

Petkom pokloni se prema istoku mnogo puta.

Dr i u mislima „asni Krst pred sobom i gledaj u Hrista raspetoga na Krstu.

Ispovedi misleno i polo i sve grehe tvoje pod Krst Wegov i govori mu kao „to su pokajnice govorile:

„Sozdavij mja, pomiluj mja!“

Radi Petkom ali uz rad neprestano moli se. Mo e,, pevati na glas ili u sebi:

Krestu tvojemu poklawajemsja Vladiko i svjatoje voskresenije Tvoje slavim.

Ako li pak ne eli,, da radi,, u neki petak onda mora,, udvostružiti molitve, žitawa i milostiwe i kležawa.

Petak Subota Nedeqa:

Petkom moli se za sve hri,, ane koji stradaju, narožito za svoje bolesne sestre.

Subotom za umrle.

Nedeqom za spasenije i voskresenije svih vernih.

TROPAR SVJATOJ I VSEHVALNOJ MUŽENICI PARASKEVI

Premudraja i vsehvalnaja Hristova muženica Paraskeva mu eskuju krjepost prijem,,i, enskuju e nemo,,ž otverg,,i, đjavola pobjedi i mužiteqa posrami, vopiju,,ž i glagoqu,,ž: priidite tjelo moje mežem sjecite, i ognem so gite, az bo raduju,,žisja idu ko Hristu, enihu mojemu, tvoja molitva-mi Hriste Bo e spasi du,,i na,,ja.

(28. oktobar).

PRAVA IGUMANIJA

Ima dva muženi,,tva, k eri mila; jedno je od avola radi zadovolqewa svojih trenutnih pohota i strasti a drugo je radi Hrista i vežnoga ivota, Sve velike igumanije pravoslavne, koje su se žule i proslavile od Boga me u an elima na nebu i me u qudi-ma na zemqi, odvra ale su svoje sestre monahiwe od prvog muženi,,tva kao od ivoga ogwa „to sve spaquje i u pepeo pretvara, a bodrile su i upu ivale na muženi,,tvo ono drugo, sveto i svetlo, Hrista radi i vežnoga ivota radi. Takva je bila velika igumanija Vasilisa, pa takve i Vriena i Platonida i Tomaida (u manastiru svete muženice Fevronije 25. juna), pa takva i bla ena igumanija Sofija (u manastiru blizu Rima gde postrada sveta i slavna Anastasija Rimqanka 29. okt.).

Dve divne i slavne device jedna do druge u stradawu na zemqi kao „to su im sada du,,e jedna do druge na nebu u Raju Hristovome: sveta muženica Petka 28. okt. i sveta muženica Anastasija 29. okt. Petka nije bila monahiwa po žinu mada je bila to po ivotu, a Anastasija je odrasla u manastiru kao sirože od svoje tre e godine i bila je monahiwa. Igumanija wena zvala se Sofija. Pa kada ova bla ena starica Sofija vide da neznabo na gospoda ho e da odvedu Anastasiju iz manastira zbog wene lepote i da je užine bražnom enom nekome od wih, pozva Anastasiju u svoju keliju i ovako je savetova,,e:

„Vozqubqena k eri moja, ne daj se prevariti ni darovima sujetnoga ovoga sveta niti se daj zastra„iti od prolaznih muka, pono u kojih se zadobija ivot ve„ni.

„Od detstva tvoga ja te uzeh i vaspitah, nemoj me sada posramiti niti me o alo„ enu u grob oterati.

„Ne po ali, k eri, tvoje lepote telesne i ne po eli ivota prolaznoga kada ti budu nevernici laskali, „ne ukloni serdca tvogogo v slovesa lukavstvija“ (Ps. 48).

„Kada te budu stra„ili mukama, ti reci: „straha e va„ego ne ubojusja ni e smu„Lajusja jako so mnoju Bog“.

„Kada te po„nu udarati bez milosti, ti se nemoj upla„iti od vih „to mogu samo telo ubiti (Mt. 10) a du„i ne mogu ni„ta na„koditi.

„Kada ti oni po„nu telo strugati i kidati i rastrzati, ti se raduj jer dopuuje„ „li„enije skorbej Hristovih v tjeqe svojem“ (Kol. 1).

„Kada te po„nu se i na kamade, ti se seti re„i Gospoda tvoga „jako i vlasi glavi tvojeja izo„teni sut od bola tvogogo“ (Mt. 10). „Gospod sohranit vsja kosti tvoja i ni jedinija ot nih pogibnet.“

„Kada ti htednu glavu odse i, ti pogledaj na Glavu cele Crkve, Hrista Gospoda, i e jest slava tvoja i voznosjaj glavu tvoju.“

„Ne boj se, „edo moje slatko, sam Hristos staja e pokraj tebe u mukama tvojim i olak„ava e ti bolove, da ih ne e„ ni osetiti.

„Kad u mukama posrne„, On e te pridr ati. Kada uzdahne„, On e te pomilovati. Kada se oseti„ sama samcata, On e ti biti drug i dru„tvo, i u tannici, i na mu„ili„tu, i na gubili„tu.

„On e primiti du„u tvoju u svoje ruke i uneti je u Raj, i napravi e veseqe, na koje e pozvati sve an ele i sve pravednike, i bi e„ mu nevesta uven„ana zlatnom krunom pobede na vek veka.“

Na ove mudre savete bla ene igumanije Sofije odgovori sveta devica Anastasija: „Gotovo je srce moje za Hrista stradati, gotova je du„a moja za slatkoga Isusa umreti. A ti, mati moja mila, moli se Gospodu za mene, da me ne ostavi i da ne odstupi od mene dokle ne svr„im mu„eni„ki podvig za Ime Wegovo.“

I po savetu svoje majke igumanije Anastasija je podnela hrabro sve muke do kraja. A stra„ne su bile te muke: zube su joj skru„ili, dojke su joj odsekli, noge i ruke su joj odsekli, vatrom i kqe„tima je mu„ili, pa joj najzad „esnu glavu ma„em odrubili.

Zapamti, k eri moja, ovaj primer, pa budi i ti mudra kao ova bla ena Sofija kad savetuje„ mla e i hrabra kao sveta Anastasija kada moradne„ da strada„ za Ime Wegovo.

ДОГМАТИКА

SVETI MAKSIM ISPOVEDNIK

MISTAGOGIJA¹

1 Kako mudar postaje mudriji uzev¹, i (neki) povod, i kako pravedan uže i se napreduje u znawu, saglasno sa bo anskom izrekom² to si ti sam, najpo¹,tovaniji mi od svih pokazao jasno svojim opitom, uže i delom ono „to nagove¹,tava mudra reš Bo ija. Jer Euv¹,i me jedanput kako ja, uzgred i ukratko, koliko je bilo mogu e, izla em neka divna tajanstvena i veoma použna tumažewa koja je prišao neki veliki Starac³ uistinu mudar u bo anskim stvarima, o svetoj Crkvi i sve¹,tenom sabrawu koje se u woj vr¹,i, pa kako je (to moje izlagawe) bilo vi¹,e u použnom tonu, ti si se naglo obratio mole i me uporno da ti pismeno izlo im ova tumažewa. Hteo si da ima¹, ovaj spis kao lek protiv zaborava, koji ujedno pojažava pam ewe, koje, kao „to si ti rekao ima vreme kao svoga prirodnog uni¹,titega, jer ono mo e da ga izbri¹,e i da pot-puno izgadi utiske i slike svega dobroga „to je u pam ewe na¹,e usa eno. Zbog toga na¹,em pam ewu neizostavno su potrebna sredstva koja e ga obnavgati, po kojem sila reši, koja ostaje uvek neoslalna, ima to svojstvo da sažuva pam ewe nepromewivo i neu-mawivo. Koliko je pak mudrije od jednog prostog slu¹,awa, nastojawe da se sigurno sažuva ono „to se žulo, svakako razume svaki onaj koji se makar i malo trudi u blagorodstvu svoga uma i nije pot-puno tu za usvajawe reši.

2 Ja sam pak u početku oklevao po¹,teno govore i, ele i da izbegnem zahtev. Ne zato, „to nisam hteo, vozqubgeni, da vam dam

¹ Mistagogija (slovenski: ta novodstvo; Srbski: samo opisno: vo ewe kroz svetu Tajnu Evharišije, ili: kratko tumažewe nekih delova Liturgije, i weniš simvola) je jedno od najcewenijih tekstova svetog Maksima, upu eno nekom Teohoru, sastavžen od predgovora, 24 glave razrade i pogovora.

Mistagogija sv. Maksima jeste prvi liturški komentar u grškoj patristici. Po su¹,tini pak ona je pre jedan bogoslovsko-asketski traktat nego komentar na Liturgiju u pravom smislu te reši. Bez ovog dela mnogi bogoslovski pogledi prepodobnog Oca ne bi imali potrebne regefnosti i jasno e. Zato smatramo za potrebno, da pre drugih dela sv. Maksima, pru imo srbskoj pravoslavnoj i bogoslovskoj javnosti upravo Mistagogiju, koju, nadamo se da objavimo u nekoliko nastavaka u časopisu „Sveti Knez Lazar.“

² Priše 9,9)

³ 'to se tiže ližnosti toga Starca, postoje razna mi¹,qewa. Po nekima on ovde misli na sv. Sofronija patrijarha Jerusalimskog, a po drugima on ovde ima u vidu ližnost svoga užiitega u mladosti, nastojatega Lavre Panteleona, ili mo da nekog uženog monaha Hrisopogskog manastira.

na bilo koji način po svojoj moći, ono „to ste eleli, nego „to nisam imao blagodati koja rukovodi dostojne u takvim delima, a ni potrebnog iskustva u obrađivanju reči. Jer sam ja odrastao u neznanju, budući i potpuno neupućen u tajne umetničke reči, koje blagodati imaju samo u proiznošenju. Uostalom mnogi nalaze veliku radost, ograničavajući i uivavaju samo na sluh, iako (te reči) često puta nemaju u dubini ničega vrednog. Bojao sam se još i toga, važno reći i tačnije i istinitije, da ne bih ništavno, u mojih reči unizio uzvišenost izraza i pojmova o božanskim stvarima, koje je imao onaj blaženi muškarac. Pa ipak, na kraju, poputaju i pod pritiskom ljubavi, koja je jača od svega, prihvatio sam dragovoljno (da ispunim) zahtev, smatrajući i za božje da, radi poslušanja, budem ismejan od onih koji su spremni da sude, za smelost i prostotu (mojih reči), nego da vi pomislite zbog dakeg odlaganja da nisam hteo da vam pomognem u svakom dobrom poduhvatu. Brigu o tome kako u govoriti ja sam prebacio na Boga (Ps, 54,23; Petr. 5,7), koji „jedini čini čudesu“ (Ps. 135,4) i „uči čoveka znanju“ (Ps. 93,10), i „odvezuje jezik nemih“ (Prem. 10,21), pronalazi izraz iz bezizlaza, „podi se iz straha paloga, i sa ubrzanom uzvisuje siromaha“ (Ps. 112,7); ovde mislim od telesnog razmišljanja i iz zlosravnog blata strasti⁴ podi se siromaha, ne duhom, i oskudne u zlim delima i navikama na viš; ili obratno, onoga koji se još, nalazi u vlasti telesnog zakona i strasti, zbog toga oskudnog u blagodati i siromaha, u vrlini i znanju.⁵

3 Ali, poput je presveti i vaistinu bogoprosve čeni Dionisije Areopagit u svome delu „O Crkvenoj Jerarhiji“ shvatio i objasnio, dostojno veličanstvu svoga učitelja, simbole koji se koriste u tajni sveštenog sabranja⁶ to treba imati u vidu da se naša reč sada ne baviti istim stvarima, niti se i i istim pravcem kao kod njegova. Jer bilo bi smelo pa čak i drskost, i graničilo bi se sa bezumijem da se neko poduhvati istih tema kao i on, a nije u stavu niti da mu se približi, niti da ga shvati, i da kao svoje sopstvene tajne iznosi ono, „to je bogonadahnutu otkriveno Duhom jedino njemu samom. Ovde je biti izloženo ono „to su drugi uzeli od

⁴ U ovom slučaju prep. Maksim koristi još, iz antičkih vremena izraz „blato“ (λίπος i lo, blato). U platonskoj tradiciji (Platon, Plutarh, Plotin i dr.) često se govorilo o „blatu“, koje je označavalo ljudsko telo u njegovoj materijalnoj datosti, čiji je rob bila duša. U hrišćanstvu pak (Vasilije Veliki, Grigorije Bogoslov i dr.) „blato“ postaje simbolom ne materije (jer ona po prirodi nije zla), nego strasti. I dok u platonizmu duša, slično zlatu i blatu, ne prođa se kroz dodir sa materijom, dotle u svetootačkoj tradiciji „blato“ strasti povremeno je samu dušu i obraz Božji u voj.

⁵ Ovde se primećuje karakteristična osobina prep. Maksima da u tumačenju Sv. Pisma često pronalazi višestruka značenja. Tako s jedne strane „siromaha“ u Ps. 112,7, odgovara „siromaha, nima duhom“ (Mt. 5,3), tj. onima koji su lišeni poročnosti i zla; s druge strane „siromaha“, poistovećuje se sa onima koji su lišeni blagodati, i prebivaju u vlasti poroka i strasti. I jedne i druge pak, jedino Bog može da spase, podigne i dovede do ostvarenja čista punog savršenstva i obožavanja.

⁶ Ovaj pojam „sabranja“ (συνάξις) u svetootačkom bogoslovju, označavao je često ne prosto verski skup, nego bogoslužje u pravom smislu reči, a ponajpre Svetu Liturgiju, koja i jeste najvernija slika Crkve.

wega, po Łovekoqubqu i voqi Bo ijoj da bi upra wavali i ve bali svoje sposobnosti u ispitivawu bo anskih stvari, kao i one tajne kojima srazmerno razumevawu istih, poimaju svesvetli zrak onog tajnodeława, i oni obuhva eni Łe wom bivaju privezani uz wega. Tako i svi oni koji su posle Dionisija, ne e ostati besposleni Łitavog dana tokom vremena ovog ivota, nemaju i razlog za koji se ispla uje radnicima za rad u bo anskom onom vinogradu, tj. za duhovni trud nad duhovnim vinogradom (Mt. 20,2 16) onaj duhovni dinar bo anskog i vaistinu carskog obraza, koji je iz poŁetka bio poharan od neŁastivoga obmanom u prestupawu zapovesti.

4 Ja ne obe avam da u izlo iti sve ono „to je na tajanstven naŁin sozercavao bla eni starac (=Dionisije), niti iste wegove reŁi, kako ih je on sam pojmiao i govorio. Jer on je bio filosof⁷ i uŁiteq svake mudrosti, i pomo u napredovawa u vrlinama i dugovremenim telesnim trudoqubqem i upra wavawem u bo anskim stvarima oslobodio sebe od uza materije i fantazija koje ova izaziva. Otuda je zaslu eno imao um obasjavan bo anskim zracima te je mogao neposredno da posmatra ono „to mnogi nisu mogli da vide. ReŁ mu je bila najtaŁniji tumaŁ wegovih uzvi„enih misli, kao oqledalo koje nije pomraŁavala mrqa nikakve strasti, i ona je imala mo da Łisto iskazuje i predaje ono, „to drugi nisu bili u stawu ni da pomisle. I tako, slu„ateqi wegovi, mogli su da vide svu misao wegovu na kolesnici reŁi, a tako e da u punoj Łistoti pojme i prihvate svim umom celokupnost sozercawa, koje im je preneseno posredstvom reŁi. A ja mogu izlo iti samo ono „to se zadr alo u mome pam ewu, „to mogu samo maglovito da pojmim i jo„ maglovitije da izrazim. Ipak, izlaga u pobo no, blagoda u Boga koji prosve uje „to je pomraŁeno. Jer ne bi trebalo, nadam se, da mislite, vi koji umete pravilno da sudite, da sam ja sposban i drukŁije misliti ili govoriti, od ovoga „to mogu da mislim i govorim, i koliko mi to daje blagodat svi„e, koja je po promislu srazmerna mojim silama, iako onaj koji mi je predao te tajne i nauŁio me wima jeste korifej (misli). Zahtevati, pak, iste rezultate od onih koji nisu ravni (tom bla enom Starcu) po vrlini i znawu, nije daleko, mislim, od poku„aja nekih da doka u da mesec svetli isto kao sunce, ili primoravaju stvari nejednake da me usobno do u u potpunu jednakost, „to je nemogu e i neostvarivo.

⁷ Pojam „filosof“ (i: „filosofija“) u vreme prep. Maksima pretrpeo je u svetootaŁkoj tradiciji, u pore ewu sa antiŁkom epohom, znaŁajnu evoluciju. Termin „filosofija“ u raznim svojim varijantama oznaŁavao je ne samo zaokru en sistem znawa, koliko strenqewe Łoveka Bogu, koji je kroz svoje Otkrovwewe darovao qudima puno u Istine. Ta puno a Istine vidqivo se ovaplotila u Gospodu na„em Isusu Hristu. Zato po sv. Ocima pravim filosofima se smatraju podvi nici pobo nosti monasi, kao najverniji i revnosni podra ateqi Hristovi. Otuda nije Łudo „to je i najve i bogoslovski um na„ega vremena, prep. o. Justin Popovi svoju Dogmatiku u tri toma nazvao: „Pravoslavna filosofija Istine“.

5 Neka na „im rešima i mislima rukovodi Bog, Koji je jedin-
stveni Um onih „to misle i onoga o kemu se misli, Reš onih „to
govore i onoga o kemu se govori, fivot onih „to ive i onoga „to
se o ivquje; Koji jeste i postaje sve za ono „to postoji i „to nas-
taje, a sam po Sebi ni na koji našin niti jeste niti postaje i „ta od
onoga „to jeste ili „to nastaje, jer po svojoj prirodi ne pripada
apsolutno ni jednoj vrsti postoje ih bi a. Otuda, zbog Wegove
nadsu „tastvenosti, vi „e dolikuje Wemu da se imenuje „Nebi em“.⁸

6 Ako je nama neophodno da poznajemo razliku izme u Boga i
stvorenih bi a, onda treba znati da tvr ewe (teza) o Nadbi u jeste
negirawe bi a, i obratno, tvr ewe (teza) o bi ima jeste negirawe
Nadbi a, kao i to da oba ta suda o Bogu, odgovaraju Wemu, i opet ni
jedno od wih mu ne odgovara u apsolutnom smislu, ho u da ka em
Bi e ili Nebi e. Istinita su oba (ova pojma), jer tvr ewe da je On
bi e, ima osnova u Wemu kao Uzroku svih bi a, a negirawe Wegovog
postojawa, opravdano je ukoliko On prevazilazi svaki uzrok
bi a. I opet, nijedna od tih teza ne odgovara Wemu potpuno, zato
„to ne izra avaju samu su „tinu i prirodu Onoga „to istra ujeno.
Jer s Bogom uop „te ni „ta, bilo iz postoje eg ili nepostoje eg,
nije svezano po prirodi po uzročnosti veze, i Wemu je nemogu e
sapostaviti ni „ta od onoga „to postoji ili se naziva, a tako e od
onoga „to nije i ne naziva se. Jer On ima bi e (postojawe) prosto
i nepoznato i za sve nepristupažno, i apsolutno neizrecivo,
budu i iznad svakog tvr ewa ili negirawa. Toliko po tom pitawu.
Ali po imo daqe na drugu temu na „eg govora.

A

Kako i na koji našin sveta Crkva jeste ikona i odraz Boga

1 Govorio je, dakle, onaj bla eni Starac, da je na prvom ste-
penu sozercawa⁹ sveta Crkva ikona i odraz Boga, jer poseduje po
podra avawu i podobiju istu energiju sa Wim.

2 Jer kao „to je Bog svojom bezgraničnom silom sve stvorio i
priveo u postojawe (bi e), tako sve odr ava, objediwuje i
ograničuje; Povezuje promislom svojim jedno s drugim i sa Sobom i
duhovna¹⁰ i materijalna bi a. I kao uzrok i početak wihov i cig
dr i oko sebe stvari po prirodi razdvojene jedne od drugih, šine i

⁸ Označavawe Boga kao τομητῖνας (nebi e) na prvi pogled izgleda da protivureči Sv. Pismu, koje za Boga ka e da je „Onaj koji jeste“. No to je samo prividna protivurečnost jer se ovde radi o nerazru „ivoj vezi apofatičkog i katafatičkog Bogoslovqa, šiji je osnov kod D. Areopagita.

⁹ Pojam θεωρία Sozercawe kod prep. Maksima tesno je povezan sa pojmom μυσταγωγία (vidi primedbu 1). Isto tako „liturgijsko sozercawe“ tj. uvo ewe u tajnu Bogopoznawa pomo u duhovnog proučavawa Liturgije, neodeqivo je od „prirodnog sozercawa“ i „sozercawa svetoga Pisma“.

¹⁰ Izraz νοητος (umno, duhovno), često se susre e kod prep. Oca i označava sferu duhovnog, bestelesnog postojawa. U konkretnom slučaju ono upravo označava „duhovno“, ono „to se samo umom posti e, „misaono“.

ih da se povezuju me usobno, silom jedne povezanosti sa Sobom kao Početkom. Saglasno sa tom silom sve se privodi k neuni, tivoj i nesmesivoj istovetnosti kretawa i postojawa, tako da, pri svoj različitosti priroda i kretawa, nijedno od bi a prvonastalih¹¹ ne ustaje protiv drugog i ne odequje se od drugog, nego je sve bez zbrke sjediweno me u sobom posredstvom jedne neraskidive veze kao Łuvara jedinstvenog principa i uzroka. Ta veza sobom ukida i

zasewuje sve ostale delimične veze koje se zapa aju kod svih bi a analogno prirodi svakoga od wih, ali ne tako da ih ru, i, uni, tava ili vra a u nebi e, nego pobe uju i ih i pokazuju i se iznad wih, kao „to se pokazuje celina nad delovima, ili uzrok nad celinom, pri Łemu i sama celina i delovi te celine prirodno je da se pokazuju i da postoje, jer imaju celokupni Uzrok koji svetli iznad Wih. I kao „to sunce nadma, uje zvezde i prirodom i silom, tako i Uzrok pokriva postojawe uzrokovanih. Jer kao „to delovi zavise od

¹¹ ReŁ „prvonastali“ (προηγούμενος) ukazuje na idealno i hamonično stawe stvorenog sveta do grehopada Adamova, koji je imao kosmičke razmere, jer je u svet hamonije uveo princip zla i haosa.

celine, tako je prirodno i prouzrokovana (stvorena) bi a crpe svoju snagu iz Uzroka i prepoznaju se po Wemu, imaju i pri tom svoja sopstvena svojstva pasivna, kada, obuhva ena u uzno,,ewu prema Uzroku, dobijaju u potpunosti svojstvo ovoga (uzroka), saglasno s neraskidivom, kao „to smo rekli, silom koju ima wiho-va veza sa Wim. Jer Bog, budu i sve u svemu (3 Kor. 15,28), bezgranično prevazilaze i sve, pokaza e se jedinstvenim onima koji su Eiste misli, kada um wihov budu i usredsre en na sozercawe logosa stvari, stigne do samoga Boga, kao Uzroka, Početka i Kraja stvarawa i nastanka svih bi a, i kao dubine koja obuhvata sadr inu svih tvari.

3 Na isti naĹin i sveta Bo ija Crkva, pokaza e se, da Ĺini u nama dela sliĹna delima Bo ijim, budu i da je ona ikona Wega kao Prvolika. Jer je veliki i skoro bezgraniĹan broj qudi, ena i dece me usobno razdvojenih i veoma razliĹitih rodom i izgledom, nacionalno,, u i jezikom, ivotom i uzrastom (staro,, u), umonas-trojewem i umetno,, u, naĹinom ivota, obiĹajima i zanimawima; nauĹnim znawem i polo ajem (Ĺinovima), sudbinama, karakterima i raspolo ewima, koji nalaze i se u Crkvi, od we bivaju nanovo ro eni i presazdani Duhom. Ona daje i daruje svima poĹjednako isti bo anski lik i zvawe, tj. da budu i da se nazivaju Hristovi. I jo,, im Ona daruje jednu prostu, nedeqivu i nerazorivu vezu¹² vere, koja ne dozvoqava da se projave (Ĺak ako i postoje) mnoge i bezbrojne razlike svakoga, uzvode i ih sve u sveop,,tost i sjediwuju i ih u woj. Sledstveno tome niko ni,,ta ne izdvaja od op,,tega radi sebe. Svi srastaju i sjediwuju se jedan s drugim jednom prostom i nepode-qivom blagoda u i silom vere. „Bilo je u svih“, kao „to ka e Pismo, „jedno srce i jedna du,,a“ (D. A. 4,32), tako da od razliĹitih udova bude i pokazuje se jedno telo, dostojno Hrista istinske Glave na,,e.

4 „U Wemu“, govori bo anski apostol, nema mu,,kog pola ni enskog, nema Jevrejina niti Grka, ni obrezawa ni neobrezawa, ni varvarina ni Skita, ni roba ni slobodwaka, nego je sve i u svemu On (Hristos) (Gal. 3,28; Kol. 3,11), Koji jednom prostom i bezgraniĹno mudrom silom Svoje dobrote sadr i sve u Sebi, sliĹno centru koji sjediwuje u sebi prave linije po nekom prostom i jedinstvenom uzroku i sili. On ne dopu,,ta da se elementi stvorenih bi a rasi-paju po periferiji, nego ograniĹava wihova centrifugalna strengewa, privode i k Sebi mnogorazliĹna bi a, koja su dobila postojawe od Wega, da ne bi stvorewa i sazđawa jednoga Boga postali potpuno tu i i neprijateqi jedni drugima, nemaju i gde i prema kome da projave qubav, mir i istovetnost izme u sebe, zbog Ĺega bi bili u opasnosti da samo wihovo bi e preobrate u nebi e, odvojiv,,i se od Boga.

¹² Pojam „veze“ (σχεσις) imao je veliki znaĹaj u bogoslovqu prep. Maksima. Ovde, pamo u tog izraza, on sprovodi paralelu me u Bogom, koji je osnov i princip jedinstva tvarnog bi a, i Crkvom, koja unosi jedinstvo i harmoniju u „arenilo i mnogorazliĹnost qudskog sveta.

5 Ikona je, dakle Boga, sveta Crkva, kao „to je rečeno, jer i ona, slično Bogu, ostvaruje jedinstvo me u vernicima, iako se oni razlikuju po svojim svojstvima, mestu boravka i načinom života, svi oni nalaze u Crkvi jedinstvo kroz veru. To jedinstvo prirodnim načinom i neslivaju i suštine bi a Eini Bog, Koji, kao „to je rečeno, njihove razlike, ublažuje i usmerava uzvode ih k jedinstvu sa Sobom, kao Uzrokom, Početkom i Krajem.

(nastavi se)

Preveo sa starogrčkog episkop Artemije

O. Mojsije (iguman Hilandara), episkop Artemije i o. Kirilo (iguman kelije Burazeri)

IZVEŠTAJ KOMISIJE SVEŠTENE OPŠTINE SVETE GORE ATONA

O DIJALOGU IZMEĐU PRAVOSLAVNIH I PROTIVHALKIDOWANA

Treće zajedničko saopštenje Mešovite Komisije za dijalog između Pravoslavnih Crkava i Istočnih „Pravoslavnih“ (protivhalkidovana) Crkava, koja se beše sastala u Izaziju u januaru od 1. 6. novembra 1993. g. izazvalo je u nama nemir i strah.¹ Mešovita Komisija predlaže skidanje anatema „od Prvoprestolnika svih Crkava obadve (ove) strane kroz potpisivanje posebnog crkvenog teksta, u kome bi se objavilo od svake strane da ona druga (strana) jeste po svemu pravoslavna“, i da „skidanje anatema treba da usledi jer a) uspostavlja se (odmah) neposredno puna zajednica obeju strana, b) ni jedna ne usobna osuda u prokletosti, saborna ili lična, nije više na snazi...“

Ovo gore, ako ga pravilno poimamo, znači da predstoji sjediničenje, koje je delimično i ostvarila Antiohijska Patrijarhija. Trebalo bi, svakako, da se radujemo predstojećem sjedinjenju, kada bi to sjedinjenje bilo kako treba, prihvatljivo od pravoslavne strane, to jest u istini. Budući pak, kao što smo, ni e objasniti, da ove pretpostavke se ne ispuvavaju, po nama i po drugim

¹ Poziv na taj skup u Izaziju dobila je i Srpska pravoslavna Crkva, ali na nju nije učestvovala preko svoje delegacije, jer u te dane beše zakazano Vanredno zasjedanje Sabora SPC u Ostrogu.

Prema zvaničnom dokumentu koji smo dobili direktno od Pravoslavnog centra Vasegenske Patrijarhije iz feneve, na tom skupu su, pored mnogih „Crkava“ protivhalkidonske tradicije, učestvovali i to *** Zajedničko Saopštenje potpisale sledeće Pravoslavne Crkve: Vasegenska Patrijarhija, Aleksandrijska Patrijarhija, Antiohijska Patrijarhija, Ruska Patrijarhija, Rumunska Patrijarhija, Kiparska Crkva, Grčka Crkva, Albanska Crkva, Tihoslovačka pravoslavna Crkva i Finska pravoslavna Crkva.

Kao što se vidi, Hristovo verno stado, opet je malo. Jer samo četiri pravoslavne Crkve (Jerusalimska, Srpska, Bugarska i Gruzijaska) nisu stavile svoj potpis na taj sramni, nepravoslavni i izdajnički dokument.

Posebno nas raduje da je i opet „zvono na uzbunu“ i probu naše Pravoslavne Savesti zazvonilo sa vrha Atosa, kako bi se šlo do krajeva Vasegene. Iako najmanje me u pastirima Crkve Pravoslavne, pridruženjem svoj potpis, kao peti, Easnim očima svetogorcima (+ episkop Artemije).

bogoslovima, bojimo se da e ova urba ka sjediwewu imati kao posledicu, najpre jedno patvoreno i la no sjediwewe, a drugo unutra, wu „izmu u sada svetoj Pravoslavnoj Crkvi.

U produ etku nave, emo na, u obazrivost.

1. Zapa a se u sva tri zvanična saop, tewa odstupawe Pravoslavnih od pravoslavne eklisiologije, po kojoj Jedna, Sveta, Katoličanska (=Saborna) i Apostolska Crkva jeste samo na, a Pravoslavna Crkva. Priznaju se i protivhalkidowani kao „Pravoslavni Istołwaci“, i obe Crkve kao dve ravnołasne porodice jedne i iste Crkve. Radi se, dakle, o obliku teorije grana.

Kao karakteristično zapa a prof. G. Mazaridis: „Pravoslavna Crkva ima svest da predstavqa neprekinuti produ etak jedne nedegive Crkve. I temeqi ovu svoju svest na vekovnom (neprekidanom) jedinstvu svome sa apostolskom Crkvom. Jedinstvo Crkve, kao najsu, tinskije svojstvo wene prirode, ne mo e da bude predmet pregovora (ili: dogovora). Ne postoje mnoge Crkve, zato „to ne postoje mnogi Hristosi ili mnoga tela Hristova. Ovaj stav niti je zaostao niti je konzervativan, nego razumqiv sam po sebi i predawski. To je stav kojeg je imala Crkva od početka i koji je isticao uvek zajedničko crkveno predawe. Otuda i nałin kojim se podupire vaspostavqawe punog zajedni, tva protivhalkidowana sa Pravoslavnom Crkvom proizvodi ozbiqna uznemirewa za krizu identičnosti u samom Pravoslavqu. Nije mogu e da u svetlu novog dogmatskog saglasija, Sabori koji su osu eni od Vaseqenskih Sabora budu smatrani za pravoslavne u svome ułewu, jer se ułewe ne iscrpquje samo u formulisawu dogme, nego izra ava jedinstvo i identičnost Crkve. Niti mogu lica koja su anatemisana u Sinodikonu Pravoslavqa da se smatraju Ocima jedne druge Pravoslavne Crkve, koja na kraju biva prihva ena kao istovetna sa onom koja je sastavila Sinodikon. Uvek, a posebno u kriznim vremenima kao „to su danas, privr enost vekovnoj (neprekidanoj) svesti i identičnosti Pravoslavqa jeste imperativno.

(G. Mazaridis, Pravoslavqe i evropsko ujediwewe, Solun 1994. str. 157-158).

2. Odstupamo mi Pravoslavni od istorijskog na, eg trajawa i identičnosti sa Crkvom Vaseqenskih Sabora (IV, V i VI), prihvataju i da su protivhalkidowani uvek bili pravoslavni i Oci wihovi (Dioskor i Sevir) tako e. Posredno dakle prihvatamo da su ovi Vaseqenski Sabori bili u zabludi i mi ih ispravqamo. Poku, aj kompromisa (snisho ewa) stvari ne ide. Ili su Sabori „pravilno upravqali Istinom“ i Dioskor i Sevir, kao i wihovi sledbenici (do danas) jesu jeretici; ili, ako ovi nisu jeretici, Sabori su bili u zabludi. Podse amo u vezi toga da je u Zapisnicima IV-og Vaseqenskog Sabora, zapisan nałin gılasawa Otaca, koji su pozvani da odluqe na łiju stranu se svrstavaju, Lava (pravoslavnog Pape Rimskog) ili Dioskora:

„Najveličanstveniji i najslavniji poglavari reko, e: Dioskor govori: formulu „iz dve prirode primam“, a formulu u dve (prirode) ne primam. A najsvetiji arhiepiskop Lav govori da postoje dve prirode u Hristu sjediwene nesmesivo, i nepromenqivo, i

nerazdeqivo, u Jedinorodnom Sinu, Spasitecu na„em. Kome sledujete: Najsvetijem Lavu, ili Dioskoru? Najpobo niji episkopi su povikali: kao Lav, tako i mi verujemo; oni koji suprotno govore, jesu Evtihijevci. Lav pravoslavno izla e“.

3 Poku„aj preformulisawa, od Me„ovite Komisije, pravoslavne Hristologije, pored izvrsnog formulisawa od svetog IV, V, i VI Sabora, da bi se slo ili protivhalkidowani, po nama je besicno i opasno.

Besicno, jer emo po„eti da raspravqamo ono „to su iz po„etka Oci sa toliko truda i borbe i raspravqali i u Duhu Svetom odogatili „sa malo re„i a sa mnogo mudrosti“, na na„in koji ne dopu„ta da se pogre„no shvati. Kao „to prime uje Preosve eni Mirski (sada Efeski) Hrizostom Konstantinidis: „Smatramo nepokretnom (=nepromenqivom) ovaj Oros (tj. IV Vaseqenskog Sabora). Smatramo ga dovoqnim prirodom i mestom, pnevmatolo„ki, eklisiolo„ki i saborolo„ki = dovoqnim i neophodnim za svako izra avawe i tuma„ewe i poimawe hristolo„ke dogme o dve prirode u Hristu. Nastojali smo a i nastojimo na nedopustivosti i nekorisnosti ponovnog raspravqawa ili stvarawa novog hristolo„kog izra avawa, nove hristolo„ke formule, izvan ili makar uporedo sa Odlukom Sabora u Halkidonu“ (Mitr. Mirski Hrizostom Konstantinidis, Dijalog Pravoslavne Crkve sa Starim Isto„nim Crkvama, u „asopisu: Teologija, Atina 1980, tom 51, sveska 1, str. 40).

Opasno, zato „to u novom formulisawu Me„ovite Komisije, na prvi pogled pravoslavca, kriju se mo da tuma„ewa umerenog i prikrivenog monofizitstva.

Ako protivhalkidowani prihvataju pravoslavnu hristologiju, „ta im smeta da prihvate najpravoslavniju formulu iste od svetog IV, V i VI Vaseqenskog Sabora, a posebno od IV u Halkidonu, koja je i poznatim „udom svete velikomu„enice Efimije kao pravoslavna potvr ena?

Odbacuju i Odluke ovih Sabora, dozvoqavaju nam da osnovano pretpostavimo da u su„tini odbacuju od wih propovedanu pravoslavnu hristologiju.²

4 Osuda Evtihija od strane protivhalkidowana ne predstava, po nama, garanciju wihove pravoslavnosti. Treba da osude umereno monofizitstvo Sevira i Dioskora. Vaqa podvu i da i preosve eni Nikopogski prima Dioskora kao jeretika (v. Mitr.

² Protivhalkidonske Crkve karakteri„e prof. J. Karmiris kao „monofizitstvuju e“ (vidi: kod N. Micopula, Definicija 4-og u Halkidonu Vas. Sabora i odbacivawe iste od dana„wih protivhalkidowana, u „asopisu Eklisija, 15 3 1992. g. br. 5, str. 154).

Preosve eni vladika Nikopogski prihvata da imaju zbrkanu hristologiju (v. Mitropolita Nikopogskog Meletija, Peti Vaseqenski Sabor, Atina 1985, str. 82).

Profesor N. Micopulos pi„e da: „odbacivawe od protivhalkidowana izraza „u dvema prirodama“, i „nijednog gubqewa svojstava priroda u sjediwewu“, pored prihvatawa sa wihove strane zaista veoma pozitivnog smisla izraza „nesliveno, neizmenqivo, nerazdeqivo i nerazlu„no“, ustvari je odbacivawe izra ene u Duhu Svetom Istine“ (U gore cit. 1 4 1992, br. 6, str. 192 193).

Nikopogski Meletije, Odgovori na nedoumice, u Eklisija, 115. jan. 1992. br. 1).

Izme u ostalog o monofizitskom karakteru hristologije pristalica Sevira pi,e o. Georgije Florovski: „Me utim za pristalica Sevira „LoveĽanstvo“ u Hristu nije bilo u potpunosti gudsko, jer nije imalo delatnost, nije bilo „samo-pokretno“. Po teoriji Monofizita LoveĽanstvo u Hristu bilo je kao neki pasivni predmet na koji bo anstvo deluje. „Obo ewe“ izgleda (po wima) da je jednostrano delo bo anstva, ne uzimaju i dovoĽno u obzir sinergizam Lovekove slobode, Ľije usvajawe ni na koji naĽin ne predpostavqa neki „drugi subjekat“. U wihovom religioznom iskustvu elemenat slobode u naĽelu nije nagla,avan dovoĽno, pa bi se to moglo nazvati „antropolo,ki minimalizam“ (umawivawe Lovekovog u Hristu). (Vizantijski Oci 5-og veka, prevod P. Pali, Solun 1992. str. 604). Radi se o jednom veoma osetqivom elementu, koji je me utim fundamentalan. Mo da ovde (po ovom pitawu) le i razlika nas i sada,„wih protivhalkidowana, radi koje treba izriĽito da se ispovedi Oros svetog IV Vaseqenskog Sabora.

To da protivhalkidowani prihvataju neki umereni monofizitizam pokazuje se i iz Zapisnika nezvaniĽnog skupa u Aarhu, ali i iz proklamacija wihovih, kao „to je izneto od patrijarĽa Kopta 'enude ^{aaa}, u wegovom pozdravnom govoru upu enom Me,ovitoj Teolo,koj Komisiji u manastiru Anba Bishoy 1989. g: „Verujemo da Gospod Bog i Spasiteq Isus Hristos jeste savr,en u svome bo anstvu i savr,en u svome LoveĽanstvu. Sjedinio je svoje bo anstvo sa svojim LoveĽanstvom nesliveno, nepromengivo, nerazluĽno i ne govorimo o dve prirode Gospoda na,eg posle ovog tajanstvenog sjediwewa“ (Episkepsis br. 422, 17 1989, str. 10).

Sigurno u 2-om ZajedniĽkom Saop,tewu prihvataju da: „Obadve porodice (Crkava) se sla u da su se prirode sjedinile ipostasno i prirodno sa svojstvenim im energijama (=dejtstvima) i voqama nesliveno, nepromengivo, nerazdeqivo i nerazluĽno i da se razlikuju „samo teoretski“.

Mislimo da izraz „samo teoretski“ je prijemĽiv za monofizitstvujue tumaĽewe i treba da se precizira sa pravoslavnog gledi,ta. Ako „samo teoretski“ se odnosi na razlikovawe dveju priroda, smatramo da je dobro kako je odogmatisao sveti V Vaseqenski Sabor. Ako pak pokazuje da dve prirode postoje „samo teoretski“, onda taj izraz nije pravoslavan.

5 Paragraf 8. drugog Saop,tewa, koji se tiĽe Vaseqenskih Sabora, izaziva ozbiqne nedoumice i nemir. Taj paragraf glasi:

„Obe porodice primaju tri prva Vaseqenska Sabora, koji predstavqaju na,e zajedniĽko nasle e. 'to se tiĽe Ľetiri slede a Sabora Pravoslavne Crkve, Pravoslavni izjavuju da za wih i oni imaju isto znaĽewe, dok istovremeno IstoĽni Pravoslavci smatraju ovu izjavu Pravoslavnih kao wihovo tumaĽewe. Sa ovim me usobnim razumevawem IstoĽni Pravoslavci odnose se prema istoj pozitivno“.

Po prof. dogmatike N. Micopulu: „Protivhalkidowani, „Istołni Pravoslavci“, prema „saop„tewu“, ne samo odbijaju da prime kako Vaseqenske IV, V, VI, i VII Vaseqenski Sabor, nego, po „zajedniłkom saop„tewu“ uvek, dr e se prosto snishodqivo prema prihvatawu od Pravoslavnih ovih Sabora, pa i to tek po„to su Pravoslavni takore i dali eminevtiłku izjavu ułewa gore navedenih Sabora, koju eminevtiłku izjavu tako e odbacuju Protivhalkidowani, smatraju i je „kao tumałewe“ Pravoslavnih“. (N. Micopulos, u nav. delu, 1 4 1992, br. 6, str. 193).³

MANASTIR HILANDAR;
Paraklisi sv. -or a i Ro destva Presvete Bogorodice

³ Preosv. Nikopogski prima, pored teksta Saop„tewa, da „prirodno da bi bilo sjediwewe, makar i na tom osnovu, treba da priznaju zvaniłno na„e Vaseqenske Sabore koje do sada negiraju, tj. 4, 5, 6, i 7“ (Mitr. Nikopogski Meletije, Ođgovori na nedoumice, navedeno delo str. 12). Sliłno prima i prof. J. Kamiris, (Predavawe pred konferencijom pravoslavnih i protivhalkidonskih teologa, Atina 1970, str. 69).

Navodimo u produ etku pitawa, koja na gorwi paragraf zajedničkog Saop, tewa postavqa g-n Profesor, a koja i mi podpisujemo:

„Pitamo. Ako bi danas postojale organizovane hri, anske zajednice koje odbacuju, primera radi, Oros „jednosu, tan“ iz Simvola Nikeo-Carigradskog i uveravaju da prihvataju smisao koji se ovim izrazom iskazuje u Simvolu, ali ne i samu formulaciju Prvog u Nikeji Vasegenskog Sabora, i sledstveno i sam ovaj Simvol, da li bi bili prihvaeni kao pravoslavni?

Pitamo, tako e. Postoje i danas, iako malobrojni, hri, ani koji pripadaju nekima „od najmawih Crkava Istoka“, „Asirskoj Nestorijanskoj“, koji ne primaju Tre i Vasegenski Sabor, ako naravno izjave zvanično da primaju ušewe Sabora, ali ne i sam Sabor i wegovu definiciju, ho e li se smatrati kao pravoslavni?

Pitamo jo,. Ako primamo kao pravoslavne one koji odbacuju definiciju Halkidona, mo e li i daqe da opstane kao dokaz nas Pravoslavnih, stav da kroz Filioque Rimokatolika dolazi dodatak promena u ušewe Simvola Nikeo Carigradskog o proisho ewu Svetoga Duha, pod pretpostavkom da Rimokatolici tvrde da kroz dodatak Filioque ne mewa se ušewe Simvola vere, nego se prosto ono „tumaži“.

I pitamo daqe. Ako budu primjeni kao Pravoslavni Protivhalkidowani koji odbacuju etvrta u Halkidonu Vasegenski Sabor i budemo uvedeni u „punu zajednicu dve porodice Crkava u Hristu Gospodu na, em“, prema tekstu „Saop, tewa“, ho e li postojati u, ve, jednoj Crkvi vernici koji primaju sedam Vasegenskih Sabora i vernici koji ih ne primaju?

I jo, pitamo. Ho e li se tra iti u budu e, kao do sada, od izabranih Episkopa koji treba da budu hirotonisani, prihvatawe svetih sedam Vasegenskih Sabora i wihovo ispovedawe, kao vo enih prosve uju om blagodati Presvetoga Duha, izla u i ušewe prave vere, ili e se od jednih tra iti a od drugih se ne e tra iti?“ (N. Micopulu, navedeno delo 1992, br. 6, str. 193 i br. 7, str. 238).

Daqe treba uzeti u obzir da po Preosv. Efesa: „O sabornosti i Saborima poimawe bra e Starih Istoškaka bitno je razližito od na, eg, jer i razdaqina izme u na, a dva sveta po pitawu Vasegenskih Sabora jeste velika“ (Mitrop. Mirski Hrizostom Konstantinidis, u nav. delo sveska 2, str. 227). I rezimira Preosve eni: „U svakom služaju, jedno takvo poimawe o Vasegenskim Saborima kao neobaveznim elementima apsolutnog izra aja svetosti i autoriteta Crkve treba da baci u razmi, qawe i uznemirenost ne samo Pravoslavnu stranu, nego i Rimokatoličku, sa poznatom „irinom saborižnosti wene“ (isto).

6 Tvrđi se da skidawe anatema koje su Vasegenski Sabori bacili na „Oce“ protivhalkidowana jeste mogu e od Prvoprestolnika Pravoslavnih Crkava. U ime toga se navode neki primeri, koji bilo da nisu istorijski potvr eni bilo da se ne odnose na Vasegenske Sabore.

U vezi toga problema imamo da primetimo slede e:

a) U ovim primerima se radi o usamjenim pojedincima a ne nikako o jeresijarsima i vođama Litavih jeretičkih „crkava“. U služaju, pak ikonoborca imperatora Teofila, treba razjasniti da se on u času smrti svoje pokajao, a sveti Metodije nije skinuo sveobuhvatnu i samu glavnu anatemu protiv ikonoboraca, nego se samo pomolio sa celom Crkvom za oproštaj duše njegove (Vidi: Tumačenje na Sinaksar u Nedežu Pravoslavja u Triodu, Atina, 1992. str. 148).

Kao „to prime uje otac Georgije Florovski o skidanju anateme „etvrtog Vasegenskog Sabora: „Ne radi se o nekoj prostoju, formalnoj anatemi. Služaj je svakako mnogo teži, kada je anatema teološki karaktera“ (kod: Preosv. Hrizostoma Konstantinidu, nav. delo str. 233).

b) Usamjeni služajevi koji u Crkvi bivaju po ikonomiji ne stvaraju zakon, nego ostaju prete niji sveteni kanoni, kao „to je negde rečeno: „Ono „to je retko ne postavja se za zakon Crkve...“ Ako bi usamjeni služajevi prevagnuli Svetene Kanone, srušio bi se sav kanonski poredak Crkve.

v) Skidanje anatema Vasegenskih Sabora stavja pod sumnju autoritet i vlast Vasegenskih Sabora kao nepogredivih izraza avaluca pravoslavne vere.⁴

Tako e po Profesoru, Protojereju o. Teodoru Zisi: „Nije pitave tumačenje, nego izmene i rušenje odluka Vasegenskih Sabora. „ta e biti, primera radi, koje tumačenje emo dati definiciji (za Oros) vere VII u Nikeji Vasegenskog Sabora, koja vozglavjuje celokupnu pravoslavnu veru i gde za protivhalkidovane i njihove svetiteže govori slede e: „Ujedno s tim i dve prirode ispovedamo Ova plo enoga nas radi iz Prečiste Bogorodice i Prisnodjeve Marije, veža savrenog Boga i savrenog Loveka poznajemo, kao „to je i u Halkidonu Sabor proglasio, Evtihija i Dioskora koji su hulili, izagnali izvan božanske ograde, pridavši ovima Sevira, Petra i mnogohulni niz onih koji su sa wima povezani“. Odluke Vasegenskih Sabora smatramo mi Pravoslavni kao nepogredive, jer su donešene pod rukovodstvom Svetoga Duha i potvrđene od samosvesti Crkve svih vekova. Tumačenjima dakle i teološkim sofizmima hoemo li da narušimo autoritet i vanost Vasegenskih Sabora i izazvaemo raskol u vešnom i neprekidanom jedinstvu i katoličnosti (=sabornosti) Pravoslavne Crkve, name u i pravoslavnjima dvadesetog veka da veruju drukčije u vezi protivhalkidovana od Pravoslavnih prethodnih generacija, iako su onu veru utvrdile i predavale prosvetene i svete ličnosti? Nije laka stvar teologija, da moe neko da se igra i da pregovara sa cigom da stvara lične ili

⁴ Karakteristično je i mišljenje kanoniste arhiepiskopa Jeronima Kocnisa: „Apsolutno jedinstvo u dogmi zahtevala je uvek Crkva, kada se radilo o sporazumevanju sa jeticima koji postoje izvan nje, predpostavljaju i da sačuva odvojenost od njih, nego li da patvori (falsifikuje) svoj dogmat i zajedno s tim la no i zabludno jedinstvo“ (Arhim. Jeronim Kocni, Problemi „crkvene ikonomije“, Atina 1957).

društvene odnose. Ako poručiti, nešto, srušiti se cela zgrada. Sveti Oci su to znali vrlo dobro, i zato su kao jedini put i metod sjediševa jeretika ukazivali (zahtevali) odricanje od jeresi i prihvataje pravoslavnog učenja. Mi sada smo unapred iskjučili taj metod, budući da smo ih već priznali kao Pravoslavne i stavili ih unutar ograde Pravoslavne Crkve, iz koje su ih nepogrešivo i bogonadahnuto izbacili Sveti Oci kroz odluke Vaseqenskih Sabora“.

7. Svi dosadašnji dogovori ne nose na sebi pečat sabornosti. Problemi se dogovaraju od Komisija ograničenog broja jeraraha i bogoslova (jednomičenika po pitanju shvatanja protivhalkidovanja), i odobravaju se opet od Sabora sa malim brojem članova bez „ireg uče“, a Jerarhija Pomesnih Crkava i „irokog saborskog zasedanja, u kojem bi se slobodno žula gledati oni koji se ne slažu, pa tek posle toga da odluče Jerarsi.

Ali i u puno i Crkve, posebno onih koji su zainteresovani za veru, ne postoji potrebna obaveštenost i prihvataje onoga „to se dešava“.

Preosvećeni Mitropolit Nikopoški piše da: „Sledeće podnošenje predstavki u Svetim Saborima. Oni imaju pravo da uvažavaju i poguraju koliko hoće dijalog. Tekstovi dijaloga su prosta saopštenja za Svetene Sabore. Posle podnošenja takvih izlaganja Mešovitim Komisijama za Dijalog, i od strane Sabora (Pomesnih Crkava) jednoglasno prihvataje istih, biće prošireno od jednog „ireg Sabora, da li treba da se materijalizuju (ostvare) rezultati dijaloga. Ovaj Sabor će rešavati u poslednjem stadijumu to pitanje. Za sada, dakle, „to se tiče dijaloga sa protivhalkidovima nalazimo se u nekom od početnih stadijuma“ (Mitr. Nikopoški Meletije, nav. delo str. 12).

Slažemo se sa ovim učenjem, svakako pod pretpostavkom, da će svest Crkvene punoće prihvatiti ove predloge. Međutim, tekst Mešovite Komisije ne predviđa ovu proceduru, nego predlaže neposredno uklađanje anatema i sjediševa.

8. Verujemo da jedno istinsko sjediševa pretpostavka prihvataje, od strane protivhalkidovanja, svetih sedam Vaseqenskih Sabora i svih Otaca naše svete Crkve, kao svetih Jovana Damaskina, Maksima Ispovednika, Grigorija Palame, kao pravih izrađavalaca tih Sabora.

Po dosadašnjim pokušajima sjediševa Pravoslavnih i Protivhalkidovanja, još od vremena svetog Fotija, traženo je od njih puno prihvataje svetih IV, V, VI i VII Vaseqenskog Sabora. Ovo je prvi put od tada, da se ne zahteva sa njihove strane prihvataje Vaseqenskih Sabora.

Kao „to primećuje Preosvećeni Efesa: „Prvo, Vaseqenski Sabori V i VI bezpogovorno su dodali i nove elemente u poimanje i prihvataje hristolokog dogmata i nisu se ograničili samo na držanje predanoga im. „to se tiče IV Vaseqenskog Sabora, poznat je njegov doprinos hristolokoj dogmi. Tri ova Vaseqenska Sabora: IV, V i VI, bili su temelj i pretpostavka celokupne hristo-

lo,ke vere Crkve posle prva tri Vaseqenska Sabora. Neprihvatawe istih, označava neprihvatawe u celosti hristolo,kog ušewa Crkve, i prirodno uklawa bazu i mogu nost razgovora po pitawu kako Vaseqenskih Sabora, tako i ove same hristologije.

Drugi jedan elemenat unosi se u jedno gledite, neobjawiv, i usu ujem se da ka em, krajwe uznemiravaju i, kojega je nedavno definisao Koptski Patrijarh 'enuda III, u govoru koji je proizneo pred na,om Me upravoslavnom Komisijom za dijalog sa Starim Istošwaškim Crkvama u 'ambeziyu pro,log februara. Koptski Patrijarh tom prilikom je rekao: „'to se tiše Vaseqenskog Sabora, primamo prva tri od wih... Odbacujemo Sabor Halkidonski. Mogu da ka em potpuno otvoreno, da sve Istošwaške Crkve ne mogu da prihvate Halkidonski Sabor... Imate sedam Vaseqenskih Sabora. Ako vam fali jedan, ne ete izgubiti mnogo stvari“ (Mitr. Mirski Hrizostom Konstantinidis, nav. delo str. 229 230).

Pitamo se, kakvo e biti to sjediwewe u kojem emo mi prihvatiti Vaseqenske Sabora, a oni ih ne e primati? Mi emo imati Dioskora i Sevira kao jeretike a oni e ih imati kao svete?⁵ Mi emo imati Sabor u Efesu kao razbojnički a oni e ga imati kao pravoslavan?

I kako je mogu e da bude sjediwewe me u nama takvima, kada ne primaju na,u Crkvu kao „to jeste nego pod ograničewima i „podkresanu“? I zar je mogu e da mi prihvatimo takvo sjediwewe?

Ako Protivhalkidowani veruju za same sebe da su u potpunosti pravoslavni i dakle nije u opasnosti wihovo spasewe, onda za, to ho e sjediwewe sa na,om Crkvom, koju ne prihvataju u celosti i kojoj ne prilaze sa smirewem i pokajawem? I „ta nagoni nas da ih primamo prihvataju i i wihove formule kojima oni odbacuju fundamentalne na,e eklisiolo,ke principe?

Je li, dakle, neka cigost sjediwewa političkog karaktera, za re,awawe potreba koje proizilaze od zajedničkih nereligioznih uticaja dovočan razlog za ovakvo sumwivo i dvosmisleno sjediwewe?

Ili mo da crkvena unificirawa tipa mirne koegzistencije guraju se napred da bi poslu ili planovima političkih unificirawa na,ega veka?

9 Pored prihvatawa od Protivhalkidonskih teologa, koji razgovaraju sa Pravoslavcima, znakova pravoslavne hristologije, isto tako treba da se ispita (utvrdi) da li ovu hristologiju prihvataju klirici i puno a wihovih crkava, jer smo obave,teni da pioniri (prvaci koji rade) ujediwewa razlikuju se od puno e wihovih Crkava. A postoje i saop,tewa Protivhalkidonskih Patrijaraha i teologa suprotna onome „to je odlučeno u Komisijama.

⁵ O „svetosti“ Dioskora pi,e prof. Trembela: „Povrh toga kako je mogu e da se proglasi za svetitega Dioskor, koji se optu uje kao moralni izvr,iteg smrti Patrijarha Flavijana, nego je anatemisao i Papu Lava u Tomosu, Eiji su Litavi pasusi u,li u sastav Orosa "etvrtog i 'estog Vaseqenskog Sabora“ (Trembela Pan., O Ekumenskom Pokretu i Bogoslovskim Dijalozima. Poluzvanični Spisi, Atina 1972, 39 40, 234, bele,ka).

Tim povodom karakteristična je uverenost prof. g-na N. Micopulos: „Od onoga „to sam proučavao i video:

- a) Iz stavova Otaca Crkve o Protivhalkidomanima,
- b) tekstova dva zajednička saopštenja Međuvjerske Komisije 1989. i 1990. g. i
- v) ličnih razgovora sa vrlo mi dragim, studentima i diplomiranim, od kojih su mnogi odlični iz mog predmeta, ne samo da se nisam uverio da je hristologija Protivhalkidomana pravoslavna, nego sam ubeđen da nije pravoslavna i tačnije nije pravoslavna po pitanju dogme ipostasnog sjedišća dveju Hristovih priroda“ (Dogmatske pretpostavke, u novinama „Ort. Tipos, List 1061, 4.2.1994. g.).

10. Vidimo da u dijalogu sa Protivhalkidomanima prevladavaju dva osnovna pravca, koji karakterišu i dijalog sa Rimokatolicima. To jest:

- a) Priznawe druge jerezičke crkve bilo kao „sestre“ crkve, bilo kao ravnopravne „porodice“, i odstupawe od naše pretenzije da Jedna, Sveta, Katolička (=Saborna) i Apostolska Crkva jeste samo naša Pravoslavna Crkva.
- b) Po urivawe sjedišća zaobila ewem razlika, koje ili se pre utkuju ili se minimiziraju.

* * *

Posle svega gore rečenog proizilazi da se još nisu ispunile pretpostavke za sjedišće sa Protivhalkidomanima, i da slučajno ubrzano sjedišće rastavljene ne e sjediniti harmonično a sjedišće e razbiti.

Zbog toga bi trebalo da po svemu dostojni potporavci oci i braćo koji učestvuju u Dijalogu i ubrzavaju ga, kao i ostali koji imaju vodeću ulogu u Potporanim Jerarhijama, da razmisle o odgovornosti za novi raskol, mnogo „iri od starokalendarškog, i da pomognu da se obustavi procedura sjedišća u neposrednoj budućnosti, nego da prethodi „iroka obaveštenost i razgovori između Preosvećenog G-de Arhijereja, svećenog Klira i naroda. I ukoliko bude dejstvovala Svest Crkve bez prinude i slobodno, tada nek bude ono „to e uspokojiti savest Crkve.

Nek se i ovaj tekst smatra kao jedan dokaz naše da svest (nekog) dela Crkve nije uspokojena onim „to je do sada odlučeno, niti e prihvatiti takvo sjedišće.

U Svetoj Gori, 1.-og februara 1994. g.

Članovi Komisije:

1. Man. Vatopeda Iguman Arhimandrit Jefrem
2. Man. Dionisijata Jeromonah Epifanije
3. Man. Filoteja Jeromonah Luka
4. Man. Grigorijata Iguman Arhimandrit Georgije

Sa grčkog preveo episkop Artemije

O TERITORIJALNOM USTROJSTVU CRKVE

I ODNOSU TOGA USTROJSTVA PREMA POLITIČKOM USTROJSTVU, U KANONIMA

Crkva predstavlja jedinstvenu grupu ljudi. Ova jedinstvenost se potpuno ogleda u tome, „to su svi oni, zapravo, jedno jedino Telo Gospoda Isusa Hrista. A On je Crkvi i glava, i temelj. Premda glavom i temeljom na Nebesima, Crkva, vojuju a Crkva, ljudi koji je žive su na zemlji, u istoriji. Tako, ta grupa ljudi, ako i jesu jedno Telo, oni još, uvek podle u zakonu prostora. Oni žive rasuti po celoj zemlji. Ali, ako i jesu rasuti, nisu od Boga ostavjeni rasuti u anarhiji, ve naprotiv, u redu, organizovani u autokefalne crkve, crkvene autonomije, episkopije i crkvene opštine parohije. Sijaš kad sije, baca zrna naoko bez reda, kud koje padne, ali kada žito nikne, sve se pokazuje savršeno ravnomerno, u skladu i poretku.

Iako je Crkva tvorevina ne od ovog sveta, ljudi koji je žive nisu izuzeti od sveta. Oni u svetu žive. Jer kada bi se izuzeli od sveta, kako bi se svet spasao? Ako i žive u svetu, oni ne dele greh sa svetom, niti uzimaju duha svetogovoga. Ako i ne dele greh, ali dele muku, istoriju. Kako je svet politički podeljen, teritorijalno na razne države, to i verni narod živi podeljen u razne države, ve prema mestu svoga življenja.

Kakav je odnos između u prostorne organizovanosti jedne Crkve, i političke organizovanosti sveta na države?

Odgovor na postavljeno pitanje, u puno i svojoj, lakše je dokazati, ako se pođe od pojma liturgijskog konkretnog skupa, koji predstavlja episkop, sveštenik sa vernicima na liturgiji, u određenom hramu, određenog grada. Lakše je, jer se tako u razmatranju uvodi i istorija, a pri tom liturgičnost uvek upućuje na jednu, sabornu Crkvu. Uostalom, pogledajmo 34. Apostolski kanon:

„Episkopi svakoga naroda treba da poznaju prvoga između njih i da ga smatraju kao glavu, i ništa va nijega da ne preduzimaju bez njegovoga znawa, nego svaki neka preduzime samo ono, „to se tiče njegove eparhije* i podružnih mjesta. Ali ni onaj prvi episkop neka ne žini ništa bez znawa svijih ostalih episkopa. Jer je tako biti jednodržavna i proslaviti je se Bog kroz Gospoda u Svetome Duhu, Otac i Sin i Sveti Duh.“

* Ovo je jedini kanon koji pod terminom eparhija ne podrazumeva mitropoliju (u ondašnjem smislu zajednice više episkopija), nego jednu episkopiju.

Kanon govori o odnosu između episkopa, dakle o odnosu između pomesnih crkava, liturgijskih skupova. Ali i sam kanon govori da u pravilnom odnosu tih, pomesnih crkava se nalazi „jednodužnost i proslavi se Bog kroz Gospoda u Svetome Duhu“, dakle pojavljuje se jedna, saborna Crkva. Zadržimo se još malo kod ovoga kanona. On određuje kakav odnos treba da vlada između eparhija (odn. episkopija) u okviru „jedne zajednice mnogih eparhija-mitropolije. U unutrašnjim poslovima ove episkopije su ravnopravne i samostalne, dok u poslovima od zajedničkog interesa za mitropoliju, one nisu ravnopravne. Jedna episkopija je povlađena. Episkop koji zauzima mesto je kao glava ostalim. No, i pored toga, taj nije apsolutista, nego stoji uz sabor svih episkopa. Odakle to da jedna episkopija bude povlađena, ako znamo da su svi episkopi međusobno ravnopravni, da su i sve liturgijske zajednice jednake, jer je jedna liturgija? A opet, se pojavljuje jedna zajednica, episkopija kao glava drugim?

Apostoli, i njihovi prvi neposredni prijatelji episkopi, su „jedni i jevanđelje, osnivali u najvažnijim gradovima Rimskog Carstva, crkvene općine. One su bile liturgijski osposobljene, i bile su prostorno zaokružene. Od njih se jevanđelje „irilo po obli unutrašnjim gradovima, u kojima su se tako i obrazovale crkvene općine. Tako su liturgijske oblasti carstva bile organizovane u mnoštvo crkvenih općina-episkopija. Ove episkopije nisu bile izolovane međusobno. Naprotiv, postojala je među njima udruženost u zajednici episkopija. Ta udruženost nije poželjivala na nekoj proizvodnoj jedinici, ili emociji, već na jedinstvu, koja ima koren u sabornom karakteru same Crkve.

Mora se znati da jedna episkopija, ma kojim nazivom se odlikovala, ne može da opstane bez općeg sa drugim episkopijama. Međusobno, liturgijski osnov joj to onemogućava. Naime, episkopija poželjava na onoj vlasti blagodatnoj, koju je Gospod Isus Hristos predao saborno svim apostolima zajedno. Ta vlast delom se sastoji u tome da apostoli, a docnije njihovi prijatelji episkopi mogu svesvestiti svete tajne. Dakle i liturgiju, koja je osnov Crkve. U episkopiji izvor te vlasti jeste episkop. I bez njega nema ni episkopije, ni Crkve, ni Hrista. Jer nema liturgije, jer nema vlasti da se ona služi. Tako da bi hipotetički zamisljena izolovana episkopija, kad ostane bez svog episkopa, zapravo odumrla. Jer da bi dobila novog episkopa mora uz nju postojati još dve, a zapravo još pet drugih episkopija. Jer:

„Episkopa neka postavljaju dva ili tri episkopa.“ (1. apostolski kanon) Episkopska vlast, kako je saborno primljena, tako se saborno i predaje. Gospod, koji i danas daje tu vlast, daje je preko onih kojima ju je već dao, i to kada su sabrana dva ili tri takva (Mat. 18. 20. i sl.). Prema tome, iz razloga opstanka i produktivnosti episkopske vlasti, episkopija ne može biti samodovoljna jedinica.

Kada bi rečeno, bilo sve „to tera episkopije na udruženost, moglo bi se zaključiti da je to udruženost bilo tek sporadično, po potrebi. Nije samo predavanje episkopske vlasti jedino „to se stoji saborno. Saborno se sudi i svrgava, brani i utvrđuju dogmati

vere, vr*ni* razgraničewe me u eparhijama, ustanovgavaju se nove eparhije, i jo*ni* mnogo drugoga. Zato npr. 37. apostolski kanon odre uje:

„Dva puta u godini neka biva sabor episkopa, i neka me u sobom ispituju dogmate blagočastija i rje*ni*, avaju crkvene sporove koji se istaknu...“

Svi ti poslovi su zapravo oni koji se tiču cele mitropolije, i oni su tako brojni i raznovrsni, da uslovgavaju vrlo čvrsto povezivawe episkopija u mitropoliju. Sve to je iziskivalo da neko o zajedničkim poslovima vodi stalan nadzor, a taj neko je mitropolit. On se od ostalih episkopa liturgijski ne razlikuje, pa otuda nena prava da se me*ni*, a u stvari od značaja samo za ječnu episkopiju, niti sme u op*ni*, tim stvarima da odlučuje samovočno, bez sabora episkopa.

Mitropolit je episkop, koji zauzima katedru one episkopije, koja ima najve u čast me u episkopijama. Ta episkopija je najč*e*, e ona, koju su izvomo osnovali sami apostoli, ili ona od koje su „irewem jevan ega nastajale druge episkopije, ili ona koja se geografski nametala (saobra ajnim vezama, značajem grada u ivotu) za sredi*ni*, te. U oživawu čiste vere, posebno su se isticali episkopi mitropolit. Za mitropolita, koji sedi na tronu samih apostola, birao se najodličniji čovek. Pa je on, kao predstojnik Crkve majke, vodio bri giv nadzor nad Crkvama od wegove postalim. Zatim je, borave i u značajnom gradu, bio u prilici da sav ivot u oblasti sagleda, i na sve pravovremeno reaguje. Va no je re i da nije bilo automatizma pri odre ivawu koja e episkopija biti mitropolija. O tome je morao da se izjasni sabor episkopa, i da svi potvrde da je odnosna episkopija svima „kao glava“.

Ove mitropolije sa pravom nadzora treba razlikovati od onih, koje to pravo nemaju, ali su počastvovane nazivom mitropolije. O tome govori 12. kanon IV Vas. Sab.:

„. . . . Koji su pak gradovi uslijed carskih gramata odlikovani bili naslovom mitropolije, neka u ivaju samo čast, isto kao i episkop, koji tom crkvom upravga uz potpuno oživawe pravoj mitropoliji wezinih prava.“

Dakle, ne mo e car, političkom vla*ni*, u da odlučuje o teritorijalnoj organizaciji Crkve. Ipak on mo e, po kanonima, da proglasiv*ni*, i neki grad za prestonicu provincije ili carstva, odlikuje episkopa tog grada ča*ni*, u da se naziva mitropolit i da sedi u saboru ispred drugih episkopa. No, taj nema vlast pravog mitropolita, da vr*ni*, i nad celom oblasti nadzor u op*ni*, tim poslovima. Samo ako Crkva na e za korisno, ona mo e u tu, novu prestonicu preneti i čast i vlast prave mitropolije. Jasno je da Crkva mo e u neki grad koji je u političkom smislu prestonica, i sama, bez cara, odlikovati nazivom mitropolije po časti. Tome je primer u 3. kanonu ^{aa} Vas. Sab.:

„Episkop Carigrada neka ima prvenstvo časti poslije Rimskoga episkopa, s toga „to je onaj grad novi Rim.“

Prestoni polo aj Carigrada ovde je razlog da Crkva wegovom episkopu da čast da me u svim episkopima hri*ni*, anskog sveta sedi

na drugom mestu, posle episkopa Rima. Ali u pogledu vlasti ovaj kanon ne menja njegov status. Episkopija Carigrada bila je u oblasti mitropolita iraklijskoga, i taj odnos između ta dva episkopa ostao je nepromenjen, sve do IV Vas. Sab. Ali u Ćasti episkop Carigrada bio je uzdignut ne samo iznad episkopa iraklijskoga, već i iznad mnogo starijih i od apostola osnovanih Crkava kao npr., antiohijska, aleksandrijska, efeska... I to samo iz jednog razloga Carigrad je bio politička prestonica Istočnog Rimskog Carstva. Dakle, Crkva respektuje Ćiwenice političkog karaktera. Ali automatizma nema. Jer je puno vremena prošlo od kako je Carigradski episkop uzdignut u Ćasti, dok nije uzdignut i u vlasti.

Sa „irewem hri„ anstva, naroĉito sa progla„ewem hri„-anstva za zvaniĉnu religiju Rimskog Carstva, dolazi do daqeg udru i vava pomesnih Crkava (=episkopija). Dolazi do udru i vava mitropolitskih oblasti u „ire oblasti dijeceze.

U prvo vreme mitropolije su bile autokefalne. Sabor episkopa jedne mitropolitske oblasti je samostalno postavqao episkope u svojoj oblasti, suĉio im, svrgavao, i uop„te sve poslove op„teg karaktera je zavr„avao. Na odluku mitropolitskog sabora, nije se imalo kome aliti. Kada su se mitropolije poĉele udru i vati u dijeceze, do„lo je do prelamawa autokefalnosti. Ona je u punoj meri bila tek kod Sabora dijeceze. Mitropolitski sabori su i daqe vr„ili postavqawa, svrgnu a, i sve drugo u svojoj oblasti, ali se nadzor nad njihovim radom ustanovio u saboru dijeceze. Ali na odluku sabora dijeceze niko vi„e nije mogao da se ali.

Struktura dijeceze je sliĉna strukturi mitropolije, ali na vi„em nivou. Ćinile su je vi„e mitropolija, ali je jedna od mitropolija bila povla„ena da vr„i nadzor nad poslovima od op„teg interesa za dijecezu. Wen mitropolit je postavqao ostale mitropolite, ali su ostali, postavqali svoje episkope, naravno u saboru za koji su bili povla„eni. Povla„eni mitropolit je u op„tem saboru dijeceze postavqao mitropolite, a ovi su u svojim, mitropolitskim saborima postavqali episkope u svojim oblastima. Ovo postavqawe mitropolitskih sabora, i vr„ewe svih drugih poslova u prvoj instanci jeste ono „to 6. kanon ^a Vas. Sab. zove povlasticom Crkava. No, po tom istom kanonu nije vaqano postavqawe episkopa protiv voqe mitropolita; te je ono moralo biti potvr eno i od mitropolita dijeceze, ali on nije mogao, zbog Ćuvawa povlastica mitropolitskih sabora, da naturi episkopa mimo voqe „obiĉnog“ mitropolita i wegovog sabora. Da pogledamo 6. kanon ^a Vas. Sab.:

„Neka va e stari obiĉaji, koji postoje za Egipat, Liviju i Pentapog, naime, da aleksandrijski episkop ima vlast nad svima tima oblastima; jer shodno obiĉaju tako ima i rimski episkop. Isto tako i u Antiohiji i u drugim eparhijama neka se Ćuvaju povlastice Crkvama. Svakako pak neka bude poznato, da ako ko postane episkop bez privole mitropolita, veliki sabor odre uje, da takav ne smije ostati episkopom. Ali ako su svi episkopi slo ni bili u izboru, i izbor je bio uredan i po

crkvenom pravilu, a dva ili tri se suprotstave zbog naklonosti svoje k oporbi u takvom sluĝaju neka va i glas ve ine.“

Kanon samo potvrđuje „stari obiĝaj“. Aleksandrijski episkop ima vlast i nad mitropolitima Livije i Pentapoga. Tako je on istovremeno episkop grada Aleksandrije, mitropolit aleksandrijski, i povla, eni mitropolit aleksandrijske dijeceze. O wegovoj tituli kanon ni, ta ne govori. Ali iz prava kojim raspola e sigurno je da on jo, nije patrijarh. Ali je Ğivenica, da su se iz dijeceza, vremenom, uĞvr, ivawem veza me u mitropolijama, razvili patrijarhatai.

'ta je dovelo do udru ivawa mitropolija, i „ta je uslovalo da te veze postaju sve Ğvr, e? 'ta je nagnalo autokefalne mitropolije da se udru uju i da gube puno u svoje autokefalnosti? Jer, danas mi vidimo suprotne te we nekih.

Autokefalnost jeste vlast, ali ne vlast po kojoj se qudi me u sobom nadgorwavaju. Ona je vlast data od Boga da bi se crkveniivot vernika odvijao u redu, sa „to je mawe mogu e smutwi. I upravo toga radi mitropolije su udru ivale svoje autokefalnosti. Samo velike oblasti, sa svojim velikim saborima su mogle da se suprotstave semenu zla jeresi i raskolima. Ponekad su se toga radi sazivali jo, „iri sabori pomesni sabori, a kadkad i svehri, anski, vasegenski sabori. Stara je izreka: u „irim saborima Istina je uoĞqivija. Dage, crkvena disciplina nije bila bez mane, te je dolazilo do uplitawa raznih, tu ih episkopa u poslove pojedinih mitropolija, „to je dovodilo do zabuna, „zametawa Crkava“ kako ka e 2. kanon ^{aa} Vas. Sab., na koje, budu i da su mitropolije bile samostalne, autokefalne, nije imao ko da blagovremeno reaguje. Osim toga, stvarawem ve eg, dijecezalnog sabora, stvorila se mogu nost da se spor re, en u mitropoliji jo, jednom raspravi, sa vi, e autoriteta.

Stvarawe dijeceza uslovalo je jo, ne, to. To se vidi iz 2. kanona ^{aa} Vas. Sab.:

„Episkopi da ne prostiru svoje vlasti preko svoje dijeceze na Crkve van svojih granica, i da ne zametaju Crkava; nego, po pravilima, Aleksandrijski episkop upravqa e samo Egiptom; episkopi Istoka vodi e starawe o samom Istoku, uz oĞuvawe povlastica priznatih Nikejskim pravilima Crkvi Antiohijskoj; Episkopi Azijske dijeceze vodi e starawe samo u Aziji; oni Ponta samo o Pontu; a oni Trakije upravqa e samo u Trakiji... A one Crkve, koje su me u varvarskim narodima, ima e se upravqati po otaĞaskom obiĝaju, koji se dosada Ğuvao.“

Kanon govori o granicama dijeceza, i odre uje ih. Te granice po kanonu su upravo granice provincija, politiĞkih jedinica na koje se delilo IstoĞno Rimsko Carstvo. Npr. Aleksandrijski episkop upravqa Aleksandrijskom dijecezom, koju kanon zove Egiptom. To je u ovom sluĝaju terminolo, ka oznaka za egipatsku provinciju. Jer, Aleksandrijski episkop (v. 6. kanon ^a Vas. Sab.) upravqa mitropolijama Egipta, Livije i Pentapoga (iako se izrekom ne spomiwe, ovde spada i mitropolija Tivijade, jer je wen mitropolit Meletije bio povod izdawawu kanona). A Egipat (istoĞni), Livija,

Pentapog, i Tivijada, sašiwavaju provinciju egipatsku. Dakle pri odre ivawu granica dijeceze koriste se izrazi političko-teritorijalne podele carstva, pa su dijeceze razgraničene ba,, po toj podeli. I delovi dijeceza, mitropolije se tako e razgraničavaju po oblastima koje politički teritorijalno line provincije. Da li je to slušajno?

Nije! Ovaj, drugi kanon ^{aa} Vas. Sab. umnogome je ponavqawe „estog kanona ^a Vas. Sab. 'ta vi,,e na wega se i poziva. U razgraničewu dijeceza koje se nalaze na Istoku (Praefectus Orientis) pomiu se povlastice date Antiohijskoj Crkvi, i to ba,, 6. kanonom ^a Vas. Sab. Te povlastice, koliko se tižu prava unutra,,wih episkopija i mitropolija Antiohijske dijeceze, toliko se tižu i prava same dijeceze u odnosu na svoje delove, i u odnosu na ostale dijeceze. Tako, ^{aa} Vas. Sab. pod Antiohijsku dijecezu svrstava isto „to i ^a Vas. Sab., a naime teritoriju provincije Sirijske, bez Kipra, koji je shodno starom obižaju, zbog geografske odegenosti bio autokefalan, koju su linile: Syria, Palaestina, Phoenicia, Arabia, Cilicia, Isauria, Mesopotamia, Osroēna, Euphratensis i Cypria. Osim, dakle Kipra, sve ove oblasti su imale svoje mitropolije, i sašiwavale su dijecezu Antiohije. Politička podela carstva, ista je kao i podela crkvenih oblasti, osim samog Kipra.

Daqe, Azija (Prokonzularna) bila je provincija sa prestonicom u Efesu, gde je bilo sedi,,te povla,, enog mitropolita Azijske dijeceze. Pont je imao prestonicu u Kapadokiji Kesarijskoj, gde je opet bilo sedi,,te povla,, enog mitropolita Pontske dijeceze. Trakija je bila provincija sa prestonicom u Irakliji, gde je bilo i sedi,,te povla,, enog mitropolita Trakijske dijeceze.

Ovi mitropoliti: Aleksandrijski, Antiohijski, Efeski, Kapadokijski, Iraklijski i Kiparski, bili su poglavari Crkava Istoka.

Teritorijalno organizovawe Crkve se poklapa sa teritorijalnim organizovawem dr ave. Potreba da se uskladi organizovawe Crkvenih oblasti sa dr avnim, je jedan od motiva udru iwawa mitropolija u dijeceze. Ta potreba nije ne,,to natureno, ve je ona duboko crkvena. Na,,la je svoj izraz u 17. kanonu IV Vas. Sab., i u odredbu ponavqa i 38. kanon Trulskog Sab.:

„ . . . ako je carskom vla,, u osnovan novi grad, ili unaprijed se osnuje, u takvome služaju organizovawe crkvenih poslova neka slijedi organizovawe dr avnom i gra anskom.“

Ova odredba, iako je ponovqena od Otaca Trulskoga Sabora, ipak nema apsolutno obavezuju i karakter. Uzmimo, upore ewa radi, ve navedenu odredbu 12. kanona IV Vas. Sab. Zanimqivo je da su na istom Saboru donete ove dve odluke (12. i 17. kanon. Onaj, 12. kanon se odnosi na promeweno stawe pri „organizovawu dr avnom i gra anskom“, i odre uje da se samom tom promenom, do eventualne odluke Sabora, ne mewa, „organizovawe crkvenih poslova“. Moglo bi se zakqužiti da se odredba 17. kanona odnosi kao naredba Crkvi da Saborom odmah uskladi organizovawe svojih poslova sa novom političkom situacijom. Me utim, videli smo da je Carigrad postav,,i prestonica celog Istoka, prvo uzdignut u žasti, 381.

godine, a tek 451. godine i u vlasti. Ova, dakle, odredba nije slepo naređena, već naprotiv izraz potrebe Crkve da svoju organizaciju uskladi sa politikom, sve u cilju „to pravilnijeg crkvenog i-vota. Da je drugačije zar bi Crkva Kiparska mogla biti nezavisna od vlasti Antiohijskog episkopa. Tu je razlog geografske odvojenosti bio odlučniji od razloga političke organizovanosti. I još, odredbom 2. kanona ^{aa} Vas. Sab., Crkve, koje se nalaze izvan granica Rimskog Carstva, tj. „me u varvarskim narodima“, ne moraju da slede političku podelu u državama tih naroda, već mogu biti u vlasti dijeceza, koje su ih osnovale, ili čak biti i potpuno autokefalne. Zašto? Jer je politički i-vot tih naroda bio nestalan, po kvalitetu takav da nije mogao pozitivno uticati na crkveni i-vot.

Kakvo je opravdanje ove potrebe Crkve, koju izražavaju kanoni 17. ^{aa} Vas. Sab. i 38. Trulskog Sabora?

Postoji izreka: „Svi putevi vode u Rim.“ Zaista, sav i-vot je okrenut prestonom gradu. I i-vot oblasti okrenut je prestonici (mitropoli) oblasti, a na isti način, i i-vot provincije je okrenut prestonici provincije. Crkva ne može da ne prati tokove i-vota, te puteve koji vode i u Lidiju, i u Aleksandriju... Crkva po svome i-vonosnom značaju, mora biti u i-votu naroda. Ako bi se izmakla od i-vota naroda, kao da bi se izmakla i od same sebe. „I-tav i-vot svoj Hristu Bogu predajmo“ peva Crkva na liturgiji.

Osim toga, Rimsko država je postala hrišćanska. Potvrdilo se starozavetno predanje da će car biti branilac Crkve. I zaista, Rimsko država i Crkva, vremenom su razvili međusobnu saradnju, sve na korist i spasenje naroda. Svakako da ona sredstva koja Crkva nije imala, ustupala joj je država, i obratno. Na primer, ako bi zakonito svrgnuti episkop odbio da odstupa od episkopije, Crkva bi se obratila državi da ona svojom silom prinudi uzurpatora da preda katedru...

Sve je to bio jedan izraz razloga da su mitropolije udruživale svoje autokefalnosti u dijeceze.

Zašto dijeceze nisu udruživale svoje oblasti u jednu Vasegensku Crkvu? U izvesnom smislu, one to jesu uradile, a u izvesnom smislu nisu.

Teritorijalno organizovanje Crkve, prema teritorijalnoj organizovanosti države, jeste unutrašnja potreba crkvenog i-vota. I tamo gde te potrebe nema, odredba 17. kanona IV Vas. Sab. nema primene. Zaista, provincije, u političkom smislu, su bile u potpunosti carskom prestolu. Međutim, Crkve, dijeceze nisu pratile u institucionalnom smislu, ovu, najviše, organizovanost države. Jer za to nije bilo potrebe.

Nije bilo potrebe za stvaranjem jednog, centralnog sabora, kao stalnog organa, gde bi se postavljali i svrgavali mitropolit dijeceza. Nije bilo potrebe da se samo jedna episkopija, i wena katedra i u vlasti uzdigne nad svima ostalima, te da wena episkop bude „knez svega hrišćanstva“, tj. pontifex maximus. Sve to zbog karaktera same vlasti na kojoj je Gospod Isus Hristos osnovao Crkvu. Ta vlast je uvek saborna. I u teritorijalnom pogledu, nužno je da na zemlji Crkvu predstavljaju jednakopravne, autokefalne Crkve,

svaka sa puno om pomenute vlasti. Ali te, pomesne Crkve nisu, niti su mogle biti potpuno odvojene. One su u neprestanom dogmatskom i kanoničkom op,tevu, koji svoj izraz ima u ad hoc dranim Vasegenskim Saborima, dranim u različitim gradovima, nikad u Rimu, koji je po lasti prvi! Realanivot dijeceze se mora u voj suvereno i okončavati. Ono „ta bi bilo realnog zajedničkog ivota svega hri,anstva, je premalo za stvarawe institucionalnog organizma. Dotle saborni karakter vlasti, pretpostavqastalnu ravnote u me u delovima jedne, saborne Crkve. I danas vidimo sa kakvim se ivotnim problemima sre u i bore rimokatolici, koji su stvorili upravo ovakvu centralizovanu organizaciju. U voj se naime izgubila sabornost, radi koje je i stvorena. Onoliko op,teg u ivotu pomesnih Crkava, koliko realno postoji, toliko su dijeceze i udru ile. To se vidi iz kanona.

Pri pojavi jeresi koja je po kvalitetu takva da ugroava celu dijecezu, ili čak i vi,e wih, odravali su se Vasegenski Sabori. Ako jeres ne bi imala taj značaj, sabor dijeceza bi osudio tu jeres i o tom obavestio druge Crkve. Wihovo prihvatawe te osude bi tako e bio glas Vasegenske Crkve. Slično je i sa povredom crkvenog reda. Vasegenski Sabor, iako sazivan u izuzetnim prilikama, jeste sublimacija sve crkvene vlasti, i izraz je ujedno najve e crkvene vlasti. No, iako takav, on nikada nije linio ono „to je prvo pravo sabora pomesnih Crkava, a to je postavqawe i svrgavawe episkopa. Ovo je mo da neobično, ali je od najve e va nosti, i nije slučajno.

Ukoliko bi Vasegenski Sabor po svojoj vlasti postavio episkopa na katedru jedne autokefalne Crkve, tada bi on naru,io su,tinu autokefalnosti, i dubqe gledano, naru,io bi sabornost Crkve. Su,tina autokefalnosti je izra ena u odredbi 4. kanona^a Vas. Sab.:

„Episkop treba uop e da bude postavqen od sviju episkopa, koji su u eparhiji“.

Eparhija je u terminologiji kanona oblast sa vi,e episkopija, koja ima svoj ustanovqeni sabor, i koja je liturgijski sposobna za uredan crkveni ivot. Samo je, dakle, takvom saboru i episkopima koji ga line, dozvoqeno da postavqaju episkopa u svojoj oblasti. To wihovo pravo je ekskluzivno, i samo ako dotični sabor pozove kog episkopa sa strane, wemu je tada dopu,teno da užestvuje u postavqawu episkopa u taj sabor. Autokefalnost je po Bogu darovana Crkvama, a kanonima za,ti ena. Ona je u funkciji urednog unutra,weg crkvenog ivota, ali i u funkciji sabornosti Crkve.

Sabornost Crkve nije u instituciji. Ona je u ivotnoj, istinitoj ravnote i jednakopravnih delova, koji su u op,tevu. U liturgijskom smislu sabornost je sabirawe u Gospodu Isusu Hristu (1. Kor. 10. 16. i 17.). Ti jednakopravni delovi su istovremeno i punopravni. Tek tako se, obezbeuju i autokefalnost, obezbeuje i sabornost.

To je razlog „to Vaseqenski Sabor, nije samovlasno postavqao episkopa. Da je to uqinio delovao bi sam protiv sebe. A time bi sebe dezavuisao. Vaseqenski Sabor ne izra ava sabornost sve Crkve samim svojim postojawem, ve svojim radom, i odlukama, koje moraju biti crkvene, i po dogmatima i po kanonima.

W. Svetost Patrijarh srpski g-n Pavle

Sa svrgnu em je ista stvar. Vaseqenski Sabor u Efesu osudio je jeres Kelestijevu i Nestorijevu, a potom obave„tava pomesne Crkve, i wihove sabore da sledbenike ove jeresi iz svojih redova, u skladu sa kanonima, svrgnu. Ovaj Vaseqenski Sabor, slede i misao da je jeretiqki episkop la ni episkop (v. 15. kanon 9. Pcm. Sab.), takve episkope li„ava svakog prava i vlasti, ali episkopstva ih ne li„ava. To je iskquqivo pravo Sabora autokefalne Crkve, qiji

su to episkopi, bez obzira na rang njihov. To je ilustracija sa kakvim obzirom Vasegenski Sabor poštuje pravo autokefalnosti. Pogledajmo npr. 1. kanon pomenutog ³³³ Vas. Sab.:

„Pošto treba, da i oni, koji nijesu svetome Saboru prisustvovali s kakvog uzroka, bilo crkvenog bilo tjelesnog, znadu, „ta je na istome ustanovljeno, saop ujemov „oj svetiwi i qubavi Va„oj, da, ako je koji eparhijalni mitropolit, odstupiv„i od svetog i vasionškoga Sabora pre„ao ili unaprijed prije e k zboru odmetnikome, ili je primio ili primi nauku Kelestijevu, takav nikojim na„inom ne smije preduzimati „ta protivu episkopa svoje eparhije, jer je on ve odsad Saborom iskužen iz svakog crkvenog op ewa i li„en svake vlasti. Samim e pak eparhijalnim episkopima, zajedno sa obli wim mitropolitima, koji pravoslavno misle, podle ati, da ga konažno svrgnu sa episkopskog stupwa.“

Pravo da se svrgne episkop jeste dovr„ewe prava da se isti postavi. Ako bi neki drugi sabor, ma koji, mogao da svrgne episkopa, to bi krwilo prava sabora autokefalne Crkve u postavqawu istoga.

Zanimqiva je odredba 9. kanona IV Vas. Sab.:

„... Ako pak episkop, ili klirik, ima pravdu sa dotižnim eparhijalnim mitropolitom, neka se obrati egzarhu dijeceze, ili prestolu carskoga Carigrada, i kod wega neka se sudi.“

Slično odre uje i 17. kanon istoga Sabora. Ukoliko klirik ili episkop ima spor sa svojim mitropolitom, on se redovno obra a saboru (egzarh mu predsedava) dijeceze kao „irem od onoga kome predsedava odnosni mitropolit. Redovno, odluka sabora dijeceze je konažna, jer 2. kanon ³³³ Vas. Sab. izričito govori:

„... naravno je, da e poslovima svake dijeceze upravqati dotižni eparhijalni sabor...“

Osim toga, po 6. kanonu istog ³³³ Vas. Sab.:

„... Koji pak po izjavqenome, preziru i izdane naredbe, usudi se dosa ivati caru, ili sudovima svjetovnih vlasti, ili uznemiravati Vasegenski Sabor, takovi ni pod koji na„in...“

Dakle, presuda sabora dijeceze je konažna. Wu, ne mogu promeniti ni car, ni gra anski sud, pa čak ni Vasegenski Sabor (ovo posledwe, va i ako je presuda zakonita). Me utim, 9. i 17. kanon IV Vas. Sab. uz Sabor dijeceze, pomiwu i „presto carskoga Carigrada...“ Kako to?

„Presto carskoga Carigrada“ nije carski presto Carigrada, ve je u pitawu sabor kojim predsedava episkop carskoga grada Carigrada. Wegova nadle nost da sudi sporove nastale u drugim dijecezama nije apelacionog karaktera. Nije ni imperativnog. Ve je to samo izborna mogu nost strana u sporu. Crkva je uvek dopu„tala da strane u sporu izaberu drugi sud od onoga koji bi po kanonima bio nadle an, uz uslov da taj izborni sud bude od redovnog odobren, i ozvanižen, te da u su„tini ima vlast da sudi u crkvenim sporovima. I pored toga, ovde, kod ove odredbe 9. kanona IV Vas. Sab. radi se i o tome da strane u sporu mogu, na izgled, povrediti naželo da poslovima dijeceze upravqawen sabor. Jer,

one svoj spor, koji je mo da ponikao u Aleksandrijskoj dijecezi, re, avaju u Carigradskoj dijecezi. Nije li to naru, avawe autokefalnosti? Iako je nadle nost „prestola carskoga Carigrada“ alternativna, i zakonita, ona potpada pod odobrewu sabora dijeceze u kom bi se redovno spor trebao razre, iti. Ovo se ne vidi direktno iz teksta, ali izvire iz duha kanona. Prema poletnoj odredbi 9. kanona IV Vas. Sab.:

„Klirik koji ima kakvu raspru sa drugim klirikom, neka ne obilazi svoga episkopa i obra a se svjetskim sudovima, nego neka najprije povede posao kod svoga episkopa, ili, uz privolu episkopa, kod onih neka se sud vodi, koje i jedna i druga strana izaberu...“

Tra i se „privola“ „svoga episkopa“. Za, to? Jer je on samostalan u poslovima svoje episkopije (v. 34. kanon apostolski). Iako je i sabor dijeceze samostalan u poslovima svoje dijeceze (autokefalan je). Zato je potrebna wegova privola. Samo „to u ovom služaju strane u sporu ne mogu da biraju drugo do „presto carskoga Carigrada“, i „to su dijeceze, dono, ewem ove odredbe putem Vasegenskog Sabora unapred, privolele se izboru stranaka. Ipak se sve ne svodi samo na obave, tavawe egzarha dijeceze o izboru, da bi on kao vr, ilac nadzora nad op, tim poslovima dijeceze bio upoznat sa sporom, i da bi izdao gramate nu ne za put izvan svoje oblasti (11. kanon Antiohijskog sabora, 23. kanon Kartagenskog sabora), ve se od sabora tra i privola, o kemu on suvereno shodno kanonima odlučuje.

Ova povlastica Carigradske Crkve se odnosi samo na one Crkve koje se nalaze u Istočnom Rimskom Carstvu. Zato je i upotreben izraz: „Prestolu carskoga Carigrada“. Crkvi u Africi npr. Rim je carski presto, a ne Carigrad. Dva prestola, dva centra...

'ta je motivisalo Oce IV Vas. Sab. da donesu ovu odredbu?

Najpre to su veliki nemiri crkveni, koji su zahvatili početkom druge polovine IV veka, i prođu ili se na ve i deo V veka, tri dijeceze Istoka: Trakijsku, Pontsku i Azijsku. Ti nemiri su pora ali brojne sporove, i podozrewa mitropolita, i da se povodom svakog nemira, ili raskola, ne bi sazivao Vasegenski Sabor, ustanovčen je obižaj, koji je sam, spontano nastao, da episkop Carigrada bude posrednik u sporovima, i to ne samo u ove tri oblasti, ve i na celom Istoku.

Potom, elelo se, na neki način, izdvajawem hri, anskih Crkava Istoka, da se stane na put teoriji papstva i aspiracijama rimskog episkopa na prevashodstvo i u vlasti nad svim hri, anskim svetom. Ove aspiracije su požele jo, za vreme Siricija 385. godine. Zanimqivo je da zapadni, rimokatolički kanonisti ne priznaju ovo pravilo, ve mu daju smisao koji ono nema, a naime, da je nadle nost Crkve Carigrada uslovčena privolom pape rimskoga. Koga gde svrbi, taj se tamo i k, e!

Zatim, Carigrad je bio prestoni grad Istočnog Rimskog Carstva. I slava wegova u političkom smislu morala je po ivotu da se odrazi i na polo aj wegove episkopije u organizovawu

crkvenih poslova, tj. u vlasti. O tome svedoži odredba 28. kanona IV Vas. Sab.:

„... Pak slijede i istome razlogu, 150 najbogoqubaznijih episkopa priznali su jednake povlastice i najsvetijem prijestolu novoga Rima, razlo ito prosudiv, i da grad, koji je udostojen cara i senata, i koji u iva jednake povlastice starome carskome Rimu, uzdignut bude i u crkvenim poslovima kao onaj i da bude drugi poslije wega. Prema tome sami mitropolit pontijske, azijske i trakijske oblasti, a tako isto i episkopi inoplemenika u rešenim oblastima, bi e postavqani od rešenog najsvetijega prijestola najsvetije carigradske crkve, to jest, svaki e mitropolit rešenih oblasti sa eparhijskim episkopima postavqati eparhijske episkope, kao „to je u bo anstvenim pravilima propisano, a mitropolit rešenih oblasti kao „to je kazano, postavqa e carigradski arhiepiskop, po„to se po obižaju izvede suglasni izbor, i o istome on bude izvije„ten.“

Ovaj kanon rimokatolički jeretici niti tumaže, niti priznaju, ve ga pripisuju slavoqubivosti carigradskoga episkopa. U su„tini, nemiri, „to su potresali Trakiju, Pont i Aziju decenijama pre Sabora, pretili su da razore sav crkveni red. Mnogi episkopi su se pamo u svetovnih vlasti progla„avali za mitropolit i osporavali pravim mitropolitima wihova prava, ili su samovlasno delili mitropoliju, ili su osporavali ustagene granice crkvenih oblasti, ili su rukopolagali u tu im oblastima tu e klirike, ili su potpadali u asnoj simoniji... Da bi se to stawe razre„ilo, dolazili su u Carigrad episkopi iz rešenih dijeceza, i tra ili da episkop carigradski (npr. Jovan Zlatousti) do e sa strane u wihove oblasti i da im posveti mitropolita. On je budu i pozvan imao to pravo. Bez poziva toga prava ne bi imao. Mitropolitiski sabori wemu tu ih oblasti su zvali wega jer je on tada bio po žasti drugi episkop svega hri„anskoga sveta, i wegov autoritet je davao veliku te inu žinu koji bi on izvr„io, tako da je wime i saborom posve eni mitropolit mogao da računa na spokoj u svojoj oblasti. Osim toga, budu i da je carigradski episkop bio u prestonici, tj. blizu cara, mogao je iskoristiti svoj polo aj, da car svojom vla„ u ukloni episkope-uzurpatore. Pa žak i geografski Trakija, Pont i Azija (prokonzulama) gravitiraju Carigradu. Videv„i da se ovo uobižajilo car Teodosije nare uje da svako postavqawe mitropolita u Aziji i Trakiji treba da utvrdi episkop carigradski. U vreme episkopa Prokla ta naredba se pro„iruje i na Pont, inicijativom samih Kesarijaca. Budu i da ta naredba nije bila doneta od Crkve, uzurpatori se nisu smirili.

Stoga je Crkva na IV Vaseqenskom Saboru, sazvanom ponajvi„e zbog monofizitske jeresi, donela kanon 28. kojim je samo ve postoje i obižaj i carsku naredbu, pretvorila u svoje, za sve Crkve obavezno pravilo. Prema wemu, episkop carigradski vi„e nije pod vla„ u iraklijskog episkopa, nego se sedi„te Trakijske oblasti crkvene preme„ta u Carigrad, a carigradski episkop se odlikuje

nazivom arhiepiskop. U domenu njegove vlasti spadaju oblasti, koje su i običajem od njega tražile pomoć, a naime Trakija, Pont i Azija, i još, one Crkve koje su bile u varvarima, tj. izvan granica Rimskog Carstva, a koje se graniče sa „rešenim oblastima“, i koje su istorijski i nastale od Crkava Trakije, Ponta i Azije. Kompetencije carigradskog arhiepiskopa su takođe one koje je već uobičajeno činio, tj. da posvećuje (episkopska hirotonija) episkope na mitropolitska mesta, bez prava da utiče na izbor njihov, zajedno sa saborom dotične mitropolije. Episkope unutar mitropolije, po kanonu bez poziva sabora nije mogao da posvećuje. U tome se čuvaju povlastice Crkava, i to anstveni kanoni. To se tiče Crkava koje u varvarima, postavljao je sve episkope.

Njegovo pravo da posvećuje mitropolite u oblastima, koje pripadaju njegovoj katedri, nije nešto novo. Pa čak i dok mu te oblasti nisu bile područne, opet je njegovo delovanje bilo zakonito. Po odredbi 6. kanona Sardikijskog Sabora:

„... A radi postavljanja episkopa mitropolije treba pozvati episkope i iz susjedne eparhije ...“

Sabor mitropolije da bi postavljao svoga mitropolita učinio je „treba“ da pozove susedne mitropolite i episkope, da oni svojom blagostanju i činom, uzveličaju čin. Rečeno je „treba“, ali „mora“, jer postavljanje mitropolita mora sudelovati samo poglavari dijeceze. Ostali, susedni episkopi ne moraju, ali po pozivu mogu. Pravo je mitropolitskog sabora da sam (uz poglavara dijeceze) postavlja sebi mitropolita. Stoga kanon upotrebljava reč „treba“, i time preporučuje da se zovu i drugi episkopi, da se izbegnu neredi. To je bio običaj koji potvrđuje i IV Vas. Sabor.

Vaseqenski sabor ima pravo da odlučuje o autokefalnosti. Prvi Vaseqenski Sabor „estim kanonom oblasti Trakije, Ponta i Azije naziva drugim eparhijama, i određuje i da se povlastice Crkava moraju čuvati, ne dodekuje ih ni jednom od pomenutih (u samom kanonu) episkopa, naime rimskome, aleksandrijskome ili antiohijskome. U drugom kanonu Drugog Vaseqenskog Sabora, te oblasti se izrekom spominju kao autokefalne. Ovaj, četvrti Vaseqenski Sabor, čine i ozbiljnost nemira, njihovu dugotrajnost, običaj koji se zaveo, te geopolitički položaj Carigrada, odlučio je da te tri oblasti organizuje u jednu autokefalnu Crkvu Istoka, pored Crkava Aleksandrije, Antiohije i Kipra. Time on nije učinio ništa nezakonito, jer su Vaseqenski Sabori među sobom ravnopravni, i kasniji mogu donositi odluke, kojima meću odluke ranijih. Naravno, pri tom on mora ostati u duhu crkvenih kanona i njihovih principa, na „ta se 28. kanon i poziva.

Autokefalnost je Bogom darovano pravo (vlast), koje se vrši u interesu urednog i nesmetanog crkvenog života verujućeg naroda. I samo ukoliko je autokefalnost u tom pravcu usmerena, ona ima smisao. To se vidi upravo na primeru Trakije, Ponta i Azije. Nemiri su doveli do besmisla autokefalnost ovih Crkava. Redovnog i mirnog crkvenog života tu nije bilo, i ustalio se običaj da carigradski episkop saučestvuje u postavljanju mitropolita u tim oblastima. Dakle, de facto, još, pre Sabora su te Crkve

bile li „ene autokefalnosti, i bile su okupčene oko jednog episkopa Carigradske Crkve. Uslovno rečeno, bila je to personalna unija politički pojam, stran Crkvi, jer u općim poslovima jedan episkop ne može sam, bez sabora ostalih, da odlučuje (kanon 34. apostolski). Zato IV Vasegenski Sabor odlučuje da ujedini te tri Crkve, i tako stvori Sabor, kao centralni organ crkvene vlasti. Bez te odluke, postojala je opasnost da se sve transformiše u stihijsku labavu asocijaciju mitropolija. Da se tri dijeceze raspadnu.

Dodequju i poglavaru nove Crkve naziv carigradski arhiepiskop, Vasegenski Sabor, opet, ne sledi prethodne. Ne daje mu prava koja su u ivali poglavari dijeceza, aleksandrijske i antiohijske. On nema pravo da se meša u izbor mitropolita i episkopa koji su u mitropoliji. On ne potvrđuje izbor, nego njegovu hirotoniju, u kojoj sašestvuje. Pa i to samo pri postavljanju mitropolita. Sabor je ovako odlučio, jer je eleo da spreči samovođu nekog arhiepiskopa carigradskoga. Wegova katedra je bila u carskome, prestonom Carigradu, oblast kojoj je postao poglavar je bila skoro polovina hrišćanskoga Istoka, na kome je on po vlasti bio prvi episkop.

Su avawem wegovih prava, nikako ne znači da su bila su ena i prava Sabora kome je on predsedavao. Naprotiv, ona su u svoj puno i bila sažuvana, i upravo po tome se i ogleda da je nova Crkva postala, i bila autokefalna „to su se svi poslovi u voj (u wnim mitropolijama i episkopijama) konačno rešavali na tom Saboru.

Ovakav pristup problemu, od strane IV Vasegenskog Sabora razbija svojim duboko crkvenim utemeljenjem, i preciznim izrazom sve iluzije o papstvu, i to je razlog „to ga rimokatolički jeretici ne priznaju (misli se na 28. kanon). Tako ograničena prava u svojoj Crkvi, carigradski arhiepiskop jedino i može da bude posrednik u poslovima su ewa, i to opet samo kao izborni, na Istoku. Tek tada, uz politički položaj svog grada, on može da bude izbor i zakonita, u duhu Crkve, alternativa redovnom Saboru dijeceze. I opet, ne on, nego Sabor kome je on „kao glava“.

Zapravo, to jeste onaj glas iz jevanđlja, koji govori da ko eli da bude veći, mora biti kao mlađi (Luka 22. 26).

* * *

Ovde smo izneli kanoničke principe teritorijalnog organizovanja Crkve. I kad god se na tu stranu Crkve misli, kaže se „pomesna Crkva“... Bez obzira na nivo organizovanosti. Uvek je pomesna.

Konkretna grupa vernika, koji služe liturgiju, tako i su pomesna Crkva. Ovi vernici mogu pripadati različitim rasama, nacijama, ili polovima, ali oni svoju službu obavljaju na tačno određenom mestu. Zidovi hrama su i realnost, i simbol te pomesnosti.

Episkopija je tako i pomesna Crkva. Ona mora imati tačno određene granice. Izvan njih prestaje vlast episkopa odnosno

episkopije. A kako je episkop (wegova blagodat i vlast) realni izvor svih dobara kojima je Crkva oblagoda ena, i stoga je on lice same Crkve, oFigledno je da izvan mesta kojima taj episkop uprava, nema te (wegove) Crkve. Izvan tih mesta je prostor gde vlada drugi episkop. Tamo je druga episkopija, druga pomesna Crkva. Ne mogu biti dva episkopa u jednom gradu. Ovaj princip je izra en u 8. kanonu ^a Vas. Sab.:

„... Ne ushtje li ovo, on e mu tada doznaLit i mjesto, ili horepiskopa, ili prezvitera, da se vidi... da nema u jedneme gradu dva episkopa.“

Dva episkopa u jednom gradu, je isto „to i dve Crkve u jednom mestu. U jednom mestu mo e biti samo jedna Crkva, jer je Crkva Telo Gospoda Isusa Hrista kome je On glava. A nema dva Tela na jednom mestu, niti dve glave. Pa zato i gore pomenuti princip. Zato i veliko mno„tvo kanona koji „tite granice episkopija, od kojih smo ve neke pomenuli, pa ih ne emo ovde ponavgati.

Mitropolija je isto pomesna. Ona mora imati stalan broj episkopija, koje svojim granicama line i wene granice. Osnivawe novih episkopija jeste nadle nost Sabora mitropolije (v. kanone 53, 56, i 98 Kartagenskog Sabora). Povlastica Crkava (u smislu 6. kanona ^a Vas. Sab. i 2. kanona ^{aa} Vas. Sab.) jeste ta, da sve poslove jedne Crkve vr„i wen Sabor. Ako bi se u poslove jedne mitropolije ume„ao Sabor neke druge, npr. zbog neodre enosti granica, bilo bi to „zametawe Crkava“, zametawe crkvenih poslova i ivota. Razumgivo je da u jednoj mitropoliji ne mogu biti dva mitropolit a sa vla„ u (v. 12. kanon IV Vas. Sab.), jer bi to znaLilo i postojawe dva Sabora u jednoj mitropoliji (mitropolit u op„tim poslovima ne mo e da dela bez Sabora 34. kanon apostolski), „to bi znaLilo da postoje dve Crkve u istoj oblasti ali i dva sabirawa (u su„tini to je raskol), dok mi ispovedamo jednu, sabornu... Crkvu.

Sve „to smo rekli za mitropolije va i za patrijar„ije, uz opasku, da se kuvawem principa jedne vlasti, jednog sabirawa u jednom, na jednoj oblasti, kuva i su„tina autokefalnosti.

„uvawem pomesnosti Crkve, kuva se i sama wena su„tina.

Videli smo kako je u hri„anskom svetu prvih sedam-osam vekova bila organizovana Crkva. Principi tog organizovawa izviru iznutra, iz sr i Crkve, i niko ih ne osporava danas. Pojavni oblik dana„weg organizovawa Crkve je drugaLiji, jer je istorija sobom izmenila mnoge dr ave, pro„irila hri„anski svet posvuda.

Danas se u organizaciji Crkve uoLava pojava jednog kvazi principa. To je nacija. Princip koji bi sa et glasio ovako: „Svaka nacija ima svoju Crkvu, koja se zatim, Lak i uporedo sa drugim, takvim Crkvama, organizuje pomesno“. Iz ovoga bi sledilo da svaka nacija, po sebi, ima pravo na Crkvu, koja mora biti autokefalna prema ostalim nacionalnim Crkvama, a iz toga bi se izvulaLila pomesnost. Ovakvo izvrtawe stvari malo ko javno propoveda. Ali je Liwenica da npr. na„a Crkva nosi naziv Srpska Pravoslavna Crkva (SPC). Zar nije svetosavski nazvati je Pravoslavna Crkva

u Jugoslaviji. Ili samo Crkva u Jugoslaviji, jer se pravoslavlje utapa u pojam Crkve, te ove bez pravoslavlja nema.

Apostol Pavle je svoje poslanice uvek slao pomesnim Crkvama, npr. u Korintu, Efesu ili Kolosi. Nikada nije pisao Jelinama. Nego uvek svetima koji su u Efesu. A reči: „Crkvi u Korintu“ i reči: „Svetima koji su u Efesu“ jedno je isto. Jer sveti u Efesu nisu samo Jelini ili Judejci, ve su to oni koji se osveuju Svetim Tajnama u Efesu, a to je Crkva. U tom svetlu, i nikako drugačije, treba razumeti reči iz 34. apostolskog kanona: „Episkopi svakog naroda treba da poznaju prvoga izme u wih i da...“. Ne ka e se ovde „svake nacionalnosti“, ve „svakog naroda“. Svakog naroda koji ivi u jednoj oblasti, dakle i Srbima i Hrvatima i Slovincima, koji se osveuju Svetim Tajnama Crkve u Jugoslaviji. U suprotnom, u mnogonacionalnom Rimskom Carstvu, u jednoj oblasti, Liviji npr. Jelini bi imali svoju Crkvu sa svojim episkopom. Judejci bi imali svoju Crkvu i svog episkopa itd. A sve to u jednoj istoj Liviji. Jer, navodno (naopako) svaki narod nacija treba da poznaje ima svoju Crkvu prvoga izme u tih nacionalnih episkopa. To bi značilo da u jednom gradu bude vi„e episkopa, u jednoj mitropoliji vi„e sabora. A nadle nost takvih episkopa i sabora bili bi opređeni ne po teritoriji, nego po nacionalnosti. I tako bi se stvorile me e o kojima apostoli reko„e da se upravo u Hristu (pa dakle u Crkvi) ukidaju.

Zaslu uje da bude, na ovom mestu, podvučena odredba 28. kanona IV Vas. Sab., ona koja se odnosi na Crkve (episkope) me u varvarskim narodima. Wome su sve te Crkve u oblastima izvan granica Rimskog Carstva, koje se graniče sa Azijom, Pontom i Trakijom (Carigradska arhiepiskopija) stavqene pod jurisdikciju carigradskog arhiepiskopa. I to sve, bez obzira koja dijeceza ih je osnovala (istini za voqu skoro sve su i osnovane ba„ od Crkava pomenutih oblasti). Ova odredba čini nemogu im da npr. antiohijska crkva ima vlast nad episkopijom me u Rusima. A posebno nemogu im da u jednom ruskom gradu postoji Crkva podružna cari-gradskoj arhiepiskopiji i Crkva podružna npr. antiohijskoj dijecezi. U tom smislu ovu odredbu treba smatrati dopunom odredbe 2. kanona II Vas. Sab. o Crkvama me u varvarskim narodima. Ne mo e mo re i da se sve ovo odnosilo povodom principa nacionalnosti (protiv wega), ali da se tom odlukom zavodio red i čuvao strogim princip pomesnosti, to je očigledno. Po„tovawe duha 28. kanona IV Vas. Sab. sprečava razdvajawe Crkava po nacionalnosti, a na istoj teritoriji.

Ovakvo nekanoničko stawe se mo e i videti u dana„wim dr avama, onim koje nemaju svoje Crkve, nego u kojim postoje episkopije u rasejau, episkopije vezane za one matične dijeceze od kojih potiču. Različitim istorijskim uzrocima narod se nastawivao u tu im zemqama, gde su postojale tu e tzv. vere. Sa narodom su i„li i sve„tenici. U novim zemqama bi nastajale nove Crkve. Ali je svaki narod bez obzira na pravoslavnost drugog naroda (Srbi, Grci, Rusi...) zadr avao svoju Crkvu, da bi očuvao slu ewe na svom jeziku. Vremenom, su prihvatili jezik naroda u čiju su se

zemlju doselili, pa im je vlastita Crkva postala potrebna da bi sačuvali običaje iz postojbine. Tako u 'vedskoj npr. postoje tri Crkve: Srpska, Ruska i Grčka. U SAD u jednom gradu postoji više episkopa, koji se razlikuju po nacionalnosti. Sve to dovodi do zatvorenosti qudskih zajednica. Do isticawa onoga „to ih me u sobom razdvaja folklora u prvi plan. A pravoslavqe koje je osnov svega ženu se nadamo kao da ide u drugi plan. Zar je žuditi se „to pripadnici doma eg naroda ne pronalaze svoje mesto u Crkvi? I zar je žuditi se „to svaka nacionalnost, ili osobena folklorna grupa jednog naroda sawa snove o svojoj autokefalnoj Crkvi? Za podsetiti je da je Sabor u Carigradu 1872. godine osudio etnofiletizam kao eklisiolo,ku jeres.

Opisano stawe je faktičko. Ono nije proiza„lo iz kanoničkih principa, ve iz istorijske nu nosti. Nacija jeste žiwenica i crkvenog ivota, i kao takva ima uticaj na isti. Ali nacija nije odlučuju a žiwenica. Ona samo stoji uz sve druge žiwenice.

Crkva nije ponacionalna, nego pomesna. Svojom pomesno„ u ona dolazi u dodir sa dr avom, koja je isto pomesna. Videli smo da 17. kanon IV Vas. Sab. i 38. kanon Trulskog Sabora odre uju da:

„. . . ako je carskom vla„ u osnovan novi grad, ili unaprijed se osnuje, u takvome služaju organizovawe crkvenih poslova neka slijedi organizovawu dr avnom i gra anskom.“

Ovo je izraz potrebe Crkve da svoju organizaciju uskladi sa političkom u interesu urednijeg crkvenog ivota. Recimo: „Ili unaprijed se osnuje“, priznaje se od strane Crkve potreba, i interes da se sa dr avom ostvaruje saradwa, ne samo u vreme, i za služaj, o kome su Oci odlučivali, ve i „unaprijed“. Dakle i danas.

Vizantijska dr ava je tako e ose ala potrebu za saradwom sa Crkvom. Tako je npr. dr avno zakonodavstvo samo priznavalo da se služaju kolizije carskog zakona i crkvenog kanona, ima primeniti kanon. Su ewe sve„tenstvu je bilo mogu e tek po presudi crkvenog suda, ukoliko bi on na„ao krivicu na osumwiženom. Sam hram crkveni u ivao je pravo azila.

Dana„we dr ave su se ogradile od Crkve, proglasiv,i odvajawe dr ave od Crkve za veliku tekovinu demokratije. Crkva se upravqa istinom, i Istina wome upravqa, i ona svedoži istinu, i da u dela sveta zla. Zato oni koji ne poznaju istinu omrže„e Crkvu i okrenu„e joj le a. Dr ava se rukovodi politikom. Ranije je politika bila u rukama cara i wegovih savetnika. To e re i da je car budu i i vernik, osve„tavan Svetim Tajnama u politiku i dr avu unosio (ili barem mogao uneti) istinu. Danas se politika rukovodi upravo nepoznavawem istine. Principi demokratije svedože da se ne zna o ženu se odlučuje. Demokratski se odlučilo da Isus Nazare anin nije Sin Bo iji, jer su to zahtevali interesi pokorenog (u političkom smislu) naroda. Danas dr ava Crkvu tretira kao jednog subjekta, dakle kao pravno lice.

Uprkos opisanom kvalitetu odnosa dr ave prema Crkvi, Crkva i dawe ima potrebu da neguje istinitu saradwu sa dr avom.

Jer se potrebe vernog naroda iskazuju i u onome „to obezbe uje svojim sredstvima drava. To su potrebe fizičke egzistencije.

Pomenuti kanoni izrekom pomiru grad, i to novonastali grad. Grad je samo politička integracija moći, i to na niskom nivou. Provincija je to isto na višem nivou. A drava je opet to isto na najvišem nivou. Ako Crkva osniva grad, ve smatra dovoljnim da se prema tome i sama organizuje, tada jasno sledi da osniva nove drave tako e treba da proizvede posledice na teritorijalno organizovane Crkve. Da je u kanonu umesto grada pomenuta drava, ne bi bilo jasno da li se to odnosi i na grad. Novoosnovana drava ureuje svoje dravne i gradske poslove na nov način, i po unutrašnjoj potrebi Crkva treba da sama prilagodi svoje organizovane poslove tome novom dravnom ustrojstvu.

Zaboravljaju i da je sve rešeno osloveno na unutrašnju potrebu Crkve, i da e se realizovati tek onda kada i ako ta potreba u realnosti crkvenog ivota zaivi, neki su uspostavili paralelni automatizam. Ka u: „Ako nastane nova drava, tada wen narod mora da dobije svoju autokefalnu Crkvu.“ Ovo je jednako pogrešno kao i tvrditi da svakoj naciji pripada Crkva. Crkva i wena autokefalnost ne robuju (a to je baš taj paralelni automatizam) promenljivoj politici. Crkva se daruje narodu tek tada kada se proceni da je sposoban da vodi samostalan i uređan crkveni ivot, i kad potrebe to iziskuju, a jedne izme u potreba jesu i političko reorganizovane drave.

Mora se pomenuti izvestan tradicionalizam kod Crkve, kada je u pitavu reorganizacija wene pomesnosti. Ona i kroz kanone, i u praksi pokazuje te wu da ako je ikako mogu e održati postoje u svoju organizaciju. Kanon 17. IV Vas. Sab. u prvoj odredbi, koju nismo naveli, kazuje da se postoje e episkopije, makar bile i „po selima ili zaseocima“, moraju šuvati neokrvenim. A navedeni deo istog kanona se odnosi na novi grad, onaj koji je novoosnovan. Tako e u 12. kanonu istog Sabora odreuje se da prava mitropolija (ona koja od ranije ima vlast u svojoj oblasti) mora sašuvati svoja prava uprkos političkim promenama. Naravno sve do drugačije odluke Sabora. A ta drugačija odluka Sabora, videli smo, mogla je da kasni i sto godina za političkom promenom. Razlog jeste u šuvavu uspomene na put kojim Crkva hodi kroz istoriju, a pomesna organizovanost wena, je samo vidljivi deo tog puta. Zato, najšeše, e, i kada do e do reorganizacije crkvene pomesnosti šuvaju se titule, zapravo nazivi iz prethodne epohe. Tako, npr. vladika cetivski nosi naziv mitropolita crnogorskog, primorskog i skadarskog. Jer mu je katedra tokom istorije premeštena iz primorja (Prevlaka) u Skadar, a odatle u Crnu Goru na Lovćen. Nađage, političke promene su šeste, podlo ne šudima trenutnih interesa raznih reima, i nije sigurno u početku koliko e se odraziti na ivot naroda i Crkve. Zato kad je prestonica Crne Gore preneti sa Cetiva u novoimenovani Titograd, katedra episkopije se s pravom nije selila. Sad se prestonica delimično opet vraća na Cetive.

Svedoci smo teritorijalne dezintegracije SFR Jugoslavije. A taj prostor jeste upravo onaj na kome se nalaze istorijske epi-

skopije na „e SPC. Na toj teritoriji u ratu nikle su nove dr ave, za koje je neizvestan opstanak, a postoji i mogućnost nove integracije. Neke episkopije su ostale jednim delom u jednoj, a drugim delom u drugoj dr avi. Ove episkopije su ostale u dr avama nesklonim pravoslavlju, ili zbog jeresi, ili zbog raskola, koje podr avaju. Zasad je stave crkvenog ivota u tim dr avama neur edno. Dezintegracija prostora biv „e Jugoslavije u političkom smislu se vrlo nepovoljno odra va na Crkvu.

Da li ovo znači da SPC treba da odmah pristupi svojoj reorganizaciji? Da organizuje Crkvu u Hrvatskoj, ili Sloveniji, ili Makedoniji, ili... Nije na nama da damo odgovor. Ali mi možemo da primetimo da u tim dr avama nema zasad ni elementarnih uslova za samostalan crkveni ivot. Nije samo u pitanju potreban broj episkopija za autokefaliju, već op „ta duhovna klima, koja tamo vlada, i broj vernika, i odnos dr avne vlasti... sve je to protiv Crkve. Sama organizacija dr ave nije dovoljan razlog za stvarawe novih Crkava! Zar je zabrana ulaska episkopa SPC na teritoriju BJR Makedonije razlog da se osniva nova Crkva? Zar je to put do autokefalnosti? Zar zato postoje sveti kanoni? Sigurno ne!

Crkva majka (ovde SPC) pri odlučivawu o stvarawu nove autokefalne Crkve razmatra sve „to može biti uslov za opstanak nove Crkve. Dana „we stave u nekim novim dr avama slično je govewu Crkve. A govewe, osobito ako potraje, nije uslov opstanka Crkve, naprotiv. Dakle, ovde i sada teritorijalna reorganizacija dr ave, nije razlog teritorijalne reorganizacije SPC. Bar za sada. Time zaključkom ne vre amo 38. kanon Trulskog Sabora, već ga, naprotiv, u sr i wegovoj potvr ujeno.

Pitanje autokefalnosti Crkava u svetlu novoosnovanih dr ava zaslu uje zbog aktuelnosti vi „e pa we.

Ako bi se odredba 38. kanona Trulskog Sabora shvatala u apsolutno-imperativnom smislu, tad bi sve novoosnovane dr ave morale da dobiju autokefalno organizovanu Crkvu. No, tad bi Crkva uop „te uzev „i bila podlo na politici, i wenoj vođi, „to je protivno samoj su „tini Crkve. „Carstvo moje nije od ovoga svijeta“, dakle, Crkva ne može biti zavisna od politika „ovoga svijeta“, niti se sme protivno reći Apostola, saobra avati ovome vijeku. Zasnivati zahtev za autokefalijom samo na osnovu odredbe rešenog kanona je pogre „no!

Pomenuta odredba je, kao „to smo već istakli, izraz unutra „we potrebe Crkve da se teritorijalno organizuje u skladu sa teritorijalnim organizovawem dr ave. Ona je izraz potrebe, a ne imperativ. Izraz unutra „we potrebe crkvene. Tako je potrebno da novo organizovawe dr ave za ivi, tj. odrazi se u ivotu i svesti naroda. A za to je potreban kvalitet tih promena i trajnost wiho va. Ali ne samo to. Te promene se moraju odraziti i na crkveni ivot, u smislu wegovog unapre ewa. To je nu ni uslov da bi Crkva odlučila da usaglasi svoje organizovawe sa dr avnim, kako to kanon predvi a. Uz to, reorganizacija dr ave, ili osnivawe nove dr ave mora da izazove unutra „wu, duboko crkvenu potrebu. 'ta to znači?

Crkva je uvek saborna. Sama reč „crkva“ znači sabor, skupštinu. Tako da motiv traževa da se potreba za autokefalnošću, u realizaciju mora biti u funkciji sabora, a ne razdora, strasti za vlašću, ili čime drugim necrkvenim. Kroz sabornost, i u sabornosti, se pojavljuje Qubav (Matej 18. 20.), bez koje nema Crkve.

Zato secesija, razdor, ma uz kako važane razloge stajala ne može iznedriti autokefalnost. Crkvu. Jer je u suštini nespojiva sa Crkvom.

Blagodarišave autokefalnosti može osnovano uporediti sa raširenjem novog bogoslužbenog organizma (jer je Crkva Telo Hristovo), unekoliko to je kao Rošewe Hristovo narodu kome se daruje autokefalnost. I kao „to znamo da je porođaj Svesvete Dijeve Marije bio svet i bez bola i muke, to i sticawe autokefalnosti mora tako e da bude svet i bez bola i muke. A secesija je po sebi strast i bol i muka. I još, kao i pri porođaju, ono „to se rašira mora biti od onoga tela koje rašira (otuda i naziv: Crkva majka), pa dakle, raširawe telo ne može sve i da hoće da rodi tu e telo, telo koje nije bilo s vime u jednom, u saboru. Zato je nemoguće darivati autokefalnost raskolničkim grupama, npr. u BJR Makedoniji, sve dokle se ne prisajedine matičnoj Crkvi. Isto važi i za jeretičke grupe.

Ve rešeno, i sada i ranije, postavqa odredbu 38. kanona Trulskog Sabora u prave okvire. S tim još, „to se mora uočiti razlika izmeđ značaja koji je reorganizacija dršave imala na crkveni život u doba Vizantije, i sada. Vizantija je u suštini bila hrišćanska dršava. Ne teokratska, ve politička dršava. Ali politička na slavu Boga. Svakako da je wena reorganizacija imala dubqi odrađaj na Crkvu. Svakako mnogo dubqi nego danas kada su dršave deklarativno odvojene od Crkve i u kojima je politika u suštini na slavu čoveka (onog palog), a ne Boga. Stoga je i ona unutrašnja crkvena potreba da se organizuje u skladu sa dršavom mawe izražena. Ona još, postoji, jer su vernici ujedno i dršavani dršave.

Videli smo da su prvi vekovi hrišćanstva protekli u ujedinjavawu mitropolija u dijeceze. Nekada autokefalne mitropolije, svoju autokefalnost su prenosile na dijeceze. Naveli smo i razloge tome. Ti razlozi nisu bili naturani spoga, bilo voqm cara, bilo kanonom. Oni su unutrašnje prirode. U cigu su obezbeđivawa „to urednijeg crkvenog života. Sami kanoni koji uređuju autokefalnost dijeceza (6. kanon^a Vas. Sab. npr.) oslawaju se na ve postojeće, stare običajje. Autokefalnost dijeceza je postojala u realnom crkvenom životu običajjem, a kanoni je samo pisanom rešju utvrđuju. Dakle, ne postoji u procesu nastanka dijeceze ono „to bi se danas popularno nazvalo aktom o osnivawu. Taj akt je sami život. Jednom udrušene u dijecezu, mitropolije nisu višje mogle samostalno izve da izađu, da bi npr. povratile autokefalnost. To stoga, jer bi takav samostalni čin zahtevao, da bi bio zakonit, autokefalnost te mitropolije, koju ona višje nije imala. Takav čin bi duboko zadirao u opšte poslove autokefalne dijeceze, i prema tome, morao bi se doneti akt o tome na Saboru dijeceze, a

ne samostalno, na Saboru mitropolije. U suprotnom bi u pitavu bio raskol.

Taj proces, i to stawe, bili su odlika onog vremena. Sada zapa amo te we da se Crkve osamostale, da se organizuju autokefalno, Ĺak i u sluĹajevima kada imaju minimalan broj episkopija (3 odnosno 6). Ponegde zaĹudo i jedna samo episkopija po neĹijoj zamisli treba da bude autokefalna, za „ta zaista ne postoje ni liturĹijske pretpostavke. Ove te we ne gledaju u najve em broju sluĹajeva na siguran i uredan crkveni ivot. 'ta je to donelo novo doba?

Donelo je ono „to se danas zove: nacionalna Crkva. Dana,we dr ave su nacionalne, izuzimaju i prekomorske zemĹe. U tim, nacionalnim dr avama nacija se shvata kao jedan od va nih oslonaca stabilnosti i opstanka same dr ave. Zato ona neguje nacionalni identitet, a tu je imawe vlastite autokefalne Crkve od velike va nosti. Tu se Crkva tretira kao folklor. I wome se u političke svrhe manipuli,„e. Ona se shvata kao uslov nacionalnog identiteta. Time je stvarnost okrenuta tumba.

Crkva je pomesna, a ne ponacionalna. U Vizantiji nacija nije postojala. Postojali su mnogi narodi, mnogi jezici i plemena. Ali je dr ava bila jedna, podeĹena na nekoliko provincija, u kojima je opet bilo mnogo naroda, jezika i plemena. Deobu dr ave, u organizacijskoteritorijalnom smislu sledila je Crkva. Ali i pored mnogih naroda, u Vizantiji je vladala jedna civilizacija.

Od tada pa do danas, pojavili su se novi narodi i novi jezici i nove civilizacije. Primiv„i Hrista i veru i Crkvu, ti narodi zadr avaju svoje posebnosti, koje po sabornosti Crkve (koja je po obliĹju su„tine kao i sabornost Svete Trojice, Ĺlanovi ostaju osobene liĹnosti u jednom) u istu unose, i puno om iste o ivotvoruju, ispuwavaju svoje posebne tradicije, jezike, ose aje, pam e we, iskustvo... U tome nema ni„ta lo„e, jer se Hristom ispuwene osobenosti uznose u sabor, na oltar VaseĹenske Crkve. Ali je lo„e, necrkveno, nesaborno, od tih osobenosti praviti idole, graniĹne zidove, principe po kojima treba organizovati Crkvu, a zapravo je cepati. Osobeni jezik npr. mo e biti samo jedan od razloga da se pomisli o autokefaliji, ali sama autokefalija e se blagodarovati tek ako i drugi uslovi za uredan, siguran i nesmetan crkveni ivot u qubavi i sabornosti budu ispuweni. Nije jedna dr ava, jedan narod, jedna Crkva. Ve je jedna Crkva, i narod sve ti, koji prinosi svoje nacione i svoje dr ave.

fieĹko Kotoranin

Episkop Artemije u manastiru Hilandaru

ДУХОВНИ ЖИВОТ

ARHIMANDRIT PLAKIDA (DESEJ)

FRANCUSKA REVOLUCIJA I DUHOVNA SUDBINA EVROPE*

Hri,,anska Evropa

Od IV do XVIII stole a Evropa je bila hri,,anska. Posle „Milanskoga edikta“, 313. godine, ure ewe Rimskoga Carstva postupno se pro ima,,e hri,,anskim duhom. Sâm car Konstantin donosio je zakone ne bi li se umawili razvodi brakova, ubla ila sudbina robova, pru ila za,,tita deci, ni,,žima, su wima, osu enicima: ne bi li se, naposletku, omogu ilo praznovawe nedege kao dana Vaskrsewa. A car Teodosije bio je preduzeo mere sa cigem da se hri,,anstvo koje je postalo ozvanižena veroispovest Carstva za,,titi od mnogobo,,tva, „irewa pogre,,nih ušewa i jeresi. Drevno jelinstvo i romanstvo nisu bili uni,,teni, ve podvrgnuti potpunom pretapawu i preobra aju iz kojih e se roditi jedna nova civilizacija (dru,,tvena uskla enost i prosve enost) i jedna nova kultura sa osobito hri,,anskim obele jem.

Izme u IV i VIII stole a, razni gemanski, a zatim i slovenski narodi nastani,,e se u granicama Carstva, obrativ,,i se u hri,,anstvo; ostali Sloveni, preci Rusâ, nastaweni na prostori ma van granica Carstva, tako e se obrati,,e pod uticajem Konstantinopoğa kada i na wih do e red. Ćak i dok su bili politižki nezavisni, svi ovi narodi priznavahu izvesnu potžliwenost Carstvu, usvajaju i wegovu hri,,ansku kulturu u koju su unosili pešat svoje vlastite osobenosti. Tako se sazdava,,e prostrana Romanija koja se rasprostira,,e od primorja Atlantskoga okeana do Eufrata i obalâ Nila.

Duhovno jedinstvo te Romanije bi e prvi put naru,,eno dola - skom Karolingâ, pa e se tako pripremiti putevi ka 'izmi u XI stole u, koja je odelila na i do danas nepopravivi nažin zapadne narode od ostaloga hri,,anskoga sveta, ne samo politižki ve i dogmatski.

* Predavawe **La Révolution Française et le destin spirituel de l'Europe** odr ano u Atini 24. aprila 1990. godine u okriqu Zađu bine Goulandris-Horn, objavčeno je kao sveska 1992. godine, starawem bratstva manastira Sv. Antonija Velikoga, francuskoga metoha svetogorskog manastira Simonopetre.

Uprkos tome, zapadni narodi su ostali hri,,anski, čak i kada je Reforma iz XVI stole a izazvala nova otcepgewa, zaliv,,i krvqvu Zapadnu Evropu du e od jednoga stole a i pripremaju i duhovnu prekretnicu u XVIII stole u. Pod vidom različitih ispovedawa, hri,,anstvo je dakako bilo narodna veroispovest u svakoj dr avi, budu i jedno telo sa narodm, žine i sastavni deo wegovoga bi a. Ovo se naročito očituje na primeru Francuske koja se proslavqa,,e imenom „Prvoro ene k eri Crkve“, imenom koje se e u doba prisnih veza izatkanih izme u prvih Karolinga i papstva. Jedna srodna nit izme u hri,,anske vere i narodne svesti postojala je i kod pravoslavnih naroda pod otomanskom prevla,,u.

Ideolo,,ke preteže Francuske Revolucije

Ako je u hri,,anskih naroda stanovni,,tvo i bilo npravstveno jednodu,,no u ispovedawu hri,,anske vere (izuzev nekih verskih mawina, poput Jevreja), ta jednodu,,nost ipak ne be,,e sasvim potpuna. Ćak i u Vizantijskom Carstvu uvek je opstajala jedna humanistička i filofska struja, žiji su izvesni pretstavnici hri,,-ansku veru ispovedali samo na režima. Posle turskih osvajawa ovi humanisti izbegoe,,e na Zapad, gde uze,,e ivo uže,,e u duhovnome pokretu Renesanse (Preporoda).

Uvo ewe aristotelizma u XIII stole u iznedrilo je na Zapadu jednu racionalističku struju averoizam, koja e se utvrditi u XVI stole u posredstvom qudi odluženih od hri,,anske vere, kao „to su bili padovanski filosof Pjetro Pomponaci i italijanski dominikanci —ordano Bruno i Kampanela. U XVII stole u, izrazi to u Francuskoj, „slobodoumqe“ koje e u to vreme označavati predeistička i bezbo nička ube ewa nego li razvrat običajâ, veena e se „iroko rasprostraniti zahvativ,,i plemstvo i druge u kulturi odnegovane stale e.

Treba priznati da su izvesni stavovi i vladawe rimokatoličkih crkvenih vlasti doprineli da se razvije ovakav duh: krsta,,ki pohodi Albigena, Inkvizicija, sholastičko izro eno bogoslovqe, uplitawe papstva u ovozemski, svetovni poredak... Sve ovo ipak ne obja,,wava u potpunosti, niti pak opravdava negodovawe zapadne inteligencije protiv hri,,anske vere kao takve, a ni smi,,qeno ku ewe, propra eno mnogim „zlonamernostima“.

Primorana da se prikriva pod vladavinom Luja XIII i Luja XIV, racionalistička struja e u XVIII stole u poroditi takozvanu „filosofiju Prosve enosti“. Po vrenenu wenoga nastajawa, prvenstvo e ovde pripasti Engleskoj, otaxbini Wutna, koji je i sâm bio vernik, ali žije je delo bilo protumačeno kao poku,,aj da se svekoliki poredak postoje e stvarnosti učini razumno shvativim. Engleska je tako e postojbina i savremenog, slobodnog zidarstva. Pa ipak su francuski filosof: Bajl, Monteskje, Volter, Ruso, D'Alamber, Didro, zaveli cvet najumnijih qudi: Prusije, Rusije, Poqske, 'panije, Portugalije i drugih zemaqa, najavqivawem

jednog novog sveta u kojem bi vladali: Pravda, Bratstvo, Blagostava i Sveopšti Mir, po cenu raspada predavskih vidova hri-anstva i svekolikoga potlavavawa jedino merilima Razuma i Savesti.

Nisu bili svi ovi filosofi i njihovi sledbenici bezbojni duhovi. Ali ideja o kakvom pozitivnom bogootkrivenju koje utemeljuje jednu opšteu, jedinstvenu i bezuslovnu istinu, izgledala im je neusaglasivom sa slobodnom upotrebom razuma i slobodnom savesti. Po njima, razne veroispovesti i religije su, u najboljem sluaju, samo raznovrsni putevi izraavanja istih duhovnih stvarnosti koje izmiu bilo kakvoj jasnijoj odredbi. U vreme prosvete carice Katarine II, cenzura je u Rusiji ukazom zabranila „kao nesaodgovorno hri-anstvom milosrdno“ izdavanje svake one knjige koja smatra da je jedino Crkva kuvar istine...

Ove ideje su bile rasprostranjivane veoma velikim brojem udruenih slobodnih zidara, koji su članovi bili najvećim delom iz plemstva i visokoga sveštenstva, kao i mnogobrojnih u njihovim društvima (klubova) i udruenih mislilaca. Uprkos ovome, vera je ostajala duboko ukorenjena u narodu i veliki deo njihove ostade veran hri-anstvu.

Revolucija i tokovi obeshri-anstva

Neosporno je da su se u Francuskoj, pred kraj XVIII stolea preustrojstva nametala po sebi, a pre svega preustrojstvo državnih prihoda. Rashodi države i dvora bili su prekomerni; oni su obezbeđivali godišnji prihod za 250000 povlačenja, njih, nagomilavajući i dugove usled neprofitabilnih pozajmica. Sistem državnih blagajni bio je zastareo i vrlo složen. Još od Luja XV, kraljevstvo je uzaludno pokušavalo da stane na put tim nedostacima, a Luj XVI se maja 1789. godine saglasio da sazove državne stalese.

Francuskoj su bila potrebna preustrojstva, a dobila je prekrat. Ovaj se nije javio kao posledica svojevoljnog narodnog ustanka, već kao plod jedne sazrele namisli maloga broja ljudi, okupljenih naročito oko vojvode Filipa Orleanskoga, kraljevoga rođaka i njegovoga neumoljivoga protivnika, velikoga učitelja slobodnoga zidarstva. On održava bliske veze sa društvom Jakobinaca; u njegovome okruženju su Briso, La Fajet junak iz rata za nezavisnost SAD-a, Hoderlo od Lakloa, Krijon, Mirabo, Danton, Siejes, Dimurje.

Kraljevska Palata, stalno boravište Filipa Orleanskoga, bila je u Parizu iza Prevrata. Cilj ovoga prosvetnog kneza i njegove stranke sastojao se u sprovođenju u delo zamisli o Novome Društvu, koju je razradila filosofija Prosvetnosti ne bi li zamerala monarhistički i hri-anstveni poredak jednim novim ustrojem, zasnovanim na racionalističkom i protiv-hri-anstvom humanizmu; ukratko, stremilo se promeni duhovnoga života Francuske, a preko nje i Evrope.

Postupak poma u kojega se trebalo domo i ovoga ciqa sastojao se iz jednoga vrlo ve„toga „psiholo„koga delovawa“, sprovo enog blagodare i mre i u ih dru ina i prigodnih izdawâ koja su usmeravana iz Kraqevske Palate, kao i posredstvom bunâ i narodnih pokreta, izazvanih bunxijama koje je najmio neizmerno imu ni vojvoda. Filip ne e odustati od svoje osnovne namisli uprkos mnogim nedoslednostima i kolebawima koja se ticahu wegovih ličnih strengewa: stupawa na presto, stupawa na sveop„te namesni„tvo kraqevine, ili usvajawa jo„ kakve tajnovite uloge. U datom trenutku on e glasati da se Luj XVI pogubi, ali e se vi„e wegovih istomi„genika okrenuti protiv wega, te e biti zahva en zubcem Revolucije i zdrobqen kao i toliko drugih. Bi e izveden na gicotinu i pogubqen 6. novembra 1793. godine, ispovediv„i se i pokajav„i se.

Ali vratimo se sada u prole e 1789. godine. Pod rukovodstvom Miraboa i Siejesa Tre i Stale se progla„ava za Narodnu Ustavotvornu Skup„tinu 17. juna 1789. godine; poslanici sve„tenstva e joj se prikqukiti 19., a plenstvo 27. juna. Primoran da prihvati ovaj dr avni udar, Luj XVI sada vi„e nije drugo do narodni izaslanik.

Hri„anstvo tada jo„ uvek nije bilo otvoreno napadano. Me utim, odlučuju i korak ve bi učiwen. „Mo e se re i da je 27. juna 1789. godine, izjutra, Francuska izmenila svoje korene... Narodna Skup„tina je uzela zakonodavnu vlast. S druge strane, „to je veoma bitno, proglasiv„i se za jedino ovla„enu da Francuskoj donese Ustav, ona postaje, budu i i sâma narod, krajwe izvori„te svakoga zakona i merila Dobra i Zla za celu dr avu. ReĒju, ona zauzima mesto Boga.“¹

Zauzimawe Bastiqe 14. jula 1789. godine, tek je uzgredan doga aj u mete ima koje je izazvala orleanska stranka da bi kraqevsku vlast li„ila svakoga stvarnoga ugleda i zamenila je, zapravo, svojom sopstvenom.

Izme u 20. i 26. avgusta, Narodna Skup„tina razmatra i usvaja Povequ o Pravima „oveka. Poreklo brige o odbrani Ľovekovog dostojanstva, o kojoj je ovde reĒ, jamaĒno se ve nalazi u hri„anskome predawu Francuske. Ali 1789. godine, ova Poveqa se nalazi u istome spletu okolnosti kao i dr avni udar od 27. juna, i ishodi iz filosofije Prosve enosti i Dru„tvenoga Ugovora fian fiak Rusoa. Filosofija o kojoj je ovde reĒ svodi se na dve osnovne postavke: Ľovek ima pravo da misli ono „to ho e, uzdaju i se iskquĒivo u svoj razum, ne potĒiwavaju i se ikakvoj transcendentnoj (nadĒulnoj, natprirodnoj, onostranoj, nadilaze oj ga) Nadmo i. Granice koje ome uju wegovu delatnost ne dolaze od Boga, ve od zakona ustanovqenoga sveop„tom voqom Naroda. Ovo i obja„wava za„to se papa Pije VI, koji po ovome pitawu izra ava sveukupnost hri„anskoga predawa, tada usprotivio, izobliĒavaju i ta prava „toliko opreĒna veri i dru„tvu“. (Poslanica od 23. aprila 1791.

¹ G. ESQUIER, *Une histoire chrétienne de la Révolution française*, Paris, 1989, p. 68–69.

godine). U istome duhu su bili i odzivi Vasegenske Patrijar,,ije i zvaničnih pretstavnika savesti pravoslavnih naroda.

Kada se pronikne u tok Francuske Revolucije od 1789. godine do uspostavljanja Napoleonova Carstva, pora av suprotnost koja se pojavuje izme u humanističkoga obele ja Povege o Pravima, kao i bole ivom ose ajno,, u pro etih saveznih praznika i krvavih doga aja iz 1792 1794. godine, koji su im, Ēini se, u potpunosti odriĒni. Istorikari su povodom ovoga Ēesto govorili o „ispadawu iz koloseka“, a fi. N. fianene, vladin zaĒu enik za proslavu dvestote godi,,vice Prevrata, oznaĒio ih je jednostavno kao „praktiĒne gre,,ke (mrqe)“. Te „praktiĒne gre,,ke“ su ipak ko,,tale Francusku milionâ gudske ivota, planskog razarawa velikoga dela wene kulturne ba,,tine i propasti privrede.

Jedna unutarwa logika povezuje zapravo sve ove doga aje; ona e se Ēesto sretati i u drugim prevratima. Na isteku toga XVIII stole a ve ina stanovni,,tva ni izdaleka ne deli gledi,,tâ onih koji ele nastupawe Novoga Dru,,tva. UĒesnici prevratniĒke drame to znaju. Od Odbora Narodnoga Spasa iz 1793 1795. godine, do komunistiĒke zavere Babefa koja e se zavr,,iti neuspehom pred Upravnim Savetom, wihovo delovawe se ne mewa: „Posle zauzimawa vlasti putem organizovanoga ustanka, bilo bi detiwasto vra ati se ponovo na jednu Ēak i sveop,,tim glasawem izabranu Skup,,tinu. Neophodno je podr ati neograniĒenu vlast revolucionarne mawine koju su zavera i ustanak doveli na vlast, sve dokle god se ne uvedu nove ureĒbe i ne pretopi dru,,tvo.“² Ovakve revolucionarne mawine su neminovno zahva ene zubcem surovih Ēistki. A ovo najavuje lewinistiĒko uĒewe o neograniĒenoj vlasti radniĒke klase kao i prekomernosti savremenih totalitarizama (svevla,, â).

Tokom godinâ Prevrata, delo obeshri,, awiwawa koje sprovoĒe nove vlasti neumogivo napreĒuje. Gra anski Ustav sve,,tenstva progla,,ava da e episkopi i sve,,tenici, Ēija vlast mo e biti samo izraz neprikosnovenosti Naroda, biti izabirani putem svenarodnoga glasawa, bez obzira na versku pripadnost biraĒa. Imovina sve,,tenstva stavĒena je na raspolagawe Naciji ve od 2. novembra 1789. godine; uskoro e svi mu,,ki i enski manastiri biti zatvoreni, a naposletku, sve bogomoqe e biti pretvorene u bolnice, skladi,,ta ili u hramove Razuma. Sve,,tenici koji su odbacili Gra anski Ustav, a bilo ih je pribli no polovina, bili su pogubĒeni ili zatoĒeni kao i hiĒade obiĒnih gra ana, susre,,u i se pritom sa takvim uslovima zatoĒeni,,tva koji nagove,,tavaju logore smrti i gulage XX stole a. Kalendar i hri,,anska imena zameweni su dekadnim kalendarom i republikanskim imenima. UbedĒiva ve ina sve,,tenika koji su prihvatili Gra anski Ustav „odriĒe se sve,,tenstva“, a Ēesto i stupa u brak; u oblastima u kojima su ova napu,,tawa sve,,teniĒkoga zvawa bila mnogobrojna, uvre ila se sablazan koja e postati mo ni i trajni Ēinilac

² A. SOBOUL, *Babouisme*, dans E. U. 2, p. 994.

obeshri,, awivawa stanovni,,tva, a tamo pak gde je sve,,tenstvo u ve ini ostajalo nepokorno, zadr a e se jedno sna no hri,, ansko obele je.

Taj opse ni poduhvat obeshri,, awivawa ipak e pretrpeti neuspeh pred otporom stanovni,,tva zapadne Francuske, uglavnom u Vandeji, koji je u su,,tini bio potstaknut verskim razlozima. Vojno pora ena, prega ena paklenim letama koje je Ustavotvorna Skup,,tina zadu ila da ugu,,e ustanak letikom i vatrom, po,,tu-ju i kao muenike svojih 200000 postradalih, Vandeja e ipak ostati nesalomiva i izdejstvova e 1802. godine od Bonaparte potpis Sporazuma koji je uspostavio u Francuskoj slobodu bogoslu ewa i omogu io jedan istinski hri,, anski preporod u zemqi tokom XIX stole a.

Treba priznati, me utim, da je me u drevnim hri,, anskim zemqama Francuska danas, po svoj prilici, najvi,,e obeshri,, awena. Nije li upravo ba,, na ishod te dugačke borbe koja od 1789. godine ne prestaje do na,,ih dana, nedavno potsetio Re is Debre: „Republika se sazdala protiv. U estokoj borbi sa svojim protivnicima koje je prozivala po imenu: najpre Kraqeve, a zatim Crkvu. Tako e, III Republika ne bi nadvladala da ne be,,e uporne borbe Prosvetiteqstva da otrgne: 'kolu, Vojsku, Upravnu Vlast i Javno Mnewe od hiqadugodi,,weg surovo-mo nog uticaja rimokatoličke Crkve.“³

Na samome poletku, Francuska Revolucija ne be,,e pobuna Naroda protivu Kraqa i Plemstva, ve napad izvesne mawine plemstva i gra anstva, nasrtqivo neprijateqski raspolo enih prema hri,, anskoj civilizaciji i svakoj vrhovnoj transcendentnoj Vlasti, protiv litavog jednog naroda, jo,, uvek duboko pro etog hri,, anstvom i vezanog za svoga kraqa. Uprkos tome „to je ova mawina i umela spretno da iskoristi nekoliko samoniklih seqa-ekih buna, i „to je nadasve prona,,la pomo nike u pÿku Pariza i nekoliko velikih gradova koje su weni zavodnici naroda mogli lako da pobune, to joj ipak ne daje nikakvo stvarno narodno zakonsko opravdawe.

Francuska Revolucija i Evropa

Francuska Revolucija nije nameravala da samo na Francusku ograniči svoje delo „preporoda“. Ona je elela da po svekolikoj Evropi i svetu bude glasnik slobode i velikih načela iz 1789. godine. Revolucija i Carstvo su vodili ratove liji je krajwi cig trebalo da bude „borba protiv tiranâ“ i „dono,,ewe slobode narodima“. Ta zamisao e biti sprovedena sve do posle Prvoga svetskoga rata, a rasparčavawe Austro-Ugarske carevine obja,,wava se tom brigom o „raskatoličavawu“ Evrope, uz ivu podr,,ku udru ewâ slobodnih zidara onoga vremena.⁴

³ Régis DEBRAY, *Que vive la République*, Paris, 1989, p. 26–27

⁴ F. FEJTŐ, *Requiem pour un empire défunt*, 1988, p. 305–349.

Suprotstavljaju i bo ijem zakonu krajeva vladavinu naroda, Francuska Revolucija je istovremeno proglasila pravo narodima na samoopredeljevanje. Tako je ona doprinela zamahu nacionalizma koji je obeleio sveukupnu istoriju XIX stole a, i koje se posledice, sada na kraju XX stole a, jo, uvek osećaju od Latinske Amerike do Baltičkih Republika, od Jermenije i Gruzije sve do crnačke Afrike.

Protivno očekivanju, u Evropi XIX stole a, taj nacionalizam koji je u krajvoj meri kod mnogih svojih pobornika za ideološki istočnik imao protivihri, ansku filosofiju Prosvetiteljstva, i koji je crpeo svoj zamah iz romantičarskoga sna, i, kao je u korist rimokatoličkim kao i pravoslavnim narodima: Belgija, Poljska, Irska se tako oslobodila, od prevlasti nad sobom nekatoličkih nacija, dok su Jelada i balkanski narodi skinuli sa sebe otomanski igo. Uistinu, ovi poslednji, naročito Jelini, nisu čekali 1789. godinu da bi podizali ustanke protiv islamske nadmoći. Međutim, duh Francuskoga Prevrata naročito je obeleio one gude koji su se starali da ustanak jednog pravoslavnog naroda za očuvanje vere pretvore u ustanak „nacionalni“, u savremenom smislu te reči, i da na izveštajeni način nacionalno osećanje mlade jeline drave utemege na tekovinama Antičke Grčke, zata, kavaju i veno romejsko i hri, ansko jastvo.

Naime, nacionalizam koji je proistekao iz Francuske Revolucije nije imao samo korisne posledice po pravoslavne narode. S jedne strane on je sadrao klice jednoga obeshri, avivawa nadahnutoga Prosvetiteljstvom; s druge pak strane, on je odgovoran za verski nacionalizam ili „filetizam“, koji je jedna od najopasnijih rana dana, wega pravoslavnoga sveta. Premda osuđen na pomesnom Saboru u Konstantinopolu 1872. godine, on nije prestao da uznemirava Pravoslavnu Crkvu, ponajviše tamo gde se postavja pitawe Dijaspore. Idu i na „tetu ivotnosti i svedoženja Crkve, on je izazvao prenamilavawe raznovrsnih jurisdikcija na jednom istom prostoru, naru, avaju i svekoliko kanonsko predawe.

Kudikamo ve u odgovornost snosi Francuska Revolucija u odnosu na Sovjetsku i druge revolucije, nadahnute marksizmom, koje iz ve proizlaze ili su joj srodne. Francuska Revolucija je bila građanska i iz ve je proisteklo kapitalističko i napredvačko društvo savremenoga Zapada. Međutim, ona je u sebi nosila klicu radničkoga prevrata komunističkoga usmerawa, koji je bez uspeha ve bio oprobao Babef u vreme Upravnoga Saveta. Babefovi sledbenici Buonaroti, potom Blanki, i sine sponu izme u toga pobaženoga pokušaaja i socijalističkih i komunističkih pokreta XX stole a. Kako je na to nedavno potsetio Solovjevin, „ruski prevratnici su bili opširni predstavama o Francuskoj Revoluciji, koje su ih potsticale da se na njih ugledaju i da ih u potpunosti oponašaju, tako da te slične pojave mogu prebiti plod toga svesnoga podražavawa, nego li duboke i istovetne logike oba slučaja.“⁵

⁵ A. SOLJENITSYNE, „Les deux Révolutions“, *Messageur Orthodoxe*, No 111, Paris 1989, p. 10.

Iz ovoga se u osnovi sastoji dvosmisleno nasleđe koje je Francuska Revolucija zaveštala Evropi i svetu na verskom i duhovnom planu. Pomak od Lovčanskoga prezadovoljstva iz 1789. godine ka krvavome ludilu od 1792-1795. godine i pokoku napoleonovih ratova, rodbinska veza koja se dâ ustanoviti između „Velikih Predaka“ iz 1789. godine i dela Lewina i Staquina, kao i njihovih pristaša, nisu slučajnost u istoriji.

Ako na sve ove događaje bacimo pogled prosvetljenom verom, uviđamo se u njima pokazatelj jednog sveopćenog zakona kojega je izvršno raspoznao Dostojevski, a posle njega otac Justin (Popovi): Lovčak može da bude istinski Lovčanin jedino ako je u zajedničarstvu sa Bogom. Humanizam (Lovčanskost) prelazi u svoju suprotnost ukoliko se nameće kao bezuslovan, ukoliko Lovčak odbija da se potčinji Božjoj volji, ukoliko se uzda jedino u sebe da bi odredio „ta je istinito, a „ta la no, „ta dobro a „ta zlo.

Briga da se Lovčak odbrani od svakog nepravednog tlačenja, koja je izražena u Povelji o Pravima čoveka, naišla je u svakom slučaju na podršku hrišćanina. Demokratija je opravdana jedino ukoliko označava uživanje naroda u naimenovanoj vladavi, kao i uživanje u samoj vladi, uz uvažavanje Božjih prava i Božjih zakona. Međutim, teške Nacije da se potvrde kao vrhovno poželjno merilo koja nadahnuju zakone je od Vladara Tame i može jedino da odvede Lovčaka u samouničtvene.

U početku revolucionarnoga pokreta, imade jedna uzvišena ustrojenost ka pravednijem i sbratimljenijem društvu. Neko je napisao da u ime Povelje o Pravima čoveka „jo“ i danas na svim kontinentima sve „to je najsvetije odoleva ugrožavanju; Francuzi mogu s punim pravom da se diže „to su pred celim svetom proglasili taj tekst i tu Povelju... Povelja Prava donosi svakome Lovčaku uzdavanje.“⁶

Međutim, teške Nacije se u potpunosti ostvariti, to uzdavanje biti zadovoljeno jedino ako evropski Lovčak odustane da u čoveka i Naciju smeđta poreklo Nравstvenosti i Prava, ako se, s onu stranu 1789. godine ponovo nadoveže na svoje hrišćansko nasleđe, ako prizna neprikosnovenost Hristove Reči i prepusti se preobraćaju Wegovim Duhom.

Sa francuskog preveli
Qubiša Pantić i
Milan J. Radulović

⁶ J. M. BENOIST, *Au nom des Lumières*, Le Monde, 6 janvier 1989.

O LAĐINOJ DUHOVNOSTI DANAS

„I reče mu Isus: „ako ne vidite
znake i čudesa, ne verujete.“
(Jn:4,48)

Nije nimalo slučajno „to dva srpska pisca, koje ubrajaju u velike, za istoriju našeg naroda, imaju dva karakteristična ključna naslova: za jednog je ovo naše istorijsko vreme „Vreme smrti“, za drugog „Vreme laži“. Da su nekim ljudom imali više smisla za sintezu, a ne samo za puku analizu u kojoj se od drveta ne vidi litava „kopačka“, bar jedan od njih bi se odlučio da nam o ovom vremenu progovori kao o razdoblju duha laži i smrti, preovlada i ideje laži ne duhovnosti kojom se naš narod poigravao u zavodljivim strankama, partijama i intelektualcima „poslušnicima“; narod duhovno raseqavan iz svoje Crkve, narod duhovno gumnut sa stolpa svog mučeničkog, svetosavskog i svetolazarevskog podvižništva. Duh laži i otac svake laži preko svojih revnitega u politici, ideologiji, kulturi, filosofiji, uspevao je u dobroj meri da ocmini „to je belo i crvenim presvuče ono „to je po prirodi crno. Sve „to je hrišćansko i pravoslavno bilo je potrebno tek zato da odstoji svoj istorijski sat na sramnom stubu; sve „to je bilo u Hristu i Hristovo bestidno je ga eno nogama. Kalendar za prosutu 1948. g., pravoslavni kalendar morao je te godine imati na korinama Titovu sliku! Ni ikonica Svetitegeva, ni ikona Matere Boje nisu našle mesta u ovoj ključnici Vitlejemu iz koje su bili prognani i Bogomladenac i Bogomajka u našem malog broja vernih, jedino mesto gde se smeo odigrati Božić ili proslaviti Uskrs te nesreće 1948! Sa dva izvora trovan je srpski narod: sa izvora sovjetske komunističke ideologije koja je trebalo da hrani dušu i, sa izvora duha evropske dekadencije gde je sve podređeno besamuznim potrebama telesnih užitaka (skraćeno: evropski standard), „to je trebalo da nahrani tela. Obe žesme su bile do kraja odvijene, a pod izgovorom da je to „moderno“, da je to „progresivno“, da je to tek raj, da je to komunizam biti prazne glave, a punog stonaka duha laži je obogaćivao, osakaćivao, ubijao kao mačem naših nesrećnih sunarodnika. Početkom sedamdesetih godina, naročito posle studentskih nemira iz 1968., komunizam je bio u Srbiji definitivno potužen! Niko zdrave pameti više nije verovao u ostvarivost Utopije, ali su se svi morali praviti da u to veruju. Borislav Pekić je u pravu kada u svojim autobiografskim kazivanjima tvrdi: „Ismevajte pred muslimanom njegovu veru dobićete smrtnog neprijatelja; smejte se pred katolikom njegovoj veri omrznućete vas za sav život; podsmevajte se pred komunistom njegovim idejama smejaćete se zajedno sa vama!“

Licemerje i pritvorstvo stvorili su na ovim prostorima pravu Utopiju, ne, to „to stvarno nigde nije postojalo osim u srpskim glavama beskućnicama: američki socijalizam. Fieelelo se ivoti u svemu povlaču i ukusu, duhu i stilu Amerike, ali da ostane bar socijalizam kad je komunizam nemoguće tek toliko da nam du, e imaju od žega ivoti, da se nahrane kad jednom godi, we ogladne, a i da ne bismo bili bezidejni (žitaj: bez ideologije), kao Amerikanci koje smo iskreno alili i smatrali glupima „to ne vide prednosti, i nama nepotrebnog, socijalizma. Pisac „Vremena smrti“ u to vreme daje izjavu da je „socijalizam organizovani haos“, tako odmereno, mirno i akademski, prosto dijagnostički, kao da i sam nije uveliko bio jedan od organizatora tog haosa. Fialosnog li vremena la ne duhovnosti! Ni u „ta se nije verovalo! Vreme vere neverovawa! Kri, om se slavilo bez kolača i košiva odlazilo se na partijske sastanke radi opadawa i klevetawa svojih partijskih drugova, podizale se vikendice, odlazilo na izlete, u inostranstvo, a jedino „to se ozbižno shvatalo bilo je u ivawe. Nije bilo radio stanice na kojoj se nije vrtela pesma: „Uzmi sve „to ti ivot pru a...“ prava i jedina i obogotvorena srpska himna tih godina za kojima jo, uvek mnogi ale, mnogi koji posle ovakve srpske Golgote ne očekuju Vaskrsewe nego „ansu da se jo, malo provačaju u onom muču. Sa slomom privrede negde oko 85-te, bilo je jasno da u ivawa u „glupom američkom stilu“ vi, e nema. Vera u pun stomak ustuknula je u korist vere u praznu glavu, u veru da jo, uvek imamo socijalizam, koji ako i nije ni, ta bar je ne, to! Sa „američkog socijalizma“ silom prilika moralo se pre i na srpski socijalizam tu Eudovi, nu tvorevinu koja opet nigde nije mogla da na e sebi ba, tu osim ovde u Srbiji. On je trebalo da o ivi „umrtvogenu narodnu tradiciju“, da „obnovi običaje“, da od socijalizma kao svetskog procesa postane socijalizam srpskog procesa, jednom reči da srpski narod nahrani novom, bilo kakvom idejom i ideologijom samo pod jednim uslovom da ostane jo, malo na vlasti. Slu en narod isprva nije shvatio „ta se od wega tra i. Kao da je celu no svoje novije istorije proigrao u vrzinom kolu, u Eudu, neverici i sa podsmehom pitao se „ta sada ho e od wega, kakvu mu tradiciju i običaje pamiwu, kad se on, kao posle saobra ajne nesre e, ne se a nižeg od pre 1941-e!

Proslavčena je 600-godi, wica Kosovske bitke, oplakana na televiziji Seoba pod Arsenijem III, patrijarhom srpskim, zajecale su gusle na svim radio programima, gledali smo neveruju i ožima TV recital „Molitve na Jezeru“, u kome glumica govori reči Srpskog Zlatousta, kao u praistorijske pe ine krenule su kamere u hramove i manastire, oti, le na Oplenac da prona u Kara or a i wegove potomke, zaputile se na Kosovo da pitaju srpske seqake pamti li ko Milo, a Obili a i se a li ga se bar iz vi ewa! Uskrs i Bo i su progla, eni za neradne dane, a krsna slava se tretira kao dr avni praznik za svečare koji inaže ne slave, ali i ne moraju tog dana da rade. Opet je duh la i i otac svake la i poveo kolo u koje su se uhvatile mnoge srpske ruke. Ono je s novim pesmama zaigralo na kozarački način, a ostali narod je, kao kroz re, eto

propadao kroz programe vi„e od pedeset partija, stranaka, prava-
ca, sada stvamo ne znaju i gde se nalazi. Hodaju i mrtvaci o ive-
li su svoje mrtve predstave o Svetom Savi, svoja napukla se awa na
veronauku izme u dva rata, svoju nagri enu savest o poru„enim i
popagenim crkvama, utamniženim i prognanim kandilima vere
pravoslavne, ali na naopak, metafizički i arhidemonski nažin.
Svako verovawe im je dobro do„lo, jer po wima, ono donosi nadu
koju oni nisu kadri razbuditi, svako verovawe, a naravno, najvi„e
neverovawe u Boga, u BogoŁoveka Hrista raduje ih zato „to svako
ko deli ve podegene qude mora mrzeti na Onoga Ĺija je poslu„-
nost vođi OĹevoj da sabere sve verne.

Bukvalno preko no i, osvanuli su kwi arski izlozi krcati
tibetanskim i egipatskim kwigama mrtvih, astrolo„kim tablica-
ma, prorolanstvima Nostradamusa, ĹiĹa-Milije, Kleopatre, Miqe
Regulus; na televiziji se uz vrisku i podcikovawe peva o tome da
„pravoslavqe dolazi sa juga“, peva se o Badwaku, o tome da e „ona
zbog tuqe oti i u manastir i paliti sve e“, aktuelni predsednik
Ĺestita Uskrs srpskom Patrijarhu i vernicima, kao da je Patri-
jarh vo a neke sekte me u Srbima, kao da on nije duhovni otac svih
kr„tenih srpskih du„a, pa i onih ostalih, nego usamjeni starac na
Ĺelu „aĹice Ĺudaka koji na kraju dvadesetog veka ma„taju o tome da
o ive Pravoslavqe. Tako mrtvi misle da se sve mo e o iveti, pa
i ivo Pravoslavqe.

Otkuda, dakle, vreme smrti i vreme la i danas i juqe u Srbi-
ji? Ne od bezbo nika nego preko bezbo nika, ne od komunista
nego preko komunista, ne od socijalista nego preko socijalista,
ne od la nih proroka nego preko la nih proroka, ne od kiĹa i
„unda nego preko kiĹa i „unda, ne od qudi nego preko qudi!
Stra„ni duh tame i nebi a „to je poku„ao da raskine zajednicu
Boga i Ĺoveka postaviv„i se kao bogoborac i Ĺovekoborac, Satana,
koji je, kao „to svedoĹi sv. Ava Justin, „misao koja je otpala od
Boga“ on je taj zlosre ni i peĹat i ig zlosre nih na„ih vreme-
na. Ta, misao otpala od Boga, dominantna je ove sada„wice iz koje bi
da se tako rado probudimo, ali ne mo emo. Srpska du„a ulovqena
u ove mre e spava od straha! Probudi li se samo na tren, pakao je
slikom nekog novog u asa nanovo uspava!

Ma koliko imali dobru voqu ovu bolest ne mogu leĹiti
nikakvi pozivi na preporod i obnovu, koji dolaze od strane poje-
dinih srpskih politiĹara. Da bi se ne„to preporodilo, mora biti
prvo ro eno, da bi se neko obnovio danas, morao bi biti do juqe
nov! To je ono Ĺuveno pitawe Nikodimovo Gospodu mo e li se
Ĺovek nanovo roditi, mo e li se ponovo vratiti u utrobu matere
svoje i jo„ slavniji Hristov i odgovor i prekor: „Ti li si knez
jevrejski, a to ne zna„?“ Na nas se mogu primeniti i reĹi Wegove o
Jairovoj k eri: da nismo umrli, no spavamo; kao „to i Wego„ veli:
„Plene moje snom mrtvijem spava!“ Taj smrtni san ne potrebuje ni
lekare, ni qude, ni vo e, ni humaniste nego SveĹekara, SveĹove-
ka, Svemogu eg Jedinog Ĺovekoqubca Hrista!!! Srbija je ve
imala politiĹku partiju koja je od 1945-e „prepora ala“ ovaj narod
za sutra„wicu, pa evo rezultata pred kojim se Ĺoveku ledi krv u

ilama! Nema te ustanove i nema te qudske grupe Ćijim naporima se mo e obnoviti jedan jedini tajni, jedan jedini unutra,,wi Ćovek u bilo kom Ćoveku. Preporod Ćoveka od strane drugog Ćoveka mo e se i mora, to je pouka ovoga veka dobijena i od komunizma i od fa,,izma, sprovesti samo silom, takozvanim „revolucionarnim nasiqem“ iza Ćije se neve,,te stilizacije krije OBI"NA BATINA! To je vidovito predvideo Dostojevski! Istinski preporod qudskog bi a kroz tajnu liąnog pokajawa, a u blagodatnom susretu sa Hristom, mo e se obaviti u istinskoj slobodi bez okrewewa liąnosti to je vi,,evekovno iskustvo svetoataąko i iskustveni i vremenski ivot Crkve. Bez Hrista nema slobode. Gde je ropstvo u ime i naizgled uzvi,,enih cigeva, tu nema Hrista i Hristove qubavi. Samo Hristos uvek prisutan u Svojoj Svetoj Crkvi mo e Bo anskom Silom samilosne qubavi prema qudima da izvr,,i najve e Ćudo pred kojim su qudska bleđa i neuverqiva, Ćudo obnovqewa na,,eg naroda stavqenog danas na optu eniąku klupu, dok su mu i sudije i porotnici Ćitavo Ćoveąanstvo.

„Stra,,no je pasti u ruke Boga ivoga“, pi,,e u Kwizi fivota. Ta reą je na,,a, srpska situacija danas. Ceo svet sa svojim sudijama i porotnicima ni,,ta nam ne bi mogao da smo u milosti Hristovoj.

Isprva smo prihvatili komunistiąki ateizam, pa komunizam odbacili u ime socijalizma, pa smo i tu licemerili Ćine i prequbu sa bezdu,,nim ali i posledwim otpacima zapadne pod-kulture, zatim smo u srpskom socijalizmu ovih godina poku,,ali da se i daqe igramo pozori,,ta pritvorstva vra aju i se obiąajima, a odbacuju i Boga, slave i Svetog Savu, a odbacuju i Hrista, i mora se priznati da ako smo sebe varali na vrletnim putevima nacionalnog i duhovnog teturawa Boga nismo uspeli prevariti. Upali smo u jo,, te i greh: greh la ne duhovnosti, greh praznoverja i sujeverja nevi en u Srbiji od Gli,,i evih vremena, greh maloverja, lakoverja, greh slaboverja.

„Tre e oko“, „Arka“, „Horoskop“ Ćasopisi duhovne razobruąenosti i razbibrige, nude i prodaju divqe peąurke kao jestive. Na stranicama novina sa najve im tira on, mislim na „Veąerwe novosti“, eminentni neuropsihijatar iz dana u dan objavquje du,,epogubni feqton pod naslovom: „Tragiąni optimizam hri,, anstva“. Tek se tu kao na dlanu vidi sav na,, ciniąan i licemeran odnos prema Bogu i hri,, anstvu. Naizgled bezazlen naslov, puka igra reąi daje i definiciju! Hri,, anstvo je u osnovi samoubilaąko, jer „ta je samoubica, nego tragiąni optimista, koji je lakoverno prokockao sve svoje nade u ivot?... Feqton je jo,, uvek u toku, ali na osnovu onoga „to sam proąitao, ne sam ja nego i milion Ćitalaca ovih novina, evo pitawa koje dr. Todor Bakovi , autor, postavqa i proizvoqno daje odgovor. Za,,to je ena izbaąena iz Sv. Trojstva? Zbog Ćega je hri,, anstvu potreban greh? Da li je Bog stvorio Ćoveka, ili Ćovek Boga? Ko stvarno mo e biti duboko religiozan Ćovek? Zbog Ćega je hri,, anstvo depresivno, a islam agresivan?

Odgovori su po Bakovi u, slede i: „Bez vere nema nade (bez bilo kakve vere i bilo kakve nade)“, o Ćemu sam napred govorio, „to je osnovna crta, svake la ne duhovnosti; Bog je u Ćoveku i to

svakom, jer se On pojavljuje kao projekcija kolektivno nesvesnog, kao ukinak neleg „to niko u Evanstvu nije dosao do kraja; Bog je nevidljiv, zato „to je i na„a psiha nevidljiva, a Bog i ona su, uči nas ovaj du„evni lekar, jedno te isto. „ovek je stvorio Boga da bi zadovoljio svoje prefiwene unutra„we potrebe, a „to se Hrista tiže, docira na„ doktor, On je bio prvi psihoterapeut, koji je snagom sugestije ležio qude, a ona se krije u reženici: „Vera tvoja pomo e ti“. Vrhunac je u tvr ewu da je Gospod mogao izbe i smrt na Krstu, ali da je eleo da svojom nevinom smr u optereti qudski rod, da bi svaki Evak bio kriv dok je iv!!

Ulaz u manastir Hilandar; mesto prave duhovnosti

Nemam ni najmawe nameru da osporavam doktoru Bakovi u pravo da misli ono „to misli, ili bar da naplati dobro ono „to mo da i ne misli, ali elim da uka em na dvojnost morala u medijima: s jedne strane re im u Srbiji prenosi Bo i wu i Uskr„wu Liturgiju da bi svet koji gleda srpsku televiziju video da smo i mi hri„ anski narod. Bezbo niški re im koji zna koliko se slobode

te vrste po, tuju u civilizovanom svetu na ovaj način samo pribav-
 qa sebi političke poene. (Radi pouke treba u „Grobnici za Borisa
 Davidoviča“ Danila Ki, a pročitati njegovu priču „mehanički
 lavovi“ i videti da se u komunističkim metodama obnavljawa
 sveta ne mewa ni, ta nego samo forma). Sa druge strane objavqi-
 vawem ovakvih, navodno naučnih fektona pozivawem na povratak
 tradiciji i običajima, ugu, ivawe istinskih verskih sloboda i
 prava (kako se to ironično ka e), izjednačavawe pred zakonima
 kako neke grupe jehovinih svedoka tako i Srpske Pravoslavne
 Crkve nije ni, ta drugo nego perfidniji oblik ateizacije srp-
 stva, gurawe u la nu duhovnost tolikih du, a, a prividna gubav
 prema Crkvi Hristovoj samo Judin poqubac. Ovde je reč o u asu
 ve em od Judinog: Juda je bar bio sa Gospodom, pa izdao ovi mu
 nisu ni pri, li, a ve gledaju kako da Ga izdaju, a sa Wim i sebe!
 Izdaju i Ga oni Ga pred očima sveta „tite, a u sebi se smeju i Wemu
 i sebi i nama! Tvrdo sam uveren da srpski narod mora „to pre da
 izvr, i jednu vrstu duhovne smotre, da vidi „ta to radi sa samim
 sobom i kako se to poigrava fiivim ogwem, da bi razumeo za, to mu
 se de, ava ono „to se de, ava: da trpi, da glada, da nije rado vi en
 ni od jednog naroda na zemqi, da mu mira nema ni na sopstvenoj pos-
 tojbini. On mora znati da strada zbog svoje lake vere, zbog svoje
 male vere, zbog svoje slabe vere. Sva tri vida vere nisu ni, ta do
 nevera. Iako se svi oblici izdaju za bar bliske Hristovom Pravo-
 slavqu, nisu ni oni, kao ni pre a, wi ni, ta do otpadawe od Boga,
 ni, ta do pandemonijuma iz kojeg duh la i samo na druge načine
 isijava mrak la ne duhovnosti na, ih dana. „Ako ne vidite znake i
 žudesa, ne verujete“ reč je Hristova upu ena lakovernima i sla-
 bovernima i malovernima. Govore i na tu temu, Dostojevski je, s
 pravom primetio, da takve du, e ne tra e toliko samoga Boga, ko-
 liko žuda od Wega da bi, kako vele, „lak, e poverovali“. Na, e doba
 na smrt je obolelo od žudotra ewa, a ne e da se leži Bogoiskate-
 qstvom. U tom smislu, zaista smo gori od Spasiteqevih savre-
 menika. Prvo žudo u koje smo poverovali, iako se nije dogodilo
 bilo je u grehu lakoverne slaboumnosti: da se mo e izgraditi raj
 bez Boga, jo, sada ovde na zemqi.

Putovawe u tu zemqu Nedo iju, u taj nevidi, ili kako bi
 Juxin O'Nil rekao „Dugo putovawe u no “ u Srbiji je započeo
 udarničkom Pesmom: „Nosim zvezdu sa pet roga i ratujem protiv
 Boga, ali ne i protiv Hrista, jer i On je komunista!“ Pa koja to
 politička partija u svetu, osim ove jedne satanske ima najozbiqni-
 je pravo, političko re, ewe da ratuje s Bogom!? Ako Hotentoti ili
 Poline ani imaju neki oblik političkog ivota, a verovatno da
 ga imaju, onda bih voleo da mi se ka e, koja to politička partija
 me u wima ima ovakve stihove na svojoj zastavi? Napravi u mali
 ekskurs, da bih tu om verom posramio na, u neveru. Negde na
 Himalajima, opisuje jedan engleski alpinista, prona, li su plani-
 nari selo u koje nije kročila noga stranca. Kako su govorili nekom
 od varijanti hindu jezika, jedan iz ekspedicije koji se malo wime
 slu io, započne razgovor sa uro enicima i reč po reč do o, e do
 vere. Poglavica objasni da oni veruju u to da su jedini qudi na

svetu i da iver na planini sa svih strana okruennoj vodom. Jedino kopno na svetu, tvrdio je poglavica, to je naa planina sve ostalo je ogromno more. „Dobro, upita Englez, ako je to tako, odakle sam ja do,ao?“ „Odakle si ti do,ao, to je tvoja lična stvar, to pitaj sebe!“ Mi verujemo u ono u „ta verujemo i ne pada nam na pamet da zbog tebe jednog mewamo svoju veru“, odgovori mu poglavica. Ako neko od Srba zaluta u to selo neka ne pomiwe da je srpski narod zbog jednog stranca prodao veru za vežeru, jer ovaj siroti poglavica to ne bi razumeo, pa mislio o tome do kraja ivota.

Duhovni srpski rawenici u svom ožajničkom tragawu za pravim osloncem, zamenili su i lekove i lekara: misle da bi ih izlečilo Ćudo, a ne Tvorac svih Ćudesa, la u sopstvene oči da vi,e nikada ne e biti prevrtqive, ako samo jednom vide kako se Ćudo poigrava prirodom zaboravqaju i da su i oči i priroda kada se zagledaju jedno u drugo Pisma nad pesmama i Ćudo nad Ćudima oboje, dakle Nebeskoga Oca deca! Kao da ve wihovo vlastito postojawe nije po sebi Ćudo svoje vrste hteli bi jo, neko, pa makar bilo i na duhovnu pogibao. Kao kada bi riba iz jezera po elela izlet do pustiwe, kao kada bi nesmotreni lav traio da se naseli na dnu okeana. Ćudo, a ne Bog, to je jedino potrebno onima Ćija je vera laka poput pera, onima Ćija je vera tako mala da im je i inače si u,na srca u grudima stesnila, onima Ćija je vera do te mere slaba da kada se na tu trsku oslone pre padaju nego „to ustaju.

Lakoverni su, izgubiv,i iluziju raja na zemqi, a sumwaju i u ikakav drugi, po urili da ostvare raj za sebe! Ćudo koje oni ele od Boga nije On sam nego Ćudo sre e. I to sre e lične i sebične, u smislu da, ako mora svi oko mene neka pate, samo da je meni dobro. „Loto“ ih je sto puta prevario, Bog nijednom i nikad, a sto prvi put e pre poverovati u „Loto“ nego u Boga! Wima treba da budu večno mladi, večno zdravi, večno bogati. U Crkvu odlaze jer veruju „da tu nečeg ima“, nekog „Boga nepoznatog“ koga ne bi da uvrede kao i Atiwani „to su mu rtvenik podigli u apostolska vremena. Izdelio im je duh tame ono „to se ne da deliti zvezdani svod u nekakve navigacijske mape horoskope, po kojima, navodno, plovela e wihovih trenutnih neuspeha, budu ih pobeda, prisutnog siroma,tva, a u enog bogatstva, samo danas prisutne bolesti, a inače osiguranog zdravqa. Gledaju u zvezde siroti nebeski astrolozi, prebiraju zvezde kao „to Kir-Jawa prebira zlatnike, ove lovkradice u tu em gaju. Nikada i ne pomisle ko je to iznad svih zvezda, a jo, mawe na to da ih ima vi,e nego „to se brojem mo e izraziti i da se prote u u beskraje beskraj od kojih se u Ćoveku pamet muti i da im Sami Gospod postavqa puteve. Dirati u zvezde sa takvom namerom isto je gre,no kao i kosnuti se oltara u hramu, i gre,nije je, jer oltar podigo,e qudi da proslave Stvoriteqa, a zvezdani oltar podi e Stvoriteq Sebi da Sebe proslavi. Vitlejanski mudraci kad ugleda,e zvezdu presta,e da budu astrolozi, jer pojmi,e da e se ubudu e pogledi upirati u novoro eno Sunce Pravde; srpski pravoslavni astrolozi koje je mudrost ostavila gledaju u zvezde i ne vide to isto Sunce nego „qunak. Kao kada bi mrav rekao slonu: gle, patuqka! I po zvezdama u „oqici kafe, u

talogu, kao po naborima svojih potarnelih du, a tra e da vide idu li na put i ima li puta, da li e im do i kakav glas i ima li pisma. Nesu eni zaružnici „sre e“ ne e da znaju da je sve bogatstvo u Jedinom bogatog, sve zdravog u Jedino zdravog, uspeh u Jedino mo nog, da je put od neba do zemge umiven i opran suzama i krvqu Bogožoveka Hrista, da se Glas oglasio samo Ga oni nisu žuli, i da im je odavno stiglo Pismo najva nije od kada su naužili sva slova. Trebalo bi da iza u na Put, da oslu, nu Glas i da ve jednom otvore to Najsvetije Pismo svakom qudskom stvoru ližno adresirano, pa i wima i sve e im se objasniti. Isti Gospod koji hrani ptice nahrani e i wihove ogladnele nade i ispo, ena ožekivawa, zawiha e wihov laki povetarac od vere i vide e kakvo e žudo na wima projaviti Istiniti udotvorac. To „to mo e Bog sa du, om koja se kaje i leti Mu u susret, Wemu jedinog sre i svojoj žudotajna je za sve svetove „to Boga gledaju licem u lice.

'ta re i o la noj duhovnosti male vere? I ona, zar, tra i žudo od boga, a ne samoga boga? Kakvo žudo, dakle; zaista nevi eno: da ne bude ni, ta po Bo jem Planu i Promislu, nego po voqi malo-verja!

„Vojnici ivota vojnici su Pobede!“ zapisao je Sveti Vladika Nikolaj. Slede i tu rež koji to general prima savete i mi, qewa od svojih prepla, enih vojnika kojima nije ni do ivota ni do pobede i kako ih mo e nagraditi za wihovu malu veru u Trijumf? Malovernima se pomu uju slova kad žitaju Kwigu o Jovu, slabi su oni da se u no i ivota porvu sa Bogom kao praotac Jakov, nepojmivo im je da je Najve i Pravednik vognu stradao za svoje qude, jer oni bez preke nesre e ne bi stradali ni za sebe, a kamo li za druge! Ono malo vere „to imaju i to im je na smetwi: odlaze u hram da ih drugi vide, a kad im pomu du, i i telu treba lutaju od la nih isceqitega i gatara do bioenergetižara i satanista skupqaju i talismane za svaki služaj, kao da svaki wihov služaj ne potrebuje Boga nego bolesne vidare „to ni sebe ne mogu da izleže. Uz sve to smatraju se pravoslavnim hri, anima i pored toga „to znaju da se ne mo e u isto vreme slu iti Bogu i avolu. No, slu e ipak svojim prigu, enim kandilima i sve ama u ludoj nadi da e obmanuti i jednog i drugog gospodara, da bi wihova prosjažewa koja Bog ne prima primio bar avo. Sve bi dali da na, kode drugima vi, e nego li sebi da pomognu. Ta kratkovidost, to koko, ije slepilo „to žini da im du, e boqe vide po no i nego na belom Bo jem danu, oni nazivaju verom i qute se na Stvoritega kad im razveje to malo suve trave slammate wihove vere. Qute se i na qude oko sebe kada im sa isto toliko vere uzvrate, jer po pravilu, malovernima se malo i veruje. Obmawuju sebe kako je dobro imati ne, to malo vere, boqe nego nimalo, kao „to pa enik od morske bolesti zavara-va svoju misao da su kopno i horizont jedno isto ne bi li tako zavarao muku. Veruju za „zlu ne trebalo“, kao da zlo tra i neku drugu veru. Dovoqna mu je ovakva. Postaju žudotra iteqi dana u kome e se Bo ja voqa pokoriti wihovoj ne ele i da žuju da je jedan od najve ih arhangela bio preteža wihovog greha pa tim grehom zažeo i rodio kosmižku tragediju i svoju i qudsku!

Malovernici u na,em rodu i vremenu trebalo bi da sa malo vere u bli we od ive vek sa wima: neka veruju da e ih najbli i upropastiti, da e ih najdra i wihovi obmanuti, otrovati ili poharati, pa kada se uvere da od tolikog poverewa be e od wih i deca i roditegi i prijategi neka se prestanu iuditi Bogu „to ne pristaje na wihovu malu, podmuklu prevaru!! Maloverni e se izleiti ive i samo po Bo joj voqi pa e dobiti i svadbeno ruho da se priprave za ulazak u Carstvo Bo je, no ne kao neverni ve kao verni.

I slaboverni u rodu srpskom ne tra e danas Boga, nego i oni iudo od Wega! Grade i se ve im filantropima od Boga, tra e da Bog ukloni zlo iz ivota qudi ne ele i da znaju da upravo praznoverni, lakoverni, maloverni, pa i oni sami truju zlom ovo na,e nesre no vreme. Slabovernima smeta zlo, jer nemaju snage da otrpe isku,ewa, padove, tegobe i ne veruju da e Bog ikada pobedi-ti zlo. To su oni koji ivrsto smatraju da „pravda pobe uje samo u filmu“. Wihova duhovna bolest je ivanokaramazovska, a sva vera razumska konstrukcija sunwe. „Verujem, dakle sunwam, a kako ne mogu sunwati u svoju veru, onda je moja vera sunwa“. To je naelo duhovne la i novih karteizijanaca slabe vere ojaane sunwom. Ta isprazna tautologija pita se u svojoj nezrelosti, kako i kada mo e nevidqivi Bog iza i na kraj sa opipqivim zlom u svetu i zar nije boqe na svoj naEin pribavqati pravdu ne iekaju i Boga. Oni misle da su pravoslavni hri,, ani samo zato „to se tu e na zlo i svoju zlovoqnu revnost nazivaju nekakvom verom. Uđare li gro-movi, zahužu li oluje, nagme li zlo na wih same slaboverni se odmah predaju. Ne provedu li zaredom dva odmora na moru, ostanu li dan dva bez hleba, vide li smrt oko sebe gotovi su da dignu optu enicu i protiv zla i protiv Boga. A Bog ne tra i da se bilo ko prepusti zlu nego da polo i svoju veru u Wegu da ga On Jedini mo e poraziti. Slaba vera danas, po pravilu, zavr,ava ili samoubistvom ili duhovnom smr u ludilom! Kako da se ne utopi ili ne poludi iovek koji izabere obienu dasku da s wom prepliva Atlantik? Kako da se izbavi ko misli da je u ovaj svet do,,ao kao u dolinu ru a i jo,, kada ga prvi tm ubode on se razbesni i umesto da tm i,,iupa i bri qivije bira stazu, on demonstrativno legne u grob. Slaboverni ne e da znaju da je grob stani,,te svakog qudskog stvora, a ne wihova privilegija. Ka u da ih niko nije pitao da li ele da se rode, pa samim tim, niko nema prava da im prei put pitawem za,,to ne ele da ive. Niko, zaista, i nije pitan za,,to je pozvan i prozvan u ivot. Qudski ivot je pitawe koje Bog postavqa ioveku u vremenu, a ivot po smrti odgovor na to pitawe koje iovek daje Bogu u veEnosti. Prkosno utawe u „koli pred ispitivaEm uvek povlaži slabu ocenu; prkosno utawe na Sudiji-no pitawe za,,to si sebi oduzeo ivot povlaži kao kaznu i veEnu smrt.

Tajna iskupqewa qudskog roda le ala je u ro ewu i smrti na krstu, dragovognoj smrti Spasitegevoj. No On nije do,,ao samo da umre, da je to bio sav smisao Wegovog dolaska i On bi digao ruku na Sebe! Wegova rtva na Golgoti nije bila obredna kao kod nezna-

bo njih naroda, „to se postavqalo kao primawe rtve. Wegova rtva nije bila mehanička, nego iskupitegska. Pre smrti On je obavio svoju misiju, javio Blagu Vest o usinovqewu kroz Wega, a u Ocu Litavog Lovekanstva i, najva nije, Svojom Smr u uni„tio smrt. Ko to ne veruje, ko slabu veru te vrste ima latentni je samoubica. Dostojevski lepo prime uje da se radikalni ateizam, ako je dosledan sebi, mora zavr„iti samoubistvom. I to ne da je samo lepo primetio nego i matematički i dokazao „to je verovatno zaboravio i dr Todor Bakovi, teoretičar tragičnog optimizma hri„ana, a sa wim i mnogobrojni koji se sa svog neverovawa u Boga re„avaju na samoubistvo.

Sa bolom saznajemo da je mnogo takvih danas me u nama. Zar potomci Sv. Kneza Lazara nemaju Lemu da se nauže od Wega? On se mogao od straha ubiti kada je saznao za silesinu turske vojske, ali nije, nego se sa Svetom Hristovom hrabro„u suprotstavio zlu, ivotom platio Vidovdan, a ne Judinim grehom. U najve em na„em junaku u trenutku napasti progovorila je narodna mudrost kroz narodnu pesmu: „Bje u crkvu Kračevi u Marko!“ Pa kad se takav junak skrio i za„titi na„ao u Crkvi Bo joj, „ta je ostalo za slabe i sve one koji se koprcaju u satanskoj mre i la i i prevara?

Pedeset i vi„e partija u Srbiji nije ni„ta prema hiqadu i pedeset nažina koje su Srbi otkrili da Bogu okrenu le a. Kad okrene„le a Suncu, za„to se pla„i„svoje senke koje ne bi bilo da je ti nisi stvorio? Kad okrene„le a Bogu vidi„da ti ivot nije ivot, nego senka od ivota i sve te pla„i, sve slu uje. Koliko ih je me u nama koji se satani mole otvoreno slu e i sopstvenoj senci? Koliko ih ima koje je duh gordosti poneo, pa, evo ih, prebrego„e masonima. „Inteligencija bez Boga gotov avo“, pisao je sv. Ava Justin. Presudili Srbi, vojni hri„ani pravoslavni, da su im znawa velika i da je to drago kamewe wihovo isuvi„e dragoceno i obimno da bi moglo daqe biti pohravivano u Crkvi. Drago kamewe uprti„e sa namerom da ga ponesu u nekakav Solomonov hram, pa kad se na o„e sa vre om na pragu Crkve svog ro ewa i kr„tewa, nadvi se nad wih duh tame, a oni izne„e samo „arenu staklariju! Nikada nisu ni u snu pomislili da ukradu paru sa ikone, a ukrado„e „to im je Bog darovao da odnesu Satani. I to rade srpski intelektualci, no ne prebeglice, ne misle i kome ostavqaju duhovno raskopane wive srpskih du„a, srpski fariseji i kwi evnici, slični u svemu farisejima i kwi evnicima iz vremena Hristovog. Kad se to sve tako de„ava, onda je jasno da nas jo„uvek samo Milost Bo ja „titi da se ne istrebimo me u sobom.

Knez ovoga sveta izabrao je danas Srbiju za svoj prestoni grad. Vadio je decenijama ciglu po ciglu iz hrama na„e vere, a na ru„evini podigao tamnicu i ludnicu na kojoj pi„e da se vratimo običajima svojih predaka, mi „to ne znamo put ni do sebe ni do Hrista. Neki zavedeni, a neki dobrovoqno puze pred wim nadaju i se milosti u onoga koji ne zna ni za nadu ni za milost. Misle da prevare duha koji je samog sebe prevario i koji nikom ne veruje. Duhovna mapa ove zemqe Srbije slična je mapi mesečevih kratera. Na„e vreme nije samo „vreme smrti“ i „vreme la i“, nego i „vreme

kneza ovoga sveta“, a to je najbolnija istina zbog koje Sabor srpskih Svetitega plaže pred Bogom. Plažu i Sveti Sava, plaže i Sv. Ava Justin onom suzom njegovom koja je znala da natera i kamen da zajeca, plaže i Sveti na, Vladika Nikolaj gledaju i svoj srpski vrt razgra en i bisere bažene pred sviwe.

'ta nam vaqa Ēiniti?

Umesto „narodnim obižajima“ vratimo se svojoj Crkvi, sve-tootažkoj, pravoslavnoj; vratimo se Liturgiji, tom jedinom pravom ivotu kojim Nebo Bo je ivi. Obižaji na, eg naroda bili su uvek ohristovqeni, uvek ocrkovqeni. Nisu bili samo u va, arima pana urima, no, wama, nego u osve ewu, Ēestitosti, strahu Bo jem, Ēistoti i celomudrenosti.

Srbi iz tih tzv. „narodnih vremena i obižaja“ bili su zaista narod Bo ji: nisu znali za partije, nego za Crkvu; „est dana su obdelavali zemqu, a sednog su bili u Crkvi pojci ili zvonari; zadu binarstvo nisu ostavqali ni pod Turcima, (jer, ko podi e tolike hranove u 16., 17. i 18. veku?); nedeqa im je bila „mali Vaskrs“, a post i prižest napajawe du, a za ivot vežni; nisu se oslovqavali ni sa „gospodine“ ni sa „dru e“ nego „brate“ i „sestro“, jer im je qubav bila bratska i sestrinska. Nigde xamiju ne podigo, e u 'umadiji, ni oni, a ne dado, e ni Turcima, a wihovi potomci zameni, e nedequ za adventistižku subotu, naožigled predaka koji su samo jednu subotu, onu Veliku pred Vaskrsewe, tihovali, postili i ispra ali sa nadom da e do i najve i praznik fiivog Iskupitega Wihovog. Užili su slova iz Ēasoslova ili Evangelija, znali itija svetih, imali najvi, u mudrost „to je nebo daruje Ēistom umu, pa ne odo, e u masone da pomo u „estara, trougla i mistrije grade hram qudske sre e da bi na novim osnovama preuredili daqi tok istorije, (za takve bi rekli: „koga Bog kazni prvo mu oduzme pamet“); grad im je tukao letinu, svu muku wihovu ostavqaju i ih godinu dana bez hleba pa niko od wih ne di e ruku na sebe.

Kad smo sve to ostavili, eto gde jesmo. Sin koji ne ispuni amanet svog oca, wegovu posledwu voqu, posledwu equ propada i za ovaj i za drugi ivot. Tako i narod koji ne ispuni amanet svojih oževa postaje tu i Nebu i zemqi, a blizak svakom zlu, svakoj la i, pastorak duha la i.

Jedini izlaz iz ovog bezizlaza, iz sada, we duhovne raslabqenosti i ponora kome stmoglavimo je u kapiji pokajawa i to svenarodnog, svesrpskog, sabornog nedeqivog. Zato nam je Gospod i zatvorio sve izlaze da bi, wu osvetqenu u srpskoj no i ugledali, woj pri, li i kroz wu pro, li i ispod we u, li u svetlost istinske Radosti i Qubavi Bo je i Mira Bo jeg. 'to je gu, a ova tama, ta Kapija Crkve Hristove sve vi, e blista i te, ko svakome ako je onako visoku proma, i, i onako sjajnu ne vidi, nego na e neku pukotinu da kroz wu „mugne spasa mu, zaista, ne e biti!

Zavapimo Svetom Savi da nas on nanovo prosveti, pomolimo se Vladići Svetom Nikolaju da obnovi svoj raj u svim srpskim dušama i umolimo Sv. Avu Justina da nam svojom suzom pomogne pred Bogom da se naš plač preobrati u radost, a „krgut zuba, „to se danas Srbijom razleće, u gromjavinu zvona u East novorođene srpske ljubavi u Hristu!

Amin! Daj Bože!

Dušan Vasićević

Ostaci zidova koji opasuju manastir sv. Vasilija
(pristanci manastira Hilandara)

ДУХОВНИ ПУТОКАЗИ

SV. RAFAILO, NIKOLAJ I IRINA

„Ja sam vaskrseve i ivot; koji
vjeruje u mene ako i umre, ivje e.“
(Jn. 11,25)

Tama zaborava odavno je prekrila Orahov bre ugak, nedaleko od Mitilene, na ostrvu Lezvu, posle velikog pokoga koji su polinili turski vojnici davne 1463. godine. Jedino su stoletne masline, kao nemi svedoci, kuvale tajnu o muzeniikom stradawu monaha jednog malog manastira, Eiji su ostaci ve davno zarasli u bujno rastiwe ovoga egejskog ostrva. Veo tajne poliwe da se otkri- va 3. juna 1959. kada je nadzornik radova na izgradwi nove crkve na Orahovom bre ugku, Duka Colakis, zajedno sa radnicima prona- „ao jedan nepoznati grob u kome se nalazio skelet odraslog Love- ka. Iz kostiju je izlazio miris, a lobawa je bila naslowena na jedan okrugao kamen. Jedino je nedostajala dowa vilica. Ruke su bile prekr„tene na grudima. Radnici su odmah obavestili lokalnog seo- skog paroha, Mitropoliju i arheologa Haritonidija. Od dana pro- nalaska groba nepoznatog Loveka poleo je da se odvija Eitav niz natprirodnih doga aja, koji su sve ostavili u velikom Euewu i nedoumici. Nadzornik radova, Colakis, sakupio je kosti iz groba i privremeno ih stavio u jednu vre u. Ali kada je poku„ao da je podigne, nije uspeo, jer je vre a iznenada toliko ote ala, kao da je bila prikovana za zemqu. Iz same vre e dopirali su neobja„wivi „umovi i sna no se ose ao miris tamjana. Drugi radnik, koji je tu bio prisutan, Leonid Sideras, poku„ao je da nogom odgurne vre u sa zemqe, ali mu se noga odjednom ukočila. Vide i u u asu „ta se de„ava, Duka Colakis poku„a da se prekrsti, ali nije mogao da pokrene ruku. Radnici, koji su sa zaprepa„ewem posmatrali ovu neobičnu scenu, brzo otrča„e do sve„tenika da ga dovedu kako bi pročitao molitvu nad mo„tima toga nepoznatog i oEigledno svetog Loveka. Sve„tenik se na„ao u nedoumici kako da se obrati svetitequ jer i sam nije mogao da zna o kome se radi...

Odgovor je do„ao nakon Eetiri meseca, i to od samog svetite- qa, koji se javio dvema prostim enama Vasiliki Rali i Mariji Colakis, iz obli weg sela Termi, rekav„i im da se zove RAFAIL i da je bio iguman manastira na Orahovom bre ugku, koga su zapalili Turci. U toku jeseni i zime te iste 1959. godine dolazi do Eitavog niza javqawa svetiteqa na javi i u snu i to velikom broju qudi iz okoline, i deci i odraslima. Svetiteq se obižno javqao

obužen u sve,tenižke ode de, a ponekad samo u mona,koj rasi. Vi,e puta se de,avalo da ga jedne iste vežeri vidi vi,e osoba koje se me usobno nisu poznavale. Ali njihove priže bile su identične. Svetiteq je požeo da otkriva svoju ivotnu prižu: „Ja, sve,teno-muženik Rafail, žije ste mo,ti prona,li, postradao sam od Tura-ka na Svetli Utorak, 9. aprila 1463. godine“. U svakom novom jav-qawu otkrivao je pone,to novo. Sve podatke koje je svetiteq davao potvr ivala su iskopavawa na Orahovom bre uqku, i to tažno na mestima koja je svetiteq u javqawu pokazao. Iz dubine zemqe poželi su da izlaze na svetlost dana zidine starog manastira, ostaci crkve, tragovi pagevine i ru,ewa. U narednim vi ewima od novembra 1959. godine požiwu da se javqaju i drugi muženici postradali zajedno sa sv. Rafailom. Najpre se javio jero akon Ni-kolaj, a ubrzo i jedna devojšica sa imenom Irina. Sveti Rafail uskoro otkriva tažno mesto gde je sahraven sv. Nikolaj. Wegove žesne mo,ti prona ene su 13. juna 1960. godine i ve nakon neko-liko dana sam svetiteq javqa se u vi,e navrata i otkriva svoje poreklo i itije. Na osnovu vi ewa Virginije Adam, segani su prona,li u zemqi i veliki kazan u kome su se jo, nalazili uggenisani ostaci svetih mo,tiju devojšice Irine, koju su Turci ivu zapalili, po,to su je surovo mužili na ožigled wenih roditeqa. Sveti Rafailo posle toga otkriva i mesto gde se nalazi-la wegova dowa vilica, koja nije prona ena u grobu, jer su je Turci u toku mužewa svetiteqa odrezali testerom i bacili pod jedno drvo. Prona ena je tažno na mestu koje je svetiteq pokazao u vi-ewu. Nakon tolikog broja nepobitnih dokaza, žudesa, iscegewa koja su se ve požela de,avati nad mo,tima svetiteqa, mitilenska Mitropolija „aqe zvaničan izve,taj Vaseqenskoj Patrijar,iji o svemu „to se doga a. Ali, žitava tajna jo, nije otkrivena, vi ewa se nastavqaju, pronalaze se i tela drugih postradalih muženika. U vi ewima u snu i na javi kao u filmu prostodu,ni i pobo ni qudi i ene posmatraju žitave scene brutalnih mužewa, pagewa manas-tira, žuju krike stradalnika. Sveti Rafail se javqa i samom mit-ropolitu i podstiže ga da obnovi manastir na mestu njihovog stra-dawa. Nakon svih ovih dramatičnih doga aja polako se požela razo-tkrivati cela priža o stradawu muženika na Orahovom bre uqku. Svaki od svetiteqa pojedinažno je saop,tavao po jedan deo te po-tresne priže, žesto bez hronolo,kog reda, a mnogi vidioci su „u ivo“ i sami videli scene mužewa. Svi kamenži i ovoga tajan-stvenog mozaika, polako su poželi da dolaze na svoje mesto i pred ožima javnosti se pojavilo celovito itije mitilenskih muženika, koje nas vra a u davno vreme sumraka mo nog vizantijskog carstva, neposredno pre i posle pada Konstantinopoqa u turske ruke.

Ali, najboqe da krenemo iz požetka. Ovaj bla eni muženik Rafail bio je poreklom sa ostrva Itake i ro en je 4. marta 1410. godine. Na kr,tewu dobija ime Georgije. Wegov otac Dionisije Laskaridis i majka Marija, koji su i sami bili pobo ni hri, ani, od malena su Georgija vaspitali u hri, anskom duhu i omogu ili mu da stekne zavidno obrazovawe. Kao mladi , jedno vreme slu io je u carskoj vojsci kao oficir. Kada mu je bilo 35 godina, nakon

jedne nadahnute propovedi u crkvi, zagrejan bo anskom revno,, u za mona,,ki ivot, Georgije odlukuje da ostavi svet i vojnu karijeru i predaje se u poslu,,awe jednom starcu sa kojim je nekoliko godina pro ivo u strogim asketskim podvizima u jednoj pe ini. Ubrzo biva rukopolo en i Vasegenska Patrijar,,ija ga ,,age u Atinu, gde jedno vreme slu i i propoveda pri hramu sv. Dimitrija Lambidarija. Zbog svoje izuzetne duhovne i misionarske aktivnosti dobija Ěin arhimandrita i ubrzo biva poslan na jedno misionarsko putovanje u Francusku, radi bogoslovske dijaloga sa Zapadwacima. U gradu Morleju upoznaje mladi a Konstantina (budu eg sv. muĚenika Nikolaja), poreklom iz bogate solunske porodice, koji je u Francuskoj bio na studijama. Odu,,evgen liĚno,, u svetog Rafaila, mladi Konstantin ga uzima za duhovnika i u wegovoj du,,i se raspakuje ega da i sam krene putem mona,,kog ivota. Tada mu je bilo 28 godina. Zajedno se vra aju u GrĚku i Konstantin prima mona,,ki postrig od Sv. Rafaila, koji mu je dao novo mona,,ko ime Nikolaj. Posle toga postaje jero akon i sve do svoje smrti ostaje nerazdvojni i verni satrudnik svetom Rafailu.

Godine 1453. Konstantinopog pada u ruke Turaka i dvojica svetitega, koji su se u to vreme nalazili u Trakiji, sa kolonama izbeglica uspevaju da do u do luke Aleksandropolisa i da se ukrcaju na jedrewak, koji je plovio na ostrvo Lezvos. Ovo se ostrvo, kao i mnoga druga u Egejskom moru, nalazilo pod vla,, u Venecijanaca, te su na wima na,,le utoĚi,,te hiqade izbeglica iz prestonice i drugih krajeva koje su zauzeli Turci. Iskrkali su se u luci Termi desetak kilometara nedaleko od Mitilene, glavnog grada Lezvos. Odmah su potra ili neko pogodno mesto gde bi se nastanili i nastavili mona,,ki ivot. U toj nameri su im svesrdno pomogli stare,,ina sela Vasilije i uĚiteq Teodor, koji su ih odveli do malog manastira Ro ewa Presvete Bogorodice na Orahovom bre uqku, gde se od ranije ve podvizavao monah Ruvim. Nakon godinu dana monah Ruvim se predstavio u Gospodu i iguman manastira postaje sam sv. Rafail, oko koga se ubrzo okupilo mona,,ko bratstvo, koje je brojalo Ěetrdeset monaha. Svi su oni kasnije zajedno sa svojim igumanom postradali „za veru i svoju otaxbinu“, kako je to jednom prilikom u vi ewu potvrdio i sam sv. Rafail. Leta 1962. godine, Marija i Duka Colakis na javi su videli jedne no i na Orahovom bre uqku svetog Rafaila kako izlazi iz „ume pra en svojim monasima, mirno i utke prolazi pored zanemelih posmatraĚa i opet nestaje u gustoj ,,umi. Iz raznih drugih vi ewa ostala su nam imena monaha Ruvima, Avakuma, Antonija, Geogija, Leontija, Hristodula, jeromonaha Elevterija i drugih. Sv. Rafailo, uz pomo akona Nikolaja i ostale bratije razvija sna nu duhovnu i misionarsku aktivnost u manastiru. Marija Colakis koja je videla u vi ewu manastir pre wegovog razarawa svedoĚi da su monasi bili izgradili jednu dosta veliku crkvu, konake i jedan dom za starce, strance i sirotu decu koje je u to vreme bilo oko petnaestak u manastiru. Juna 1987. sv. Rafailo je u vi ewu pokazao Mariji Colakis manastirski dom za siroĚi e i pritom joj rekao: „Milostiwa je iznad svega ostalog... od hrane „to je imamo najpre

dama deci, a mi jedemo „to preostane.“ Sveti Rafailo se posebno trudio na obrazovanu dece i sam ih je užio molitvama i svakodnevno ih slao u seosku „kolu na nastavu. Vasilika Rali je u zimu 1962. godine dok se molila u jednoj polusru,enoj crkvi svete Irine nedaleko od sela, zažula korake iza sebe. Okrenuv,,i se ugledala je nekoliko dečaka u belim stiharima sa ripidama i sve ama, a iza njih sv. Rafaila u ode dama i svetog akona Nikolaja sa kadionicom. Tiho su u,,li u crkvicu i započeli svetu Liturgiju. Dvojica svetitega pevali su žudesno slatkopojnim glasom, a pratili su ih nevidljivi horovi an ela. Sveti Nikolaj je sa strahom Bo jim stajao uz žasnu trpezu oborenog pogleda dok su dečica utke prisluivala. Inaže, Svetiteg se prema deci odnosio sa puno qubavi. Bio je strog, ali i pravedan i svima je u manastiru podelio poslu,,awa, koja su deca sa puno truda svr,,avala. Jedan dečaki je u vi ewu ispričao Mariji Colakis da je sv. Rafailo bio svet jo,, za vreme ovoga ivota. U wegovom manastiru su nalazili utehu svi tu ni i obremeweni, leženi su i negovani bolesnici, a siroma,,nima je degena milostiwa. I pored strogog mona,,kog podvi niškog ivota, svetiteg se trudio i u milosrdnim delima, jer je u to te,,ko vreme bilo mnogo onih kojima je bila potrebna i duhovna i materijalna pomo .

Svetiteg je svojom sna nom duhovnom ližno,, u vr,,io veliki uticaj na qude oko sebe. Sam stare,,ina sela Vasilije ispričao je jednom u vi ewu kako je cela wegova porodica promenila nažin ivota od kada su upoznali igumana Rafaila. Razdelili su mnogo od svoga bogatstva siroma,,nima i poželi su da ive skromnim i pobo nim ivotom. „Uz igumana smo upoznali velika dela Bo ja i naužili smo da milostiwa pokriva sve grehe“, rekao je tada. Posebno se wegova kerka Irina vezala za manastir. Tamo je uz sv. Rafaila, koji ju je krstio, i svakodnevna bogoslu ewa provodila najve i deo svoga vremena. Vasilije i wegova ena su se pored svoje kerke brinuli za jo,, tri sirote devojčice, od kojih je jedna žesto tukla i vre ala svetu Irinu, „to joj ova nikada nije uzimala za zlo i nije htela da je prijavi ocu, da je ne bi oterao od ku e. Pored sv. Irine, sv. Rafailo je krstio i malog dečaki a Vasilijeovog, kome je dao svoje ime. I užiteg Teodor bio je nerazdvojno vezan za manastir. Sve svoje slobodno vreme provodio je sa igumanom Rafailom i monasima. U jednom vi ewu užitega Teodora su videli kako zajedno sa svojim acima pred manastirskom crkvom peva „Vozbranoje“. Manastir sv. Rafaila postao je pravi duhovni centar celog ostrva. Monasi iz svih krajeva Lezvosa okupqali su se oko svetitega koji ih je neumorno hrabrio i rukovodio duhovnim savetima na njihovom podvi niškom putu.

Pro,,lo je devet godina od kada su svetitegi do,,li na Lezvos i nastanili se u manastiru Presvete Bogorodice. U prole e 1462. godine, posle žetnaest dana opsade i estokih borbi, sultan Mehmed zauzima Mitilenu i celo ostrvo. Tada su razorene mnoge crkve i manastiri na Lezvosu. Turci su do,,li i u Termi, ali nisu ođmah dirali manastir i bratstvo. Nastupili su te,,ki dani za hri,,ane u selu. Ne mogu i vi,,e da podnosi turske zulume, lo-

kalno stanovni, tvo diglo se na ustanak i mnogi hri, ani na, li su utoži, te u planinama. Turci su podozrevali da se ustanici kriju i u manastiru, ali su čekali pojačave iz Male Azije. Tim se na horizontu pojavio turski jedrewak narod je nagrmuo prema manastiru i daga u brda. U manastir be e i užitog Teodor sa stare, inom sela Vasilijem i wegovom porodicom. Sveti Rafail je odslu io svoju posledwu liturgiju na Veliki etvrtak. Sutradan, na Veliki Petak Turci su upali u manastir i u trenutku kada je izno, ena pla, tanica. Na crkvenim vratima ih je sačekao sam sv. Rafail. Kleknuv, i podigao je ruke ka nebu i hrabro uzviknuo:

„Vama u dati samo moje telo, ali du, u, samo Bogu svome.“ Tada navali, e na wega i pože, e krvavi pir koji je trajao punih pet dana. Najpre su oborili igumana Rafaila na zemqu, estoko su ga tukli motkama i pogrđama vre ali. U jednom trenutku svetiteq se pridignu sa zemqe, uhvati lvrsto svoj naprsni krst i uzviknu: „M i se wemu klawamo i nikada ga ne emo ostaviti.“ Tada ga opet obori, e na zemqu i vuku i ga za bradu, pože, e da ga bodu kopqi- ma. Posle toga su ga vezali za jedan orah gde su ga tukli punih dvade-

šetetiri Easa. Pričaju i u jednom vi ewu Mariji Colakis kako je mužen, svetiteq joj reše: „Kada su me mužili rekao sam: trpe u sve po voqi Bo ijoj do posledweg svoga daha.“ Sa bolom je posmatrao vezan kako Turci tuku i muže ostale monahe. Svuda okolo kamewe je bilo isprskano krvqu muženika. Naposletku su ga svukli do pasa i sa zavezanim rukama na le ima naglavačke obesili o orah, i to onaj isti pod kojim su svake godine zapožiwali slub Vaskrsewa. Marta 1960., Marija Durguna videla je u vi ewu i sam trenutak svetitegeve smrti. Svetiteq je visio naglavačke, a oko wega je urlalo pet turskih vojnika sa turbanima, zakrvavqenih ožiju. fiestoko su ga mužili. Na kraju su ga dvojica od wih zaklali, pre-rezav,,i mu jednom „irokom testerom dow vilicu. Svu petoricu je kasnije, kako je i sam svetiteq posvedožio, dostigla pravedna kazna Bo ja ubijeni su i baženi u jednu jamu. Svetiteq je muže-nižki postradao u petnaest minuta do pono i uoži Svetlog Utor-ka. Bilo mu je 53 godine.

Zajedno sa sv. Rafailom muženižki je postradao i sveti Niko-laj, koji je svim svojim srcem bio veran svome duhovnom ocu. Iako izuzetno obrazovan, odlikovao se velikim smirewem i krotom, u i bio je spreman da uvek pritekne u pomo , ne „tede i sebe. Kada su Turci nagmuli u manastir, sv. Rafail, znaju i da je Nikolaj telesno slab i da je krhkog zdravqa, doviknuo mu je: „Be i Niko-laje! Ako i prirodnom smr u umre,, bi e,, svet“. Ali, on mu odgovori: „Ne, ože moj, zajedno smo do,,li ovamo, zajedno pro ivesmo svoje najboqe godine, zajedno emo i du,,u predati Gospodu.“ Sv. Rafailo opet reše: „Nikolaje, be i!“ „Ne, ože moj, odgovori mu on, do svoga posledweg daha bi u sa tobom.“ „Nikolaje, be i“, uzviknu svetiteq po tre i put. „Nemoj ože, ovde muženižki stradaju i nevi-na dežica, a ja da be im!“ Tako ostade do kraja i zajedno se udosto-ji,,e muženižkih venaca. Marija Colakis je u svome vi ewu videla celu ovu potresnu scenu. Turci su vezali Nikolaja za jedan mawi orah nasuprot svetom Rafailu, a zatim su poželi da ga tuku motka-ma. Usled jakih fizižkih bolova i neizmerne du,,evne patwe koja ga je potresala dok je posmatrao ispred sebe mužewe i stradawe svoga duhovnog oca, srce akona Nikolaja nije moglo da izdr i i prepuklo je od bola. Predao je svoju žistu du,,u Gospodu bez ijednog jauka. Muženižko stradawe dvojice svetitega bila je samo kruna celokupnog wihovog muženižkog ivota, koji su provodili preda-ju i sebe svakodneвно na smrt Hrista radi odrižu i se ovoga sveta, svoje voqe i starog žoveka.

Pored muženižke smrti dvojice sve,,tenomuženika u vi ewi-ma su ubrzo objavqena i muženižka stradawa cele porodice stare-„ine sela Vasilija i užitega Teodora. Turci su najpre poželi da muže devojžicu Irinu, koja je tada imala 12 godina. Na taj nažin hteli su da nateraju Vasilija da oda Turcima gde se kriju ustanici. Zatim su zgrabili malo detence Rafaila, koje je Marija, ena Vasilijeva, dr ala u naružju. Bacili su ga na zemqu i izgazili no-gama, sve na ožigled u asnutih roditega. Marija je od bola izgu-bila razum i požela je da vri,,ti i da se otima vojnicima da bi spasla svoje detence. Onda su je vezali za drvo i ostavili da posma-

tra muševu svoje keri. Irini su poželi da sipaju vrelu vodu u usta. Vasilije je plakao, zavezan za drugo drvo, a Marija se gušila u očajničkim kricima. Naposljetku, ne mogu i vi, e da izdr i ispustila je du, u. Irina je prolazila kroz te, ka stradaća. Najpre su joj odsekli ruku i bacili je pred wene roditege. Zatim su joj odsekli nogu i na razne druge načine je mrcvarili dok je na kraju nisu ivu zapalili u jednom kazanu. Sa wom je postradala i wena ro aka Jelena, koja je kao siroče odrasla sa Irinom. Imala je 15 godina. Turci su je silovito tukli i dete je u bolovima i u asu izdahnuo. Naposljetku je mušenički venac primio Vasilije i ušiteg Teodor kome je posle te, kih muševa odsečena glava, kako je to sam u jednom vi ewu potvrdio. Sa wima je postradao i seoski lekar Aleksandar koji je dotrčao u manastir Ćim je Ćuo da su Turci u wemu. Pojavio se u trenutku kada su turski vojnici prerezali glavu sv. Rafailu. Kada je ugledao tu scenu, kako ka e sv. Rafail u jednom vi ewu, do ivero je „ok u kome je poku, ao da sam sebi oduzme ivot. Me utim, nije uspeo jer je do ivero srčani udar i pao na zemqu.

Godine 1961., na Veliki Petak, nekoliko sećana iz Termija odlazi na Orahov bre uqak da bdiju uoči svetitegevog praznika u maloj crkvi. Odjednom, petnaest minuta pred pono , postaju nemi svedoci mušeničkog stradaća svetitega. Kroz prozore crkve jasno su mogli da vide razjarene Turke sa turbanima kako tuku i mrcvare mušenike. No na ti, ina se iznenada ispunila zaglu, uju im divqim urlicima besnih Osmanlija i bolnim kricima i vapajima hri, anskih mušenika. itav sat vremena skameweni su posmatrali gore opisana muševa. Na kraju su Turci zapalili manastir i sve je nestalo u plamenu i dimu. Posledwi je predao svoju bla enu du, u Gospodu iguman Rafail, koji je kao verni pastir od početka pratio mušeničke podvige svoje pastve i molitveno ih hrabrio da ne posustanu u trpgeću.

Od celog manastirskog bratstva pokoq su pre ivereli samo monah Stavros i nadglednik Akindin, koji su po zapovesti Svetitega uspeli da na vreme pobegnu i sakriju se u pe inu iznad manastira. Kada su Turci napustili zapagaeni manastir, obojica su po urili do lokalnog sve, tenika, starog i slepog papa Save i isričali mu sve „ta se desilo u manastiru. „Zajedno smo krenuli na Orahov bre uqak da sahranimo mušenike“, počeo je svoju priču u jednom vi ewu otac Sava“, i kada smo stigli kleknuo sam pred agijaznom i pomolio se Bogu: Bo e moj, daj mi svetlosti da ih jo, jednom vidim posledwi put; umio sam oči osve enom vodom koju mi je prineo Akindin. U tom trenutku sam progledao. Ali ono „to sam video ne dao Bog nikome da vidi agijazna sva krvava, tela mušenika sva u lokvama krvi, moj mnogoqubqeni glumac Rafail naglavačke obe, en na orahu i zaklan. Sahranili smo ih plaču i“, zavr, ava svoju priču stari sve, tenik. Ubrzo posle toga monaha Stavra Turci su uhvatili i ubili. Sahranio ga je jedan pobo ni hri, anin. Na mestu stradaća svetitega hri, ani su posle napravili malu kapelu, napola ukopan u zemqu, gde su kri, am dolazili i molili se na svetitegevom grobu. Uskoro je usledio

novi progon hri,, anstva, novi zbegovi i iseqavawa i priša o muženicama polako je padala u zaborav. Verni narod se, istina i daqe okupqao na Orahovom bre uqku, gde je kasnije podignuta i jedna crkvice, ali niko nije tažno znao da ka e „ta se tu zaista dogodilo 9. aprila 1463. godine. Da bi se odmotalo klupko tajne trebalo je da pro e punih pet vekova.

Ali to jo,, nije bilo sve. Orahov bre uqak skrivao je jo,, jednu tajnu. Februara meseca 1962. godine, me,,taninu Zahariji Pafliotisu, javila se u vi ewu jedna nepoznata monahiwa iz XIII veka, koja se predstavila kao monahiwa Olimpija, poreklom sa Peloponeza. fiivela je u manastiru na Orahovom bre uqku, koji je tada bio enski i brojao je trideset monahiwa. 11. maja 1235. god. manastir su zauzeli gusari Saraceni. Neke od monahiwa su obe,, - lastili, dok su neke uspele da pobegnu u brda. Monahiwa Olimpija, koja je tada bila igumanija, surovo je mužena zajedno sa jednom staricom Efrosinijom, koja usled starosti nije mogla da pobegne. Mati Efrosiniju gusari su obesili o drvo i ispekli na vatri dok su igumaniju Olimpiju obna ili i palili bakqama. Zatim su je krstoliko prikovali za manastirsku kapiju zabadaju i joj o,,tre klinove u lobawu. Naposletku su joj proboli glavu usijanom „ipkom kroz u,,i. Nemogu i da podnosi ova mužewa, bla ena muženica predala je svoju du,,u Gospodu. Posle ovoga žudesnog javqawa prepodobnomuženice bilo je jasno da se ispod ostataka manastira sv. Rafaila kriju ostaci jednog starijeg i ve eg enskog manastira iz trinaestog veka. U avgustu mesecu 1962. g. prona ene su mo,,ti svetiteqke. Me u vo,,tano- utim kostima le alo je 35 velikih klinova kojima je muženica bila prikovana. Naime, kada su je hri,, - ani kri,,om sahranili, polo ili su je u grob zajedno sa vratima na koja je bila prikovana, kako ne bi kidali telo muženice. Ostale sapodvi nice svete Olimpije, koje nisu uspele da pobegnu, muženiški su postradale, bilo zaklane ili spaqene kao i starica Efrosinija.

Ovim posledwim vi ewima razotkrivena je tajna Orahovog bre uqka, koji je sve do na,,eg vremena skrivao sveta tela vi,,e desetina muženika i muženica. Ono „to ovu muženišku povest razlikuje od ostalih jeste sama žiwenica da nikakav pisani dokument nije ostao o wihovom muženiškom stradawu. Celu prišu su otkrili sami novojavqeni muženici i mnoge druge osobe koje su vezane za ove doga aje. U vremenu od prvog javqawa sv. Rafaila vi ewa se nastavqaju sve do danas. Du,,e muženika ivo op,,te sa qudima na,,eg vremena i „tavi,,e sveti Rafailo, Nikolaj i Irina neprestano žudotvore. U ovome se otkriva jo,, jedna velika tajna muženištva. Mada je na Orahovom bre uqku postradalo na desetine muženika samo troje od wih žudotvore i bivaju zvanično progla,,eni za svetiteqe. Oni dobijaju slobodu od Gospoda da se slobodno javqaju i deluju u na,,en svetu i vremenu. Ostali muženici postradali sa wima, iako spa,,eni i udostojeni nebeskih venaca javqaju se samo po dopu,,tewu Bo jem i ne žudotvore. Zato se na svim postoje im ikonama samo troje pomenutih svetiteqa izobra avaju sa oreolima, ostali nose samo krstove kao znake svog muženiškog

stradawa. Sveti Rafail, Nikolaj i Irina su sebe jo, za ivota ispunili bo anskom blagoda u, osvetili su svoje du,e i posle muženike wihove konžine zasijali su jaže od ostalih i udostojili se svetiteqstva.

Danas, gotovo da i nema ijedne crkve u Gržkoj u kojoj se ne nalazi barem jedna ikona sv. Rafaila, Nikolaja i Irine. "udesu koja se doga aju nad wihovim svetim mo,,tima i svuda gde potrebiti sa verom prizivaju wihova bla ena imena, te,,ko se mogu izbrojati. Na Orahovom bre uqku sada se nalazi veliki enski manastir sa ogromnim konacima za hiqade hodošasnika koji dolaze na poklowewe svetiteqima. 'irom Gržke grade se crkve i paraklisi posve eni novojavqenim muženicima. Sve ovo svedoži o žudesnom promislu Bo jem, koji nakon pet vekova objavquje svoje ugodnike i wihovim ivotnim primerom i žudesima obnavqa i krepri veru svog vernog naroda. To iznova potvr uje da je muženi,,tvo za Hrista oduvek bilo jedan od najva njih temeqa vere Pravoslavne, najrežitiji primer i svedošanstvo (μαρτυρία) vere u smrt i vaskrsewe Hristovo, vere da je smrt Hrista radi u ovome ivotu ro ewe za vežni ivot i carstvo nebesko.

jeromonah Sava (Jawi)

Manastir Hilandar

STARAC NIKANOR

Kad sam početkom avgusta 1961. godine stigao do obale Egejskog mora, na pristani, te halkidičkog ribarskog sela Jerisos, gledao sam kako sa pužine dolazi brodi, iz pravca Svete Gore, kako se dalo pretpostaviti. Kad pristade, na obali se začme, e brojni svetogorski monasi. Posle ispituju eg pogleda preko njihovih lica, pri oh jednome od njih i upitah na srpskom: „Da niste Vi Hilandarac?“ Uz blagi njegov osmeh, Euh „Jesam.“ To je bio Starac Nikanor, koji se u svojstvu ekonoma na, eg metoha „Kakovo“ vrao iz manastira.

Ovo navedoh da poka em koliko je taj srpski lik, na Svetoj Gori oblikovan, bio prepoznatqiv. To je bio izrazito srpsko-svetogorski lik. Ostao sam tada sa wim tri dana na metohu i do iveo u Starcu Nikanoru ceo na, Hilandar jo, pre no „to sam u tu Svetiwu bio krožio. Posle godinu dana on me je zamona, io, pa time i zvanižno postao moj duhovni otac.

'ta pre da ka em ovde o tom posledwem Hilandarcu iz te generacije koju sam pomenute godine u manastiru zatekao? Od njih 25, jedan po jedan su odlazili tamo za gde su se sa punom sve, u i save, u pripremali. Starac Nikanor je „produ io“ sebi svoj vek, kako bi novoj hilendarskoj generaciji pokazao i prikazao hilendarsku ivotnu stazu, i oprezno, rasudqivo ga ewe po woj. Jer Hilandar nije jedan od klasičnih na, ih manastira. Wegov osnivač, Sveti Sava, postavio je u wegove duhovne temege poseban versko-srpski podvig: predstavqati dostojno svoj narod na stranom tlu, sabirati u sebe plodove vizantijsko-svetogorske duhovnosti i wam svetliti svome narodu. Te wa Starca Nikanora da to prenese na kasnije prido, lu hilendarsku bratiju, bio je najte i wegov ivotni podvig, prekinut zemnom končinom wegovog ivota u dalekoj Australiji. ?

Ipak, wegov je lik ostao u hilendarskoj Svetiwu i nudi se kao obrazac svima koji svoje hilandarstvovawe ele na svetosavski način da koriste, to „to je Starac Nikanor preko 60 godina linio na Svetoj Gori.

Da pomenem ovde samo nekoliko crta iz duhovnog lika tog blagodatnog Starca.

Ve a revnost u pra ewu svetogorskog molitvenog pravila, koju je pokazivao Starac Nikanor, ne da se predstaviti. Prvi je u hram ulazio, posledwi izlazio. Ni umor od poslu, awa, ni teret starosti, ni bolest ni, ta ga nije moglo da spreči u sledovawu svakodnevnog poha awa hrama, u trajawu od sedam časova u proseku. Budno je pratio tok bogoslu ewa, a svojim smerno-ponosnim

pojavem sokolio je duhovno one koji su u molitvenoj sabranosti posustajali.

Toplotom svoje duše izraenij u blagoj reči i umilnom pogledu, osvajaio je sagovornika, a pri tom uspevaio da drži „propisno odstojava“, tako da nikoga ne vezuje nekim ličnim, ve samo onim „to mu je dato i „to drugima nudi stilom jevan elskog i vota Bogom namewenog svakom hrišćaninu.

Svako poslušanje je obavljao sa punom sveću i odgovorno, u pred Bogom, kao Gospodarom našeg ivota; Presvetom Bogorodicom, kao Igumanijom Hilandara; svetim Savom kao duhovnim ocem svih hilandaraca, i svojom saveću, kao strahom nad svakim našim postupkom. Dnevno kretawe pred Okom takvih posmatrača zahtevalo je visprenu budnost. Wu je Starac Nikanor imao, jer je bio čovek koji se sabirao u molitvenom srcu, a nije se rasturao u nametljivim mislima, to „to je zao udes najvećeg broja ljudi koji ne poznaju tajnu svoga ivota, koji nisu jevan elski prosvećeni, makar i u manastiru živeli.

Starac Nikanor je bio jedva pismen. Balkanski rat ga je zatekao u drugom razredu osnovne škole, i na tom je ostalo. Wegova je škola bio Hilandar. On ga je učio da ne zna mnogo, ali da zna ono „to je glavno. I on je to znao. Svo wegovo znanje i umenje sastojalo se u pravilnom rasuđivanju. On je osećao kad je, gde je i kako je, to da ka je i uradi; i obratno: osećao je kad, gde i kako treba ne, to da izbegne u reči i delu. Sve je kod wega imalo svoje vreme, način i mesto. To rasuđivanje je bilo plod wegovog duhovnog podviga.

Za umor i bolest nije hteo da zna. Ako bi ga ipak neka fizička nemoć sprečila da održi svoje redovne obaveze, on se pravdao da ga je lenost zahvatila, i trudio se da ga ta „lenost“ „to pre napusti. To nepriznavanje bolesti je bilo i wegov najpouzdaniji lekar i lek.

Wegova aktivnost je uzimala uvek nove forme, zavisno od mesta, vremena i zaduženja. Ako je bio ekonom van manastira, otvarao je nova imanja, kultivisao dotle zaparleno zemlju daju i je siromašnim sećacima iz okolnih sela na obradu. Sadio je voćake, vinograd, negovao „umu. Kao nastojatelj Hilandara bdio je nad svakim pokretom u manastiru, brinuo je i o noćnoj lampi u hodnicima konaka koliki joj je plamen. Unapredewe manastira mu je bio san i teženja. Svaka manastirska cigla je bila deo wega. Bio je tvrd „tedi, a, po meri i načinu starog srpskog domaćina. Jedino gde nije „tedeo, to je bilo unapredivanje crkvene „tampe. U stavu je bio da gladije i nosi zakrpe na odelu, samo da bi se izdala neka kvičica sa duhovnim poukama, ili molitvenik za duhovnu predohranu.

Voleo je sve qude, sem Nemce. Pričao mi je kako je u Prvom svetskom ratu gledao kad su 'vabe u wegovom vagevskom kraju većale Srbe. Jednom prilikom rekao mi da takvo wegovo držanje ipak nije saglasno... Odgovor je bio: „Dosta im je „to ih ne mrzim!“ No jednom se desilo da je Nemac iz 'varcvalda uputio molbu za prijem u Hilandar. (Bratstvo nam je u to vreme bilo palo

samo na Letmaest.) Preveo sam to pismo iz Nemačke po du nosti, ali sam znao da će Starac tu molbu odbiti pre no „to sekretar na sednici to pismo do kraja profita. I zaista, negde napola teksta Starac zaustavi Litawe, ali sasvim neočekivanim rečima: „Pi- „i, prima se!“ Kad Srbi ne e da kuvaju svoj Hilandar, neka ga kuvaju Nemci! I Helmut Rat je do„ao me u nas, bio isku„enik, postao monah, Starac ga je zamona„io i dao ime Pantelejmon (jer je po struci bio medicinar).

Zadu bina o. Nikanora, crkva u rodnom mestu

U toku ve prve godine o. Pantelejmon je na neshvatljivo brz način savladao staroslovenski jezik, kvalitetno crkveno govorje i na„ govorni jezik. Bio je u svemu nenadma„an primer. Ali, morao je ipak da ide. Na„ mentalitet nije ga podnosio. Na rastanku ga je Starac blagoslovio i zahvalio mu se rečima: „Celog svog života nisam voleo tvoj narod. Ti si mi pomogao da se oslobodim te slabosti...“

Starčev patriotizam je bio njegov veliki krst. Mislio sam: kad bi 10% Srba, tako voleli svoj narod kao Starac Nikanor, sve bi danas u Srbiji drukčije bilo. On nije mogao da shvati da se u me uvremenu srpska narodna zajednica sva pretvorila u državu podvla„ enih građana; da su u takvoj meri islezla obeleja narodne tradicije; da se koreni narodni ne poznaju i ne osećaju; da se vera svela samo na svoje zvane; da je sve„tenstvo srpsko neobuženo i nespremno da leži nove duhovne bolesti u na„em komunizmom nesrećnom narodu.

Kad je brojanica Starševih godina stigla do 87, krenuo je u daleki svet k rasturenim, zava enim i na crkvenoj liniji podege-
nim Srbima. Mislio je da e jo,, hilandarska reč za wih ne,,to da
znači...

Wegove umorne kosti ostale su pre tri godine da le e pod
zemom daleke Australije. Ali je duh wegov blizak svima onima
koji su ga znali i treptaje wegove srpsko-svetogorske du,,e i danas
umeju da koriste za svoje duhovno bodrewe na svom ivotnom putu...

o. Mitrofan

OTAC TEOKTIST

Kao maloshimnik zvao se Platon Balti. Rođen je u drugoj polovini 19. veka u Srbiji u selu Brezovi kod manastira Studenice. Zaseok mu se zvao Rajin Do, pa se zato ponekad zvao i podpisivao Bal„a Rajinac.

U bujnoj mladosti svojoj mnogo se borio sa svojim prohtevima. Ali je imao suptilno osetljivu savest, koja ga je savijala i opamwala na svoje moralne hri„anske dunosti. Zato se u najlep„im svojim godinama odlučuje i odlazi u obliwi manastir, Studenicu. Ovde se uzdizao u vrlinama i duhovno„ u iznad sredine u kojoj je iveo. U mona„tvo je stupio pod vo stvom svog zemgaka i duhovnog oca Vi entija potoweg mitropolita skopskog i muženika, koga su Bugari u Prvom svetskom ratu, na zverski nažin bajonetima usmrtili u Kažinižkoj klisuri. Mladi postri nik o. Platon ele i da ivi jo„ stro ijim i savr„enijim mona„kim ivotom odlazi u Sv. Goru. Studenižki monasi vele da je putovao triput u Sv. Goru i to pe„ke. No ipak nije tamo ostao. Vratio se u Studenicu.

Bio je utqiv i voleo usamgenižki, podvi nižki ivot. Odlikuje se vanrednom smireno„ u i molitveno„ u. „esto je pose ivao manastirsku isposnicu, koju je Sv. Sava podigao na dva sata hoda u „umovitim predelima iznad Studenice, i tu ostaje izvesno vreme. Ne zadovoljavaju i se op„te iteqnim ivotom, on se konažno preselio i nastanio u Dowu Isposnicu negde 1925. godine. Tom prilikom zamolio je stare„inu manastira arhimandrita Viktora Gizdavi a da bude razre„en bratstvene plate i sve„tenoslu ewa, smatraju i sebe nedostojnim za ovu svetu du - nost.

U Isposnici se o. Platon moli, žita i radi. Vi„e se bavi izužavawem Svetih Otaca nego drugim poslovima, ali je žesto zamarao svoje telo i fizižkim trudom, pogotovo no u. „esto bi uveže, posle molitve, prođu io svoje bdenije podvizima izvan isposnice sakupqaju i drva i kamewe žitave no i. Ako bi se kod wega zadr ao ko od manastirske bratije ili isku„enika, i wih bi budio govore i: „Ustani, ba o, da porađimo malo u slavu Bo ju! Ustani, da pomužimo onoga koji nas muži!“ I tako bi, skoro do zore ne„to radili, a zatim i„li u crkvu na bogoslu ewe. Otuda je i sva okolina isposnice bila besprekorno uredna i žista.

On, ovde, u Isposnici, uzima na sebe o„triji i suroviji oblik podviga, nego u manastiru, ne daju i odmora i sna telu svome.

Crkvicu Sv. Save dr i u najve em redu, u kojoj svaki posetilac ose a neobižno molitveno raspolo ewe. A neprestana svet-

lost kandila i miris tamjana u voj, kao da govore o duhovnoj svetlosti i mirisu du, e koja se ovde za Boga priprema.

Retko je kad hteo da govori, a kad bi „to rekao videlo se da to sveti Lovek govori.

Hrana mu je bila veoma skromna i oskudna. Povr e je sam sebi proizvodio u svojoj ba, tici. Deo zimmice bi mu uvek ostajao i za drugu godinu. Bio je do krajnosti „tedgiv. Ni, ta se nije bacalo. Hleb je jeo bajat, ili malo bu av. Kod wega nije moglo biti nikakvih otpadaka od hrane, odela i sl. Svaka mrva hleba, svaka hartija, krpica, ode a, alatka, ili deli nekog proizvedenog artikla i namirnica ima svoju namenu i vrednost. Skupqao se i kuvao. „Sve vaqa, sve treba, jer je sve Gospod dao“. Zato se vaqda, sa svetoota, kom ozbiqno, u i odgovorno, u i odnosio prema svima i sva, emu.

Jelo je kuvao jedno koje je trajalo i po nekoliko dana. Jednog nedegnog letweg dana posetio ga je u Isposnici wegov biv, i nas-tojateq arhim. Viktor sa gostima, koji mu za vreme ru, ka re, e, da i on ne, to od jela pridoda ako ima. O. Teoktist odgovori: „Ima, ba o, ima. Gospod je svega dao“. Zatim, odmah iznese za sto pod lipom komad bu ave proje i pola maweg lonca pozelenelog i zape-nu, anog od kiseline jela govore i: „Oh ba o, da vi, „to je vku-sno“. Bio je to pasuq kuvan pre 15 dana sa „tirom i kukuruznim bra, nom, kojeg niko nije mogao jesti sem o. Platona.

Ovaj Ladni asketa na, eg vremena, Litavim svojim bi em, hodom i pona, awem odavao je lik idealnog monaha svetooota, kog vremena. Zato ga je wegov nadle ni arhijerej episkop Nikolaj 1937. godine, kao protosin ela, zamona, io u veliku shimu, dav, i mu tako veliki an elski obraz i novo ime Teoktist.

U ormanu gde se nalaze kwige shimonaha o. Teoktista mogao se zapaziti primeran red. Na svaku kwigu stavqao je svoje ime, ili Lija je kwiga. Stavqao je Lesto i to gde ju je kupio, od koga, kad i po, to, „to prua zanimqive podatke. Na svakoj kwizi su va nija mesta podvu, ena, i na margini sa strane stavqena primedba. To je obi, kno pohvala Sv. Ocu Lije delo Lita, uzvi, ena duhovna vrednost samog mesta koje Lita, ili ukoravawe sebe za svoje grehove, mane i nesavr, enstvo. Otuda, uvek sebe kao da stavqa pored ivota Sv. Otaca i tim metrom meri svojivot i svoje duhovno uzrastawe. Zato Lesto mo emo videti gde sa bolnim uzdahom, u svom primerku Sv. pisma uzvikuje: „uj, Luj, Platone, „ta ka e Gospod Iskupiteq: Tako da prosvjetitsja svjet na, pred Lelovjeki... (Mt. 5, 16) -a gde si ti tvoj svjetilnik stavio ...“ itd. Tako na svakom va nijem mestu u ovom svom primerku Biblije iznosi visinu duhovne vrednosti weni, re, i, i odmah uz to, kao paralelu, sa uzdahom upore uje sebe i veli: „uj Platone, bedni i ni, tavni! Ovo tebi Gospod govori: ovo se na tebe odnosi...“ U II Tim. (3, 4) pi, e: „Izdajnici koji vi, e mare za slasti nego za Boga“, a on odgovara: „Uvi mwe, uvi, uvi! Bedni Platon.“ Na jednoj kwizi se podpisao: „Crwi od ugqena, gori od svake tvari... bezglavi Platon“. Na drugom mestu veli: „Namewen nebu, zaslu io ad“. I opet: „Neka me moj Sozdateq Trojedini Gospod Bog pomiluje i izbavi ve, ninih muka“. itao je

kwige na grčkom, crkvenoslovenskom i ruskom prevode i odabrane odevke, koji su „tampani u crkvenim časopisima.

'to se tiže navedenih napomena iz pročitanih kwiga o. Teoktist, istina sam veli: „Ovo sve podvukoh radi opomene, da ne osu ujem neradivih o spaseniji“. Ali, ipak, on često optu uje sebe kao najgre„nijeg, i to samoptu ivawe je jedna od glavnih crta uivotu o. Teoktista. Koga ne poznaje mislio bi, po ovakvim i sličnim wegovim rečima, da je zaista te„ki gre„nik, koji treba mnogo da se kaje. Ko ga pak, poznaje vidi i ose a da je to svetiteqski iskreno pobo an monah kojeg i najmawi svoj greh muži i mori vi„e nego mnoge zločince stra„ni wihovi gresi i zločini. Po Sv.

Ocima ovakvo smirewe i druge vrline kakve je imao o. Teoktist pokazuju veliki stepen duhovnosti monaha. Wegova je du„a toliko o„i„, ena i smirewem pripremljena da se uzdigla u vi„e duhovne sfere, i postala toliko suptilna da i najmawi greh, „ak i pomisao na wega „ini odvratnim i stra„nim, skoro nemogu im neoprositivim. Ovo svakako zato „to greh i jeste ne„to neprirodno u prirodi qudskoj; pregradni zid izme u Boga i „oveka, i pregradni zid izme u „oveka i jevan elske istine. Zato o. Teoktist, mudro rasu uju i, u jednom svom zapisu i veli: „Stvamost, tj. pravu istinu u svemu, mo e poznati samo onaj koji posmatra o„ima Svetog Pisma“. Tako sveti i najsvetiji podvi nici ovo su najpre i najjasnije mogli osetiti. Jedan od takvih pravih sledbenika podvi ni„tva je neosporno i o. Teoktist, koji se u ivotu koristi ne samo snagom svoga razuma, ve kao i ostali sveti podvi nici, prvo bo anskom silom Sv. Duha i snagom vere svetih. Wihovim bogatim iskustvom o. Teoktist i gradi, neprimetno za svet, a sigurno ka putu svetosti i spasewa. On „ak i ne poku„ava da ovo blago koje nas dovodi u ve„no bla enstvo zadobije na neki nov lak„i na„in, koji ho e i tra i duh dana„weg modernog „oveka-nazovihri„ anina.

Otac Teoktist je imao i pesni„kog dara. Ovde donosimo jednu wegovu divnu pesmicu u kojoj izliva blagodarnost Bogu zbog mona„kog i sve„teni„kog poziva.

Ne ugasi mo ni Bo e
Lu„u moga znawa,
I ako je od varnice
Najsitnije mawa.

Uve aj je te da s wome
Mogu kroz mrak pro i,
I slave i ime Tvoje
Pred Carstvo Ti do i.

Da kle„e i zahvalim Ti
Na najlep„em daru,
'to mi re„e da posvetim
fiivot Tvom oltaru.

Bal„a Rajinac (Teoktist)

U vreme Drugog svetskog rata 1944. godine predskazao je pro„eki bratstvu manastira svog postriga, da se pripremi za stradawa koja e uskoro zadesiti i manastir i isposnicu, „to se uskoro i dogodilo. Bugarska vojska opqa„kala je manastir Studenicu, isprebijala i divqa„ki zlostavqala bratstvo manastira. Malo docnije i o. Teoktist sa svojom bratijom po kelijama isposnice imao je velikih nevoqa i zlostavqawa od naoru anih bezbo nih qudi, iz partizanskih odreda.

Umro je u dubokoj starosti, na putu za Gorwu Isposnicu krajem 1959. g. kad mu je bilo negde oko 90 godina ivota.

Arhimandrit Jovan (Radosavqevi)